

Strategia Rozwoju Miasta Skarżyska – Kamiennej na lata 2020 - 2030

Strategia Rozwoju Miasta Skarżyska – Kamiennej na lata 2020 - 2030

opracowana przez:

Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Usługowo – Handlowe „BaSz”

przy współpracy:

Urzędu Miasta Skarżysko – Kamienna

Spis treści

Wprowadzenie	5
CZĘŚĆ I. Diagnoza stanu obecnego.....	7
1. Uwarunkowania przestrzenne i infrastruktura	7
1.1. Położenie i dostępność komunikacyjna.....	7
1.2. Środowisko przyrodnicze.....	9
1.3. Infrastruktura techniczna	12
1.3.1. Gospodarka wodno - ściekowa	12
1.4. Gospodarka odpadami komunalnymi	13
1.5. Zaopatrzenie w energię elektryczną.....	14
1.6. Zaopatrzenie w energię ciepłą	16
1.7. Zaopatrzenie w paliwa gazowe	18
2. Uwarunkowania społeczne	20
2.1. Sytuacja demograficzna.....	20
2.2. Wychowanie przedszkolne i edukacja.....	24
2.3. Pomoc społeczna	27
2.4. Ochrona zdrowia	28
2.5. Kultura, sport i rekreacja	29
2.6. Organizacje pozarządowe.....	32
2.7. Bezpieczeństwo publiczne.....	32
3. Uwarunkowania gospodarcze	33
3.1. Potencjał gospodarczy.....	33
3.2. Rynek pracy	37
3.3. Struktura branżowa gospodarki	40
3.4. Atrakcyjność inwestycyjna miasta.....	40
3.5. Instytucje otoczenia biznesu (IOB)	42
3.6. Finanse publiczne	43
4. Analiza SWOT	48
CZĘŚĆ II. PLAN STRATEGICZNY ROZWOJU MIASTA SKARŻYSKA - KAMIENNEJ.....	50
1. Informacje ogólne	50
2. Misja Skarżyska – Kamiennej i beneficjenci Strategii	50
3. Wizja Rozwoju Skarżyska – Kamiennej.....	51
4. Cele i kierunki strategicznego rozwoju miasta	52
5. Środowiskowe uwarunkowania realizacji inwestycji ujętych w „Strategii ...”	78

6. Powiązanie „Strategii Rozwoju Miasta Skarżyska – Kamiennej na lata 2020-2030” z dokumentami strategicznymi krajowymi i regionalnymi.....	80
7. Wdrażanie i finansowanie „Strategii ...”	85
7.1. System wdrażania.....	85
7.2. Podmioty zaangażowane we wdrażanie „Strategii ...”	85
7.3. Finansowanie działań	86
8. Monitoring.....	87
8.1. System monitorowania i ewaluacji „Strategii ...”	87

Wprowadzenie

„Strategia Rozwoju Miasta Skarżyska – Kamiennej na lata 2020 - 2030” jest zasadniczym elementem planowania rozwoju lokalnego. Dokument ten definiuje główne cele i uwarunkowania rozwoju miasta na najbliższe 10 lat. Zadaniem dokumentu jest wskazanie oczekiwanego stanu docelowego (wizja i misja miasta) oraz kierunków działań umożliwiających jego osiągnięcie poprzez zdefiniowanie celów strategicznych, a w ich ramach celów operacyjnych i działań.

Strategia, jako kluczowy element planowania rozwoju lokalnego, jest odpowiedzią na nieustannie zmieniające się wewnętrzne i zewnętrzne warunki gospodarowania oraz wzrost konkurencyjności otoczenia. Umożliwia ona efektywne gospodarowanie własnymi, ograniczonymi, zasobami, do których należą: zasoby ludzkie i ich kondycja, stan infrastruktury społecznej i technicznej, stopień rozwoju gospodarczego i zagospodarowania przestrzeni oraz środki finansowe.

Strategia jest dokumentem planistycznym, który z jednej strony stanowi diagnozę sytuacji społeczno – gospodarczej miasta, określa jego słabości i atuty, natomiast z drugiej strony jest zbiorem jasno sprecyzowanych potrzeb i wynikających z nich kierunków działań, które mogą spowodować rozwój miasta, co w efekcie przełoży się na wzrost poziomu życia lokalnej społeczności. Reasumując, jest to dokument informujący o problemach miasta oraz sposobach ich rozwiązania w postaci określenia konkretnych zadań do wykonania.

Strategia jest również cennym źródłem informacji dla potencjalnych inwestorów, gdyż informuje o planowanych kierunkach rozwoju miasta. Musi stanowić odpowiedź na wyzwania wynikające z kierunków rozwoju Europy i kraju przy efektywnym wykorzystaniu lokalnych potencjałów.

Opracowanie Strategii jest warunkiem koniecznym z uwagi na fakt, że miasto zamierza ubiegać się o pozabudżetowe środki pomocowe, w tym środki z funduszy Unii Europejskiej. Niniejszy dokument zawiera informacje dotyczące kierunków rozwoju Skarżyska – Kamiennej oraz działań związanych z ich realizacją w latach 2020-2030. Przyjęty horyzont czasowy w dużej części pokrywa się z nową perspektywą finansową Unii Europejskiej na lata 2021 – 2027. Aby w pełni wykorzystać pojawiającą się szansę na skorzystanie ze wsparcia finansowego na realizację zaplanowanych inwestycji, należy jak najszybciej podjąć odpowiednie działania, w tym m.in. opracować Strategię Rozwoju.

Inną przesłanką opracowania niniejszego dokumentu jest potrzeba przyspieszenia rozwoju społeczno- gospodarczego miasta, poprzez podejmowanie nowych wyzwań i konsekwentną realizację zaplanowanych działań. Realizacja Strategii powinna przyczynić się do wzrostu atrakcyjności życia społeczno-gospodarczego i kulturalnego, aktywizować lokalną społeczność a także zwiększać poczucie tożsamości z miejscem, w którym zamieszkuje, uczy się i gospodaruje.

Zawarte w Strategii kierunki działań stawiają za cel przede wszystkim dążenie do zrównoważonego rozwoju Skarżyska - Kamiennej, który będzie procesem przenikania się, integrowania i spójnych działań politycznych, gospodarczych i społecznych przy poszanowaniu środowiska naturalnego.

Zaplanowane w niniejszym dokumencie zadania, których realizacja ma służyć wykreowaniu lepszych warunków do życia, skierowane są nie tylko do samorządu lokalnego, ale także do przedsiębiorców, instytucji i organizacji pozarządowych działających na jej terenie, mieszkańców, którzy w partnerstwie mogą osiągnąć sukces.

CZĘŚĆ I. Diagnoza stanu obecnego

1. Uwarunkowania przestrzenne i infrastruktura

1.1. Położenie i dostępność komunikacyjna

Miasto Skarżysko-Kamienna położone jest w północnej części województwa świętokrzyskiego, w powiecie skarżyskim. Miasto graniczy z:

- gminą wiejską Skarżysko-Kościelne, gminą wiejską Bliżyn i gminą miejsko-wiejską Suchedniów (położonymi w powiecie skarżyskim) oraz
- gminą miejsko-wiejską Szydłowiec (w powiecie szydłowieckim, województwo mazowieckie).

Gminy Suchedniów, Bliżyn, Łączna i Skarżysko Kościelne tworzą wraz z miastem Skarżysko-Kamienna powiat skarżyski, dla którego miasto jest stolicą. Powierzchnia miasta wynosi 64,39 km². W obrębie miasta znajdują się 22 osiedla: Łyżwy, Ustów, Dolna Kamienna I, Dolna Kamienna II, ~~Kolonia Górna-Młodzawy~~ (Górna Kolonia Młodzawy), Zachodnie, Skątka, Rejów, ~~Bór~~ (Bór), Bzinek, Metalowiec, Paryska, Place, Milica -Przylesie, Odrodzenia, Piłsudskiego, Kolejowe, Żeromskiego, Przydworcowe, Borki, Książęce i Pogorzałe.

Mapa 1. Położenie administracyjne Skarżyska Kamiennej na tle powiatu skarżyskiego

t skarżyski

Źródło: <http://www.gminy.pl>

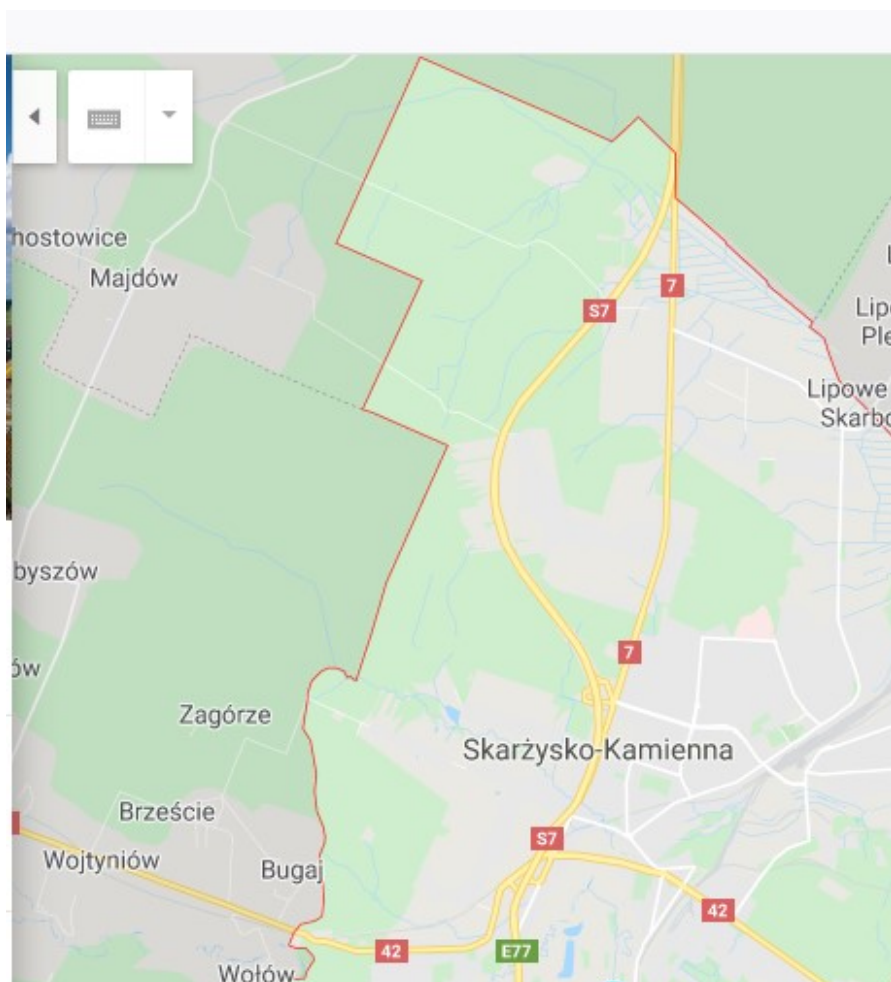
Skarżysko – Kamienna posiada korzystne położenie względem szlaków komunikacyjnych. Położenie miasta na tle systemu transportowego i wiążąca się z tym dostępność komunikacyjna w dużym stopniu determinują jej atrakcyjność inwestycyjną i konkurencyjność wobec innych jednostek terytorialnych.

Miasto usytuowane jest na przecięciu głównych szlaków drogowych i kolejowych prowadzących z północy na południe i ze wschodu na zachód kraju. Największe znaczenie dla

miasta ma droga ekspresowa S7 wiodąca z Gdańska przez Warszawę, Skarżysko-Kamienną i Kraków do granicy ze Słowacją oraz droga krajowa nr 42 relacji Łódź – Skarżysko-Kamienna – Rzeszów, łącząca przemysłowe miasta północy województwa.

Duże znaczenie mają także przebiegające przez miasto linie kolejowe: Warszawa – Skarżysko-Kamienna – Kraków oraz Łódź – Skarżysko-Kamienna – Przemyśl. Skarżyski węzeł kolejowy jest jednym z 11 największych w Polsce.

Mapa 2. Położenie Skarżyska – Kamiennej na tle układu transportowego

Źródło: <https://www.google.pl/maps/place/Skarżysko-Kamienna>

Odległość do większych ośrodków miejskich mierzona w linii prostej wynosi: 32 km do Kielc, 120 km do Łodzi, 125 km do Warszawy, 121 km do Lublina, 133 km do Krakowa, 145 km do Rzeszowa i 160 km do Katowic.

Położenie opisywanego terenu na obrzeżach Gór Świętokrzyskich (południowa granica miasta to pozostałość Puszczy Świętokrzyskiej), w dolinie rzeki Kamiennej i dolinach jej dopływów: Kamionki, Oleśnicy i Bernatki stanowi o jej atrakcyjności turystycznej.

1.2. Środowisko przyrodnicze

Według regionalnego podziału fizyczno-geograficznego, miasto Skarżysko-Kamienna położone jest w prowincji Wyżyn Polskich, podprowincja Wyżyna Małopolska na pograniczu trzech jednostek strukturalnych (mezoregionów): Płaskowyżu Suchedniowskiego, Garbu Gielniowskiego oraz Przedgórza Iłżeckiego (makroregion Wyżyna Kielecka). Charakterystyczne dla tych obszarów wysoczyznowe formy terenu rozdziela rzeka Kamienna, której dolina tworzy dobrze wykształcone i zachowane terasy. Obszar charakteryzuje się urozmaiconą rzeźbą terenu. Średnia wysokość terenu kształtuje się na poziomie 250 m n.p.m., przy czym najwyżej położone miejsce w mieście znajduje się na wysokości 329m n.p.m., a najniżej położone na wysokości 219 m n.p.m.).

Od południa miasto graniczy z dużym kompleksem leśnym, który jest pozostałością Puszczy Świętokrzyskiej, będącej ciągle główną ostoją modrzewia polskiego. Kompleks leśny przedzielony jest drogą S7 na lasy bliżyńsko-samsonowskie i lasy suchedniowsko - siekierzyńskie. W lasach tych występuje zróżnicowany drzewostan z przewagą jodeł, świerków i modrzewi.

W układzie przestrzennego zagospodarowania oraz sposobie użytkowania opisywanego obszaru wyróżnia się: użytki rolne, grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione, grunty pod wodami, grunty zabudowane i zurbanizowane, grunty rolne – nieużytki oraz tereny różne (według statystyki GUS).

Tabela 1. Struktura użytkowania gruntów w Skarżysku - Kamiennej

Wyszczególnienie	Powierzchnia [ha]
Powierzchnia miasta ogółem	6439
Powierzchnia lądowa	6404
Użytki rolne razem, w tym:	2212
grunty orne	1 069
łąki trwałe	694
pastwiska trwałe	417
grunty rolne zabudowane	2
grunty pod stawami	30
Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione	2625
Grunty pod wodami	35
Grunty zabudowane i zurbanizowane, w tym:	1 435
tereny mieszkaniowe	372
tereny przemysłowe	279
tereny inne zabudowane	120
tereny zurbanizowane niezabudowane	48
tereny rekreacji i wypoczynku	79
tereny komunikacyjne - drogi	305
tereny komunikacyjne – kolejowe	232
Grunty rolne – nieużytki	106
Tereny różne	26

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Rolnicza funkcja opisywanego terenu ma marginalne znaczenie. Udział użytków rolnych w ogólnej strukturze użytkowania gruntów kształtuje się na poziomie około 34%. Tereny rolne skupione są na obszarach peryferyjnych, w tym głównie w rejonach osiedli Książęce i Pogorzałe. Do istotnych ograniczeń dla rozwoju funkcji rolniczej na terenie Skarżyska – Kamiennej należy zarówno urbanizacja przestrzenna jak i słaba jakość gleb. Na terenie miasta, podobnie jak w całym powiecie skarżyskim wyróżnia się gleby wytworzone w szczególności na utworach piaszczystych, których cechą charakterystyczną jest niska urodzajność, wysoka przepuszczalność oraz bardzo niska zawartość próchnicy. Na obszarze gminy dominują gleby o niskiej wartości produkcyjnej, są to gleby bielcowe z płytkim poziomem próchnicznym oraz gleby brunatne wytworzone z piasków, glin i iłów - gleby kamieniste i mocno zakwaszone. Wzdłuż dolin rzecznych, w obrębie terasy zalewowej, występują mady rzeczne, gleby mułowe, mułowo-torfowe, torfowe i murszowe, tj. gleby pochodzenia organicznego i mineralnego. Większość występujących tu gleb należy do klasy bonitacyjnej od IVa do VI, głównie są to kompleksy żytnie słabe i najłabsze (żytnio-tubinowe). Klasa V zajmuje około 45%, natomiast VI – około 36% powierzchni gruntów.

Obszar miasta nie posiada zwartej przestrzennie zabudowy, między poszczególnymi osiedlami rozciągają się tereny zieleni urządzonej, pola, lasy i tereny przemysłowe. Skarżysko-Kamienna to miasto o bogatych tradycjach przemysłowych, w szczególności w branży metalowej, energetycznej i kolejnictwie. Obecnie w wyniku upadku dużych zakładów pracy funkcja przemysłowa terenu została ograniczona na rzecz sektora MŚP.

Do ważnych terenów przyrodniczych w Skarżysku – Kamiennej należą obszary leśne. Obok funkcji gospodarczych, wodochronnych i biologicznych, lasy stanowią największą obszarowo bazę rekreacji codziennej, weekendowej i pobytovej. Według danych GUS (stan na 31.12.2018 r.), lasy na terenie miasta zajmują powierzchnię 2478,20 ha, co daje wskaźnik lesistości na poziomie 38,5%. Wskaźnik lesistości gminy jest wyższy od wskaźnika dla kraju (29,6%), województwa świętokrzyskiego (28,4%) i niższy od wskaźnika dla powiatu skarżyskiego (58,8%). Pod względem własności na terenie miasta dominują lasy publiczne – 2253,41 ha, w tym 2209,95 ha stanowią lasy będące własnością Skarbu Państwa, pozostające w zarządzie nadleśnictw Skarżysko i Suchedniów. Lasy prywatne na terenie miasta zajmują powierzchnię 224,79 ha i jest to własność osób fizycznych.

Poza obszarami leśnymi w mieście występują tereny zieleni urządzonej rozumiane jako *„tereny urządzone wraz z infrastrukturą techniczną i budynkami funkcjonalnie z nimi związanymi, pokryte roślinnością, pełniące funkcje publiczne, a w szczególności parki, zieleńce, promenady, bulwary, ogrody botaniczne, zoologiczne, jordanowskie i zabytkowe, cmentarze, zieleń towarzysząca drogom na terenie zabudowy, placom, zabytkowym fortyfikacjom, budynkom, składowiskom, lotniskom, dworcem kolejowym oraz obiektom przemysłowym”* (art. 5 pkt 21 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody – t. jedn. Dz. U. 2020 poz. 55). Wśród tego rodzaju obszarów są m.in. Park Miejski, tereny zieleni osiedlowej, zieleń uliczna, skwery. Stanowią one bardzo ważny potencjał podnoszący jakość życia w mieście, dający możliwość spędzania wolnego czasu. Tereny zielone w mieście

mają znaczący potencjał i mogą stać się jedną z wizytówek miasta. Powinny one obecnie i w przyszłości stanowić podstawę budowania oferty spędzania wolnego czasu dla mieszkańców a także osób przyjezdnych.

Analizując środowisko przyrodnicze Skarżyska – Kamiennej należy również wspomnieć o elementach hydrograficznych, które w wielu miastach stanowią kluczowe elementy lokalnych ekosystemów. Miasto leży w obszarze zlewni drugiego rzędu rzeki Kamiennej, która jest lewobrzeżnym dopływem Wisły. Sieć wód powierzchniowych tworzy rzeka Kamienna wraz z dopływami: rzeką Kamionką, Bernatką i Oleśnicą. Dolina rzeki Kamiennej ma przebieg wschód-zachód i niemalże centralnie przecina teren gminy. Stosunkowo duże różnice wysokości, przy niewielkiej długości oraz nierównomierność odpływu, nadają rzece Kamiennej charakter rzeki górskiej, której nurt w znacznej części biegu jest nieuregulowany i tworzy liczne meandry. Pomimo rozwiniętego układu rzeczno, teren gminy, będący północnym pasem dorzecza Kamiennej, charakteryzuje się niewielką zasobnością w wody powierzchniowe, który jednocześnie ogranicza spływ wód z niektórych fragmentów gminy w kierunku sąsiednich jednostek osadniczych. Na obszarze zlewni Kamiennej zlokalizowane są zbiorniki wodne, pełniące głównie funkcje rekreacyjną i wyrównawczą: zbiornik Rejów - na rzece Kamionce, zbiornik Bernatka – na rzece Bernatce. Zasoby wód powierzchniowych uzupełniają liczne oczka wodne oraz stawy.

Obszary objęte ochroną prawną

Obecność elementów środowiska naturalnego o wysokiej wartości przyrodniczej zdecydowała o ustanowieniu na obszarze miasta obszarowych i indywidualnych form ochrony przyrody. Podstawowe informacje dla każdej formy ochrony przyrody zamieszczono w poniższych zestawieniach:

Forma ochrony przyrody	Nazwa	Podstawa prawna	Opis
Obszar Chronionego Krajobrazu	Suchedniowsko – Oblęgorski Obszar Chronionego Krajobrazu	Uchwała Nr XLIX/880/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 13 listopada 2014 r. w sprawie Suchedniowsko-Oblęgorskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Świętokrz. poz. 3154 z dnia 25.11.2014 r.)	Położony na terenie otuliny Suchedniowsko-Oblęgorskiego Parku Krajobrazowego, w płn. centralnej części województwa. Tereny te obejmuje się ochroną ze względu na krajobraz oraz bogactwo ekosystemów i pełnienie funkcji korytarzy ekologicznych.

Źródło: <http://kielce.rdos.gov.pl>

Forma ochrony przyrody	Nazwa	Kod	Powierzchnia w gminie [ha]
Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk Natura 2000	Lasy Skarżyskie	PLH260011	436,85
	Lasy Suchedniowskie	PLH260010	78,65

Źródło: <http://kielce.rdos.gov.pl>

Forma ochrony przyrody	Nr rej. RDOŚ	Nazwa	Data utworzenia
Pomniki przyrody	224	skały	1987-10-02
	257	dęby szypułkowe (3 szt.)	1989-01-26
	259	dęby szypułkowe (2 szt.)	1989-01-26
	262	dąb szypułkowy	1989-01-26
	269	klon pospolity	1989-01-26
	271	dąb szypułkowy	1989-04-15
	273	dąb szypułkowy	1989-04-15
	319	dąb szypułkowy	1993-12-30

Źródło: <http://kielce.rdos.gov.pl>

Obszar gminy znajduje się w granicach otuliny Suchedniowsko – Oblęgorskiego Parku Krajobrazowego, powołanego Uchwałą Nr XLIX/872/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 13 listopada 2014 r. w sprawie utworzenia Suchedniowsko-Oblęgorski Parku Krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Święt. poz. 3147 z dn. 25.11.2014 r.). Na terenie otuliny Parku utworzony został Suchedniowsko – Oblęgorski Obszar Chronionego Krajobrazu.

1.3. Infrastruktura techniczna

1.3.1. Gospodarka wodno - ściekowa

Infrastrukturą służącą dostarczaniu wody i odprowadzaniu ścieków na obszarze Skarżyska-Kamiennej zarządza Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Skarżysku – Kamiennej. Podstawowym przedmiotem działalności Spółki jest ujmowanie, uzdatnianie i dostawa wody oraz odprowadzanie i oczyszczanie ścieków. Miasto posiada 89,2% udziałów Spółki. Pozostałe są własnością Gminy Skarżysko Kościelne.

Woda dostarczana na teren Skarżyska- Kamiennej pochodzi z ujęć głębinowych: „Bór”, „Bugaj”, „Bzin” i „Milica” (ujęcie awaryjne). Woda z ujęcia „Bzin” kierowana jest na Stację Uzdatniania Wody, jaka znajduje się południowo – zachodniej części Skarżyska – Kamiennej przy ul. Cichej 8, a następnie podawana jest do odbiorców. Woda z pozostałych ujęć nie wymaga uzdatniania. Jakość wody dostarczanej do odbiorców jest zgodna z obowiązującymi przepisami w sprawie wymagań dotyczących wody do spożycia dla ludzi.

Obszar miasta jest niemal w pełni objęty siecią wodociągową. Według danych GUS (stan na koniec 2018 r.), na terenie Skarżyska – Kamiennej znajduje się 162,4 km czynnej sieci wodociągowej rozdzielczej i 5177 szt. przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania. Z sieci wodociągowej korzysta ok. 96,6% mieszkańców miasta tj. ok. 43 798 osób. W 2018 r. dostarczono do gospodarstw domowych wodę w ilości 1 425,9 dam³. Przeciętne zużycie wody przyjmuje wartość ok. 31,2 m³/mieszkańca/rok.

Można uznać, że potrzeby związane z rozbudową sieci wodociągowej ciągle istnieją, jednak są one znikome w porównaniu do skali dotychczasowego zainwestowania. Należy konsekwentnie dążyć do uzupełniania infrastruktury wodociągowej na obszarach dotąd nie objętych siecią a także modernizować przestarzałą infrastrukturę.

W południowo – wschodniej części miasta przy ul. 3 Maja 333, pomiędzy rzeką Kamienną a Oleśnicą zlokalizowana jest mechaniczno – biologiczna oczyszczalnia ścieków o przepustowości 14 000 m³/doba (wg danych GUS, stan na koniec 2018 r.). Jest to oczyszczalnia z podwyższonym usuwaniem substancji biogenych ze ścieków, przeróbką osadów ściekowych i wykorzystaniem powstającego biogazu.

Funkcjonująca oczyszczalnia ścieków przyjmuje zarówno ścieki socjalno – bytowe jak również ścieki przemysłowe z terenu Skarżyska – Kamiennej, Gminy Skarżysko Kościelne oraz częściowo z Gminy Suchedniów.

Ścieki dostarczane są do oczyszczalni systemem kanalizacji sanitarnej rozdzielczej jak również z terenów jeszcze nie skanalizowanych wozami asenizacyjnymi. Oczyszczaniu poddawane jest 100% ścieków dopływających i dowożonych. Odbiornikiem ścieków biologicznie oczyszczonych jest rzeka Kamienna. Jakość i parametry powstałych ścieków podlegają stałej kontroli. Odprowadzane ścieki spełniają wymogi obowiązujących przepisów i mogą być wprowadzone do wód.

Dodatkowo w dzielnicy Łyżwy, w sąsiedztwie komunalnego składowiska odpadów zlokalizowane są laguny osadowe o powierzchni 7,38 ha, na których składowane są osady ściekowe powstałe podczas oczyszczania ścieków.

Według danych GUS (stan na koniec 2018 r.), długość miejskiej rozdzielczej sieci kanalizacyjnej wynosi 164,4 km. Liczba przyłączy wynosi 4 195 szt., z sieci korzysta 40 427 mieszkańców (ok. 89,1%). W 2018 r. za pomocą sieci kanalizacyjnej odprowadzono 1557,8 dam³ ścieków. Ilość ścieków odprowadzonych oczyszczonych była na poziomie 1657,0 dam³.

Podobnie jak w przypadku sieci wodociągowej, należy dążyć do uzupełniania braków w infrastrukturze kanalizacyjnej. Najstarsze odcinki sieci należy sukcesywnie wymieniać.

Na terenie miasta występuje sieć kanalizacyjna deszczowa, której długość wynosi i 69,3km. Odbiornikami podczyszczonych wód deszczowych są wody powierzchniowe.

1.4. Gospodarka odpadami komunalnymi

Źródłami powstawania odpadów na terenie miasta są przede wszystkim: gospodarstwa domowe, obiekty użyteczności publicznej oraz sektor gospodarczy - zakłady produkcyjno – usługowo - handlowe. Gospodarka odpadami z sektora komunalno – bytowego prowadzona jest w ramach zbiórki odpadów stałych zmieszanych oraz selektywnej zbiórki odpadów, które gromadzone są w przeznaczonych do tego celu pojemnikach lub workach.

Zgodnie z Regulaminem utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Skarżysko – Kamienna (Załącznik Nr 1 do uchwały Nr XVIII/134/2019 Rady Miasta Skarżyska – Kamiennej z dnia 26 listopada 2019 r.), selektywnemu zbieraniu podlegają następujące frakcje odpadów komunalnych: papier i tektura, szkło i opakowania ze szkła, metale, tworzywa sztuczne, bioodpady (pozbawione resztek zwierzęcych), popiół, meble i inne odpady wielkogabarytowe (np. meble, dywany, wózki dziecięce, rowery, materace, zabawki dużych rozmiarów), zużyty kompletny sprzęt elektryczny i elektroniczny, odpady budowlane

i rozbiórkowe stanowiące odpady komunalne (np. odpady z betonu oraz gruz betonowy z rozbiórek i remontów, gruz ceglany, materiały ceramiczne i elementy wyposażenia, tynki, tapety, wata szklana, papa, styropian budowlany), zużyte opony, przeterminowane leki i chemikalia, zużyte baterie i akumulatory.

Odpady z terenu gminy odbierane są przez uprawnioną firmę wyłonioną w drodze przetargu i wywożone na składowisko odpadów poza teren gminy. Właściciele nieruchomości położonych na terenie miasta ponoszą opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi.

W Skarżysku – Kamiennej działa Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych, gdzie mieszkańcy miasta mogą oddawać m.in.: przeterminowane leki i chemikalia, zużyte baterie i akumulatory, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, meble i inne odpady wielkogabarytowe, zużyte opony, tekstylia i odzież. Szczegółowy katalog odpadów, jakie mieszkańcy miasta mogą przekazywać do PSZOK zawiera wspomniany Regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Skarżysko - Kamienna.

Według danych GUS (stan na koniec 2018 r.) z terenu Skarżyska – Kamiennej zebrano 8 117,92 Mg odpadów komunalnych zmieszanych, w tym z gospodarstw domowych 7 212,59 Mg. Ilość zebranych selektywnie odpadów komunalnych wynosiła 5 339,89 Mg, w tym z gospodarstw domowych 3 086,37 Mg.

1.5. Zaopatrzenie w energię elektryczną

Zaopatrzenie Skarżyska- Kamiennej w energię elektryczną realizowane jest z krajowego systemu elektroenergetycznego, za pośrednictwem trzech stacji systemowych NN/WN, które zlokalizowane są poza obszarem miasta:

- *stacja „Kielce Piaski”*, położona w północnej części miasta Kielce,
- *stacja Rożki* położona na terenie gminy Kowala koło Radomia (miejscowość Rożki Stępocina),
- *stacja Ostrowiec*, zlokalizowana w Ostrowcu Świętokrzyskim przy ul. Kopernika.

Operatorem elektroenergetycznego systemu dystrybucyjnego działającym na terenie Skarżyska-Kamiennej jest przedsiębiorstwo PGE Dystrybucja S.A. Oddział Skarżysko-Kamienna, wchodząca w skład grupy energetycznej – PGE Polska Grupa Energetyczna S.A. Za sprawność systemu elektroenergetycznego oraz jego rozbudowę na opisywanym terenie odpowiada w/w przedsiębiorstwo energetyczne, a w jego ramach Rejon Energetyczny Skarżysko.

Istniejący system elektroenergetyczny składa się z następujących sieci elektroenergetycznych:

- sieć wysokiego napięcia (WN) 110kV;
- sieć średniego napięcia (SN) 15kV;
- sieć niskiego napięcia (nN) 400/230V.

Przez teren gminy nie przebiegają linie elektroenergetyczne najwyższych napięć. Skarżysko-Kamienna otoczona jest liniami 110 kV, które doprowadzają energię do głównych punktów zasilania (GPZ) energetycznego miasta:

- GPZ 110/15kV Bór ul. Jodłowa, zasilany liniami 110kV Szydłowiec, ZM1, Skarżysko – Południe, Starachowice, Występa oraz Stąporków,
- GPZ 110/15kV Podemtynek, ul. Towarowa zasilany liniami 110 kV Skarżysko – Północ i Skarżysko – Południe,
- GPZ 110/15kV Skarżysko Północ, ul. Wiejska zasilany liniami 110 kV Podemtynek i Bór,
- GPZ 110/15kV Skarżysko Południe, ul. Rzeźniana, zasilany liniami 110 kV Bór i Podemtynek,
- GPZ 110/6kV Skarżysko Zakłady Metalowe 1, ul. Mościckiego (ZM 1) zasilający stacje transformatorowe na terenie ZM MESKO,
- GPZ 110/6kV Skarżysko Zakłady Metalowe 2, ul. Mościckiego (ZM2) zasilający stacje transformatorowe na terenie ZM MESKO.

Rozdzielcza sieć miejska pracuje na napięciu średnim 15 i 6 kV oraz niskim 0,4kV i wykonana jest jako napowietrzno - kablowa. Na obszarach zurbanizowanych są to na ogół linie kablowe, na obrzeżach miasta występują głównie linie napowietrzne, które szczególnie są narażone na awarie wywołane czynnikami atmosferycznymi.

W układ sieci średniego napięcia włączone są stacje transformatorowe z transformacją napięcia 15/0,4kV i 6/0,4kV, które zasilają sieć niskiego napięcia. Stacje zasilane liniami 6kV zlokalizowane są na terenie Zakładów MESKO S.A. Łączna moc zainstalowana w transformatorach miasta zaspokaja pokrycie zapotrzebowania na energię elektryczną. Rozmieszczenie stacji w poszczególnych rejonach miasta zależne jest od potrzeb energetycznych, które warunkuje zagęszczenie odbiorców oraz wielkość odbioru energii elektrycznej – największe zagęszczenie urządzeń sieciowych występuje w centralnej części miasta. Stacje zasilające zakłady przemysłowe na terenie miasta z reguły są ich własnością. W ślad za informacją zamieszczoną w „Założeniach do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Gminy Skarżysko – Kamienna na lata 2012 – 2027 – aktualizacja sierpień 2019”, stan eksploatowanej infrastruktury elektroenergetycznej ogólnie ocenia się jako zadowalający bądź dobry. Z oceny stanu funkcjonalnego sieci średnich napięć wynika, że największe problemy mogą występować w obszarach o znacznym rozproszeniu zabudowy i odbiorców, gdzie linie są rozległe, w związku z czym mogą występować problemy z utrzymaniem normatywnych parametrów technicznych (obecnie nieznaczne spadki napięcia występują sporadycznie).

Odbiorcy energii elektrycznej zasilani są głównie z sieci niskiego napięcia. W grupie odbiorców energii z sieci niskiego napięcia najliczniejszą grupę stanowią gospodarstwa domowe. Odbiorcy zasilani z sieci średnich napięć są nieliczni i stanowią tzw. duży odbiór energii elektrycznej.

1.6. Zaopatrzenie w energię ciepłą

Teren Skarżyska – Kamiennej zaopatrywany jest w energię ciepłą za pomocą:

- systemu ciepłowniczego – źródło ciepła zasilające miejską sieć ciepłowniczą,
- kotłowni lokalnych i przemysłowych obsługujących obszary lokalne lub pojedyncze obiekty,
- rozproszonych indywidualnych źródeł ciepła małych mocy w postaci wbudowanych kotłowni centralnego ogrzewania lub pieców – źródła te zaspokajają wyłącznie potrzeby własne zasilanego budynku lub lokalu.

Wytwarzanie i przesył ciepła w sposób zorganizowany na terenie gminy realizowany jest przez Celsius Sp. z o.o. (Energetyka Ciepła miasta Skarżysko – Kamienna Sp. z o.o.). Spółka należy do EPS Polska Holding Sp. z o.o. (63,85% udziałów) oraz Gminy Skarżysko – Kamienna (36,15% udziałów). Przedsiębiorstwo działa na rynku ciepłowniczym od 1974r. Natomiast spółka pod nazwą Energetyka Ciepła miasta Skarżysko – Kamienna Sp. z o.o. funkcjonuje od 1992 roku.

System ciepłowniczy obsługuje następujące rejony miasta: os. Milica, os. Przylesie, os. Odrodzenia, os. Żeromskiego, os. 50-lecia oraz w części os. Place i Górna Kamienna. Są to rejony miasta, które z uwagi na rodzaj zabudowy (budynki zamieszkania wielorodzinnego, tzw. bloki oraz budynki użyteczności publicznej) charakteryzują się wysoką gęstością ciepłą.

W skład systemu ciepłowniczego Spółki Celsius Sp. z o.o. wchodzi:

- źródła ciepła;
- system transportu i dystrybucji ciepła – sieci wysokich i niskich parametrów;
- węzły ciepłownicze grupowe (zasilające osiedla mieszkaniowe) i indywidualne (zasilające pojedyncze budynki).

Celsius Sp. z o.o., na terenie miasta Skarżysko – Kamienna posiada dwie ciepłownie:

- „Centralna Ciepłownia” zlokalizowana przy ul. 11 Listopada 7 wyposażona w trzy kotły wodne typu WR-25 na węgiel kamienny, o mocy 29,075 MW każdy.
- „Ciepłownia La Monte’a” zlokalizowana przy ul. Niepodległości 100 wyposażona w dwa kotły wodne typu WR-5 opalanych węglem kamiennym, o mocy 5,815 oraz 7,0 MW.

Dystrybucja do odbiorców następuje poprzez sieci ciepłownicze. Celsius Sp. z o.o. eksploatuje sieć ciepłą wysokich i niskich parametrów, która jest siecią rozgałęzioną poprowadzoną zarówno w tradycyjnej technologii kanałowej, napowietrznej jak również preizolowanej.

Z dostępnych danych wynika, że w zasięgu miejskiego systemu ciepłowniczego znajduje się około 500 tys. m² powierzchni użytkowej mieszkalnej, co stanowi blisko 47% ogólnej powierzchni mieszkań zlokalizowanych na terenie Skarżyska – Kamiennej. Największym odbiorcą energii cieplnej jest Spółdzielnia Mieszkaniowa w Skarżysku – Kamiennej, która administruje 90 budynkami mieszkalnymi o powierzchni użytkowej ok. 283219,81 m².

Spółdzielnia nie posiada własnych źródeł ciepła – zasoby mieszkaniowe i użytkowe spółdzielni w 100% zasilane są w ciepło z miejskiej sieci ciepłowniczej. Spółdzielnia jest właścicielem sieci ciepłowniczej niskich parametrów łączącej grupowe węzły cieplne z zasilanymi budynkami. Część tych sieci została wymieniona na preizolowaną.

Drugim co do wielkości wytwórcą ciepła na terenie Skarżyska – Kamiennej jest spółka Bumar Amunicja Spółka Akcyjna (do września 2011r. Zakłady Metalowe „MESKO” S.A.) która w elektrociepłowni przemysłowej produkuje ciepło i energię elektryczną w źródle skojarzonym.

Elektrociepłownia przemysłowa składa się z następujących urządzeń:

- kocioł OR-32/80 (OR-1) przekazany do eksploatacji w 1973 roku, ostatnia modernizacja przeprowadzona została w 2010r.;
- kocioł OR-32/80 (OR-2) przekazany do eksploatacji w 1972 roku, ostatnia modernizacja przeprowadzona została w 2010r.;
- kocioł OSR-32/25 przekazany do eksploatacji w 1954 roku, ostatnia modernizacja przeprowadzona została w 2010r.;
- turbina JUGO typ O-PR przekazana do eksploatacji w 1978 roku – obecnie nieeksploatowana;
- turbina TP-2 przekazana do eksploatacji w 1954 roku, ostatnia modernizacja przeprowadzona została w 2009 r.

W elektrociepłowni zainstalowane są dwa kotły parowe wysokoprężne, rusztowe, produkcji Fabryki Kotłów Przemysłowych „FAKOP” w Sosnowcu oraz jeden kocioł parowy niskoprężny, rusztowy.

Sieci ciepłownicze wyprowadzone z elektrociepłowni przemysłowej:

- sieć wodna dla potrzeb grzewczych biegnąca do placu zakładowego Nr 2. Sieć ta zasila także odbiorców zewnętrznych: III Liceum Ogólnokształcące, ZOZ, Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii;
- sieć wodna dla potrzeb grzewczych zasilająca niektóre obiekty na placu zakładowym Nr 1 oraz odbiorców zewnętrznych: Elwik, Chemadin, MESKO-AGD;
- sieć wodna cieplna dla potrzeb technologicznych biegnąca do placu zakładowego Nr 2, siecią tą przesyłany jest czynnik technologiczny w postaci gorącej wody o parametrach 150/100⁰C.

Sieć przesyłowa wykonana jest jako stalowa izolowana w większości umiejscowiona na estakadzie.

Siecią cieplną przeznaczoną dla potrzeb technologicznych zasilane są wyłącznie obiekty będące własnością zakładu.

Na terenie Skarżyska - Kamiennej oprócz opisanej wyżej zorganizowanej gospodarki w zakresie zaopatrzenia i pokrycia potrzeb cieplnych działają również lokalne kotłownie instytucji użyteczności publicznej, zakładów przemysłowych, podmiotów handlowych

i usługowych oraz wielorodzinnych budynków mieszkalnych, wytwarzające ciepło na własne potrzeby.

Budynki mieszkalne jak również budynki pełniące inną rolę, usytuowane w obszarach pozbawionych dostępu do zbiorczych instalacji dostaw ciepła, wykorzystują indywidualne źródła ciepła, najczęściej na paliwo stałe (węgiel kamienny, ekogroszek, miał węglowy). Ogrzewanie pomieszczeń olejem opałowym lub innym „czystszy” paliwem, mimo iż jest bardziej przyjazne dla środowiska, w dalszym ciągu jest znacznie bardziej kosztowne w porównaniu z paliwami węglowymi.

1.7. Zaopatrzenie w paliwa gazowe

Skarżysko – Kamienna jest obszarem zgazyfikowanym. Gaz ziemny na obszar miasta dostarczany jest za pomocą trzech gazociągów wysokiego ciśnienia:

- 1) DN 250/300/350 relacji Lubienia – Parszów – Końskie – Sworzyce,
- 2) DN 250 relacji Parszów – Kielce,
- 3) DN 100 relacji Bzinek – Szydłowiec.

Gazociąg wysokoprężny relacji Lubienia – Parszów – Końskie - Sworzyce przebiega południowym obrzeżem Skarżyska – Kamiennej i w granicach administracyjnych miasta posiada dwa odgałęzienia:

- ❖ odgałęzienie DN 150 o długości około 2,3 km do stacji redukcyjno – pomiarowej I-go stopnia przy ul. Młodzawy, która zasila cztery stacje redukcyjno - pomiarowe II-go stopnia o lokalizacji:
 - przy al. Niepodległości stacja zasila osiedla: Żeromskiego, Przydworcowe i Odrodzenia;
 - przy ul. Metalowców stacja zasila osiedla: Metalowców, Milica, Przylesie, Skarżysko Zachodnie oraz budynki jednorodzinne w ulicach: Paryskiej, Ponurego i Grota Roweckiego;
 - przy ul. Pułaskiego stacja zasila osiedla: Żeromskiego, Przylesie i Przydworcowe;
 - przy ul. Fabrycznej stacja zasila dzielnicę Dolna Kamienna.

Wskazane wyżej stacje redukcyjno – pomiarowe II-go stopnia rozmieszczone są w centralnej części miasta i wprowadzają do sieci miejskiej gaz o niskim ciśnieniu służący do bezpośredniego zasilenia odbiorców. Ze stacji redukcyjno – pomiarowej I-go stopnia przy ul. Młodzawy wyprowadzona jest również sieć niskociśnieniowa do zasilenia osiedla Młodzawy i Górna Kolonia.

- ❖ odgałęzienie DN 150 o długości około 0,25 km doprowadzające gaz do stacji redukcyjno – pomiarowej I-go stopnia w osiedlu Bór, która siecią przewodów średniego ciśnienia zaopatruje mieszkańców tej części miasta.

Gazociąg wysokoprężny relacji Parszów – Kielce przebiega również w rejonie południowej granicy miasta i poprzez stację redukcyjną I-go stopnia zlokalizowaną na osiedlu Rejów, ciągiem średniego ciśnienia, zasila odbiorców w ul. Krakowskiej, Kilińskiego, Reja i Słonecznej.

W części północno – zachodniej (osiedle Pogorzałe i Książęce) miasto zasilane jest gazem ziemnym poprzez odgałęzienia od sieci wysokiego ciśnienia relacji Bzinek – Szydłowiec doprowadzające gaz do stacji redukcyjno – pomiarowych I – go stopnia. Wskazany gazociąg wysokiego ciśnienia w granicach miasta posiada dwa odgałęzienia:

- odgałęzienie DN 100 do stacji o wydajności 300 m³/h mieszczącej się w osiedlu Troce, przy ul. Pogodna. Z tej stacji wyprowadzone są gazociągi średniego ciśnienia zasilające teren osiedla Pogorzałe;
- odgałęzienie DN 80 do stacji o wydajności 600 m³/h mieszczącej się na wysokości ul. Turystycznej. Stacja zasila średnim ciśnieniem odbiorców na terenie osiedla Książęce.

Centralna część Skarżyska - Kamiennej zgazyfikowana jest w 100%. Najbardziej zgazyfikowane są obszary południowo – wschodnie miasta.

2. Uwarunkowania społeczne

2.1. Sytuacja demograficzna

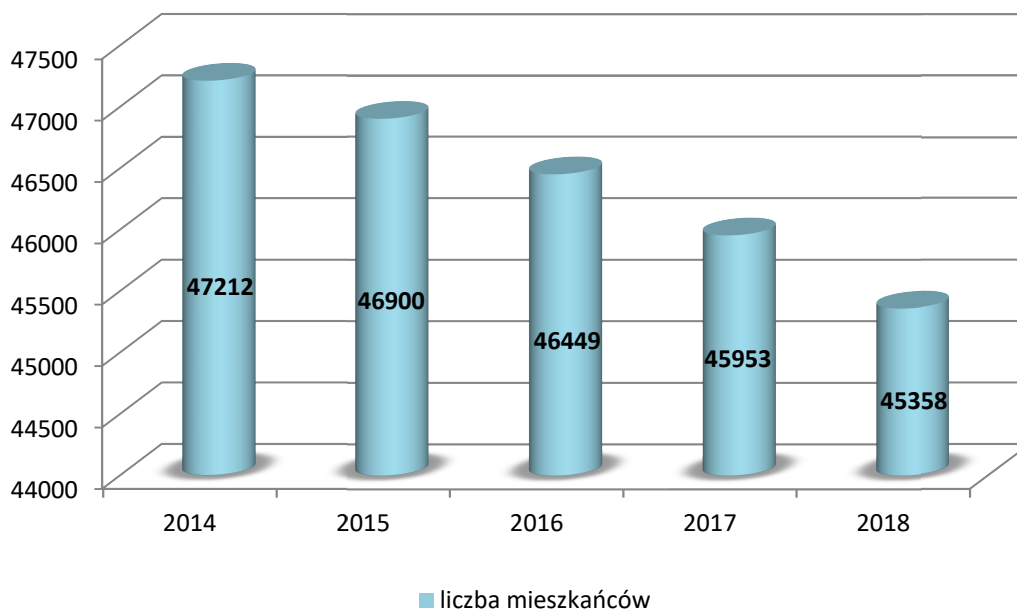
Struktura demograficzna jest podstawową kwestią ocenianą w procesie diagnozowania społeczno – gospodarczego miasta. Stanowi ona bardzo ważny czynnik perspektywiczny rozwoju obszaru. Według danych GUS (stan na koniec 2018 r.), na terenie Skarżyska – Kamiennej zamieszkuje 45 358 osób. W liczbie ludności ogółem przeważają kobiety, które w 2018 r. stanowiły ok. 52,4% ogółu populacji. Wskaźnik feminizacji, określający liczbę kobiet w społeczeństwie przypadającą na 100 mężczyzn wynosi 110. Wskaźnik średniej gęstości zaludnienia wynosi ok. 704 osoby/km².

Tabela 2. Sytuacja demograficzna Skarżyska – Kamiennej w latach 2014 – 2018

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba ludności ogółem	47 212	46 900	46 449	45 953	45 358
Liczba mężczyzn	22 497	22 325	22 089	21 845	21 572
Liczba kobiet	24 715	24 575	24 360	24 108	23 786
Ludność na 1 km ²	733	728	721	714	704

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Wykres 1. Dynamika zmian liczby mieszkańców Skarżyska - Kamiennej na przestrzeni lat 2014 - 2018

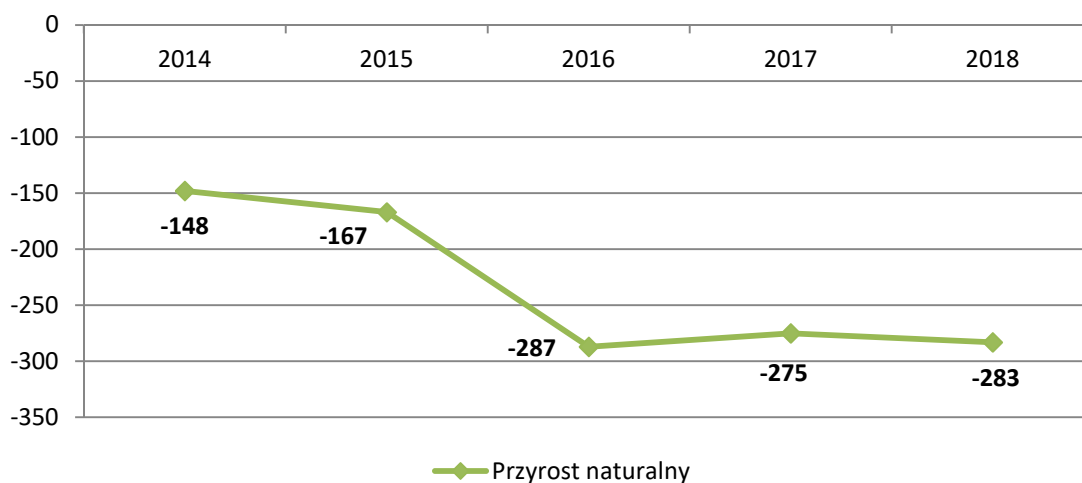

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

W badanym okresie liczba ludności zamieszkującej w Skarżysku – Kamiennej zmniejszyła się o 1854 osoby. Ubytek ludności jest następstwem ujemnego przyrostu naturalnego oraz ujemnego salda migracji. Są to dwa najważniejsze czynniki, które decydują o dynamice demograficznej miasta. Przyrost naturalny jest różnicą między liczbą urodzeń a liczbą zgonów na określonym obszarze w danym czasie. W ogólnym ujęciu sytuacja związana z przyrostem naturalnym w Polsce jest niezadowolająca. Wartości średnie dla całego kraju są niepokojąco niskie i nie gwarantują nawet podstawowego stopnia zastępowalności pokoleń. Kierunki

zmian zachodzące w rozwoju demograficznym miasta są zbieżne z kierunkami obserwowanymi na terenie całego województwa świętokrzyskiego.

Wykres 2. Dynamika przyrostu naturalnego w Skarżysku – Kamiennej w latach 2014 - 2018

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

Obserwowane na terenie miasta kierunki zmian demograficznych wynikające z dynamiki przyrostu naturalnego nie są korzystne. Historia kształtowania się współczynnika przyrostu naturalnego w latach 2014 – 2018 wskazuje na poważny kryzys wynikający z niewielkiej liczby urodzeń. Pomimo negatywnej oceny dynamiki przyrostu naturalnego w ostatnich latach należy pamiętać o potencjalnych zmianach trendu urodzeń, jakie mogą nastąpić w perspektywie kilku lub kilkunastu najbliższych lat w związku z prowadzoną przez państwo polityką prorodzinną.

Drugim kluczowym czynnikiem warunkującym dynamikę demograficzną jest saldo migracji, które pokazuje bilans osób wyjeżdżających (emigracji) i przyjeżdżających (imigracji) do danego obszaru. W analizach migracyjnych wyróżnia się migracje wewnętrzne (krajowe) oraz zewnętrzne (zagraniczne). Migrantem jest każda osoba, która zmienia swoje miejsce stałego pobytu. Ujemna wartość wskaźnika salda migracji oznacza, że więcej mieszkańców ubywa niż przybywa na danym obszarze. W zamieszczonej poniżej tabeli pokazano historię kształtowania się współczynnika salda migracji w Skarżysku – Kamiennej.

Tabela 3. Wskaźniki salda migracji w Skarżysku – Kamiennej w latach 2014 - 2018

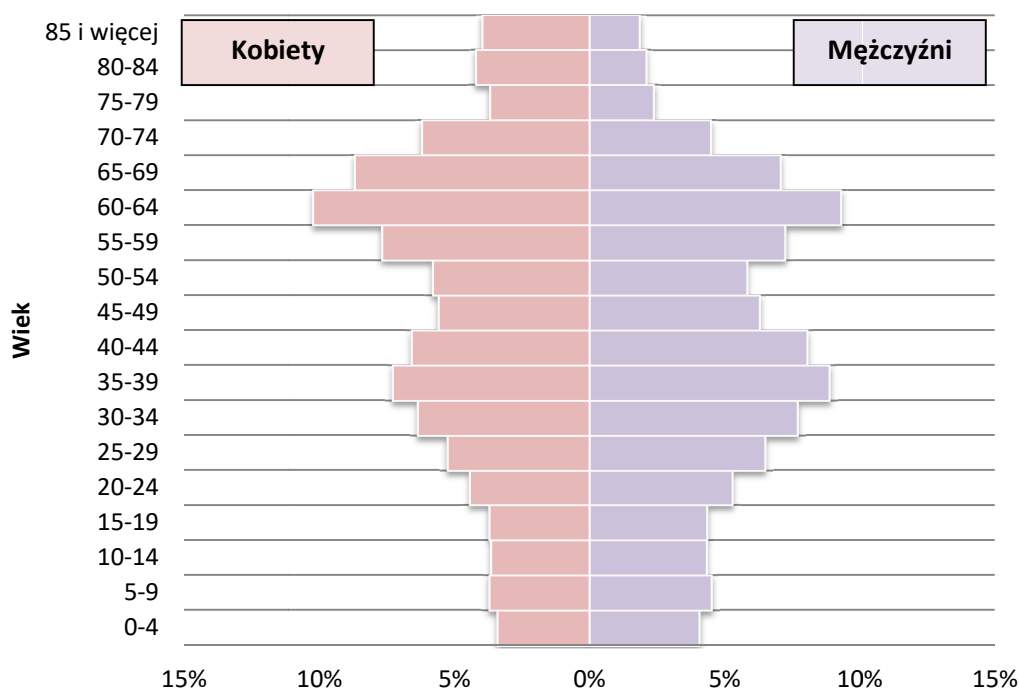
Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018
Saldo migracji wewnętrznych ogółem	-191	-219	-156	-140	-245
Saldo migracji zagranicznych ogółem	-10	b.d.	-25	-39	-7
Saldo migracji ogółem	-201	b.d.	-181	-179	-252

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Zaprezentowane dane liczbowe wskazują na bardzo niekorzystny proces wyludniania miasta, związany z emigracją ludności do większych ośrodków miejskich oraz wyjazdami zagranicznymi.

Obok kwestii związanych z przyrostem naturalnym i saldem migracji, które mają bezpośredni wpływ na stan liczby ludności, ważną kwestią dla rozwoju miasta jest struktura ludności rozpatrywana w wielu innych aspektach. Do ważniejszych zaliczyć należy strukturę wiekową ludności tj. udział różnych grup wiekowych w ogólnej liczbie ludności oraz udział tzw. grup ekonomicznych (osoby w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym) w populacji danego obszaru. Udział różnych grup wiekowych w populacji Skarżyska - Kamiennej z uwzględnieniem podziału na płeć przedstawiono za pomocą schematu zwanego piramidą płci i wieku.

Wykres 3. Piramida płci i wieku ludności Skarżyska – Kamiennej w 2018 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

Populacja miasta odznacza się mało korzystną strukturą wiekową. Piramida wieku obrazuje typ społeczeństwa regresywnego, starego (wykres podcięty u podstawy i szeroki w części środkowej). Poziom urodzeń jest niewielki a starsze grupy wiekowe mają dużą liczebność.

W strukturze ludności według ekonomicznych grup wieku uwidacznia się duży udział ludności pozostającej w wieku produkcyjnym. Ponadto mocno zaznacza się niekorzystny trend gwałtownego wzrostu liczby osób w wieku poprodukcyjnym przy jednoczesnym zmniejszaniu liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, co świadczy o starzeniu się społeczeństwa.

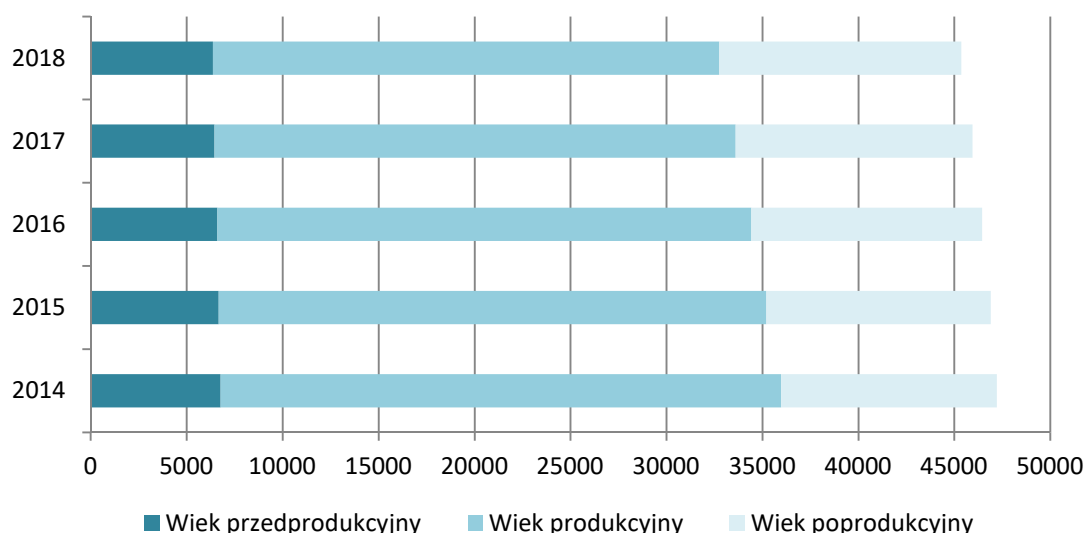
Tabela 4. Ludność Skarżyska – Kamiennej według ekonomicznych grup wieku w latach 2014 - 2018

Wyszczególnienie	2014		2015		2016		2017		2018	
	osoba	%	osoba	%	osoba	%	osoba	%	osoba	%
wiek przedprodukcyjny	6758	14,3	6659	14,2	6600	14,2	6443	14,0	6369	14,0
wiek produkcyjny	29207	61,9	28546	60,9	27818	59,9	27155	59,1	26376	58,2
wiek poprodukcyjny	11247	23,8	11695	24,9	12031	25,9	12355	26,9	12613	27,8

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Ludność w wieku produkcyjnym stanowi ok. 58,2% w odniesieniu do ogólnej liczby mieszkańców miasta (według danych za 2018 r.). Wartość ta jest niższa od średniej w skali województwa, która wynosi 60,5%. Systematycznie maleje liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym z 14,3% w 2014 r. do 14,0% na koniec 2018 r. Jednocześnie wzrasta procentowy udział ludności w wieku poprodukcyjnym z 23,8% w 2014 r. do 27,8% w 2018 r.

Wykres 4. Struktura ludności Skarżyska – Kamiennej według ekonomicznych grup wieku w latach 2014 - 2018

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

Poziom zaawansowania procesu powolnego starzenia się ludności odzwierciedla wskaźnik określający obciążenie najmłodszej grupy ludności grupą najstarszą, który (wg danych GUS) w 2018 r. kształtował się na poziomie 198,0 (ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób wieku przedprodukcyjnym). Wysoka wartość wskaźnika obciążenia demograficznego ma niekorzystny wpływ na lokalny rynek pracy i powoduje sytuację, w której zbyt duży odsetek ludności utrzymuje się z socjalnych źródeł dochodów.

Tabela 5. Zmiany wskaźników obciążenia demograficznego na przestrzeni lat 2014 - 2018

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2014	2015	2016	2017	2018
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	osoba	61,6	64,3	67,0	69,2	72,0
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	osoba	166,4	175,6	182,3	191,8	198,0
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	osoba	38,5	41,0	43,2	45,5	47,8
Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi	osoba	27,3	29,0	30,6	32,3	34,1
Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem	osoba	18,9	19,8	20,7	21,5	22,5

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Ze społeczno-ekonomicznego, a także demograficznego punktu widzenia istotna jest relacja ludności w wieku nieprodukcyjnym do ludności w wieku produkcyjnym. Wskaźnik ten informuje o stopniu ekonomicznego obciążenia ludności stanowiącej potencjalne zasoby pracy ludnością pozostałą. Przyczyną deformacji struktury wieku mieszkańców miasta są głównie wzmożone migracje, przy utrzymującym się ujemnym wskaźniku przyrostu naturalnego. Zmniejszenie udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym występujące łącznie z obciążeniem demograficznym ogółem niesie ze sobą negatywne skutki w postaci spadku siły roboczej, co w dłuższej perspektywie nie pozwoli na podwyższanie poziomu życia starzejącego się społeczeństwa.

Do niekorzystnych zjawisk demograficznych w mieście należą:

- zbyt mała różnica pomiędzy wskaźnikami osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym, co świadczy o starzeniu się społeczeństwa,
- zmniejszająca się liczba ludności w wieku produkcyjnym,
- sukcesywny i znaczący spadek liczby ludności miasta w wyniku migracji.

Na początku 2017 r. w mieście utworzono program dedykowany seniorom pn. „Skarżyski Program Seniora”. Oferta skierowana jest do osób, które ukończyły 60 lat i ma celu zwiększenie dostępności tych osób do usług, produktów, oferty kulturalnej, sportowej, rozrywkowej itp.

2.2. Wychowanie przedszkolne i edukacja

Oświata jest jedną z najbardziej kluczowych dziedzin zarówno w wymiarze ogólnokrajowym jak i lokalnym. Im bardziej wykształcone społeczeństwo, tym szybciej i lepiej potrafi dostosować się do realiów dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości gospodarczej i społecznej. W obszarze wychowania przedszkolnego i edukacji, rolą samorządu jest zapewnienie warunków kształcenia uczniów oraz dążenie do zapewnienia wysokich standardów nauczania zarówno na poziomie przedszkolnym jak i szkolnym (w zakresie szkół podstawowych). Poziom nauczania ma znaczenie dla konkurencyjności miasta. Edukacja na wysokim poziomie jest czynnikiem, który z jednej strony może przyciągać nowych

mieszkańców, zwłaszcza ludzi młodych z dziećmi a z drugiej strony może zapobiegać rezygnacjom rodziców z placówek oświatowych na terenie miejsca zamieszkania.

Zadaniem lokalnych władz jest utrzymywanie obiektów i placówek oświatowych, zatrudnienie i monitoring pracy kadry dydaktycznej, organizacja zajęć edukacyjnych a także wspieranie uzdolnionych uczniów.

Źródłami finansowania oświaty są: subwencja oświatowa, która z reguły wystarcza na pokrycie zaledwie części wydatków związanych z edukacją oraz dochody własne samorządu. Wydatki miasta na oświatę i wychowanie w 2018 r. stanowią ok. 27% wydatków ogółem.

Miasto odznacza się dobrą dostępnością do przedszkoli i szkół. Na terenie Skarżyska – Kamiennej funkcjonują przedszkola publiczne i niepubliczne oraz placówki oświatowe zapewniające edukację na szczeblach edukacyjnych – od szkół podstawowych po szkoły ponadpodstawowe.

Na terenie miasta Skarżyska-Kamiennej usługi wychowania przedszkolnego świadczy 10 przedszkoli publicznych, dla których organem prowadzącym jest miasto oraz 1 Niepubliczne Przedszkole PLANETA DZIECKA. W 2018 r. do wszystkich placówek przedszkolnych uczęszczało 1277 dzieci. Wychowaniem przedszkolnym objętych zostało 88,0% ogólnej liczby dzieci w wieku 3-6 lat.

Tabela 6. Udział dzieci uczęszczających do przedszkoli w ogólnej liczbie dzieci w wieku 3-6 lat

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018
Dzieci w wieku przedszkolnym ogółem (3-6 lat)	1364	1518	1459	1458	1449
Dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym (3-6 lat)	1156	b.d.	1204	1254	1277
Udział dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w ogólnej liczbie dzieci w wieku 3-6 lat (%)	84,8	-	82,5	86,0	88,0

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Wykaz placówek przedszkolnych na terenie Skarżyska – Kamiennej przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 7. Lokalizacja przedszkoli na terenie Skarżyska - Kamiennej

L.p.	Wyszczególnienie	Adres
1.	Przedszkole Publiczne Nr 1 im. Wandy Chotomskiej	ul. Rynek 63
2.	Przedszkole Publiczne Nr 2	ul. Książęca 149 (przy ZSP Nr 4)
3.	Przedszkole Publiczne Nr 3	ul. Zwycięzców 13 (przy ZPO Nr 1)
4.	Przedszkole Publiczne Nr 4 im. Jana Brzechwy	ul. Sikorskiego 17 (przy ZPO Nr 4)
5.	Przedszkole Publiczne Nr 6	ul. Kossaka 5
6.	Przedszkole Publiczne Nr 7 im. Janusza Korczaka	ul. Zielna 27 (przy ZPO Nr 5)
7.	Przedszkole Publiczne Nr 9	ul. Paryska 223
8.	Przedszkole Publiczne Nr 10 im. Kubusia Puchatka	ul. Okrzei 4 (przy ZPO Nr 2)
9.	Przedszkole Publiczne Nr 12	ul. Sportowa 34 (przy ZPO Nr 3)
10.	Przedszkole Publiczne Nr 16	ul. Sezamkowa 23 (przy ZSP Nr 1)
11.	Niepubliczne Przedszkole PLANETA DZIECKA	ul. Rejowska 99

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji zamieszczonych na stronie internetowej Urzędu Miasta Skarżysko - Kamienna

Na terenie Skarżyska – Kamiennej funkcjonuje 9 szkół podstawowych, dla których organem prowadzącym jest miasto oraz 1 Dwujęzyczna Niepubliczna Szkoła Podstawowa im. Wilhelma Humboldta. W 2018 r. w szkołach podstawowych naukę pobierało 2867 uczniów.

Tabela 8. Podstawowe informacje o szkolnictwie podstawowym

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018
Szkoły podstawowe ogółem					
Oddziały w szkołach	118	126	120	140	164
Uczniowie	2 194	2 352	2 185	2 492	2 867
Absolwenci	335	310	347	-	-
Uczniowie przypadający na 1 oddział w szkołach podstawowych					
Szkoły podstawowe ogółem	19	19	18	18	17

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Wykaz szkół podstawowych na terenie Skarżyska – Kamiennej przedstawia poniższa tabela.

Tabela 9. Lokalizacja szkół podstawowych na terenie Skarżyska - Kamiennej

L.p.	Wyszczególnienie	Adres
1.	Szkoła Podstawowa nr 1 im. Tadeusza Kościuszki	ul. Konarskiego 17
2.	Szkoła Podstawowa nr 2	ul. Zwycięzców 13
3.	Szkoła Podstawowa nr 3 im. Henryka Sienkiewicza	ul. Sportowa 30
4.	Szkoła Podstawowa nr 4 im. Marii Curie - Skłodowskiej	ul. Książęca 149
5.	Szkoła Podstawowa nr 5 im. Jana Pawła II	ul. Norwida 3
6.	Szkoła Podstawowa nr 7 im. Obrońców Westerplatte	ul. Zielna 29
7.	Szkoła Podstawowa nr 8 im. Stefana Żeromskiego	ul. Podjazdowa 21
8.	Szkoła Podstawowa nr 9 im. ks. Prof. Włodzimierza Sedlaka	ul. Warszawska 54
9.	Szkoła Podstawowa nr 13 im. mjr Henryka Dobrzańskiego „HUBALA”	ul. Sezamkowa 23
10.	Dwujęzyczna Niepubliczna Szkoła Podstawowa im. Wilhelma Humboldta	ul. Rejowska 99

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji zamieszczonych na stronie internetowej Urzędu Miasta Skarżysko - Kamienna

W 2018 r. na terenie miasta funkcjonowały gimnazja, w których naukę pobierało 365 uczniów. 1 września 2017 r. rozpoczęła się reforma struktury szkolnictwa, zakładająca m.in. likwidację gimnazjów, powrót 8-letniej szkoły podstawowej, 4-letniego liceum i 5-letniego technikum. W roku szkolnym 2017/2018 rozpoczęto stopniowe wygaszanie gimnazjów. Ostatnim rocznikiem gimnazjalistów byli uczniowie, którzy III klasę gimnazjum kończyli w roku szkolnym 2018/2019. Z dniem 1 września 2019 r. nastąpiła całkowita likwidacja gimnazjów.

Tabela 10. Podstawowe informacje o szkolnictwie na poziomie gimnazjalnym

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018
Gimnazja ogółem					
Oddziały w szkołach	52	49	50	35	20
Uczniowie	1 171	1 095	1 073	697	365
Absolwenci	358	306	394	354	325
Uczniowie przypadający na 1 oddział w gimnazjach					
Szkoły podstawowe ogółem	23	22	21	20	18

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Ważnym szczeblem edukacji są szkoły ponadpodstawowe. Wśród nich wskazać należy szkoły dwustopniowe szkoły branżowe, technika oraz licea ogólnokształcące dla młodzieży.

Aktualnie działalność edukacyjną na terenie Skarżyska – Kamiennej prowadzi 6 oświatowych jednostek organizacyjnych na poziomie szkolnictwa ponadpodstawowego o jednolitej i rozbudowanej strukturze organizacyjnej. Ich wykaz zamieszczono w poniższej tabeli.

Tabela 11. Informacje o publicznych szkołach ponadpodstawowych na terenie Skarżyska - Kamiennej

L.p.	Wyszczególnienie	Adres
1.	I Liceum Ogólnokształcące im. Juliusza Słowackiego	ul. 1 Maja 82
2.	II Liceum Ogólnokształcące im. Adama Mickiewicza	ul. Piłsudskiego 50
3.	Zespół Szkół Ekonomicznych im. Mikołaja Kopernika	ul. Powstańców Warszawy 11
4.	Zespół Szkół Transportowo – Mechatronicznych	ul. Legionów 119
5.	Zespół Szkół Technicznych	ul. Tysiąclecia 22
6.	Zespół Szkół Samochodowo - Usługowych	ul. Wasilewskiego 5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji zamieszczonych na stronie internetowej Urzędu Miasta Skarżysko - Kamienna

Uzupełnienie oferty edukacyjnej dla młodzieży i dorosłych stanowią:

- Policealna Szkoła Pracowników Służb Społecznych,
- Kolegium Pracowników Służb Społecznych,
- Centrum Kształcenia Ustawicznego.

Wymienione placówki wchodzi w skład Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Skarżysku – Kamiennej zlokalizowanego przy ul. Legionów 124.

W zakresie kształcenia artystycznego działalność prowadzi jedna placówka – Państwowa Szkoła muzyczna I stopnia im. Zygmunta Noskowskiego przy ul. Plac Floriański 14. Ofertę opiekuńczo – edukacyjną uzupełniają działające w mieście placówki edukacyjno – wychowawcze:

- Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy Nr 2 przy ul. Spacerowej 31,
- Zespół Placówek Resocjalizacyjno – Wychowawczych, Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii przy ul. Legionów 131,
- Zespół Placówek Opieki i interwencji kryzysowej „PRZESTAŃ” przy ul. Rejowskiej 53,
- Zespół Placówek Edukacyjno – Wychowawczych przy ul. Szkolnej 15.

Na terenie miasta Skarżyska – Kamiennej nie ma szkół wyższych.

2.3. Pomoc społeczna

Opiekę społeczną na terenie Skarżyska – Kamiennej zapewnia Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Skarżysku – Kamiennej. MOPS realizuje zadania własne zgodnie z wymogami określonymi przez przepisy prawa stosownie do zaleceń Prezydenta Miasta, a zadania zlecone z zakresu pomocy społecznej na mocy przepisów prawnych i ustaleń Wojewody Świętokrzyskiego. MOPS realizuje swe zadania na podstawie m.in.: ustawy o pomocy społecznej, ustawy o świadczeniach rodzinnych, ustawy o dodatkach mieszkaniowych, ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, przepisów dotyczących samorządu gminnego, finansów publicznych, rehabilitacji zawodowej i społecznej, zatrudnienia osób niepełnosprawnych, zamówień publicznych, systemu ubezpieczeń społecznych i innych. Ośrodek może udzielać pomocy w formie pieniężnej

i rzeczowej, a przy realizacji zadań współdziała z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, kościołem katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Skarżysku - Kamiennej prowadzi gospodarkę finansową na zasadach obowiązujących samorządowe jednostki budżetowe. Pomoc społeczna finansowana jest ze środków: budżetu gminy (realizacja zadań własnych), dotacji budżetu państwa (realizacja zadań zleconych), dotacji budżetu państwa przeznaczonych na dofinansowanie zadań własnych.

MOPS realizuje wiele zadań mających na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby czy możliwości.

Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Obowiązkiem osób korzystających z pomocy społecznej jest współdziałanie w rozwiązywaniu swojej trudnej sytuacji życiowej.

Tabela 12. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w Skarżysku – kamiennej w latach 2014-2018

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności	753	726	625	558	461
Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego					
Ogółem	1 658	1 625	1 457	1 423	1 182
Poniżej kryterium dochodowego	1 200	1 187	1 051	1 012	826
Powyżej kryterium dochodowego	458	438	406	411	356

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W zakresie pomocy społecznej działania realizowane są także przez:

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie przy ul. Plac Floriański 1,
- Polski Komitet Pomocy Społecznej przy ul. Rejowskiej 99,
- Polski Czerwony Krzyż Oddział Rejonowy w Skarżysku – Kamiennej przy ul. Sikorskiego 20,
- Centrum Integracji Społecznej przy ul. Prusa 3a.

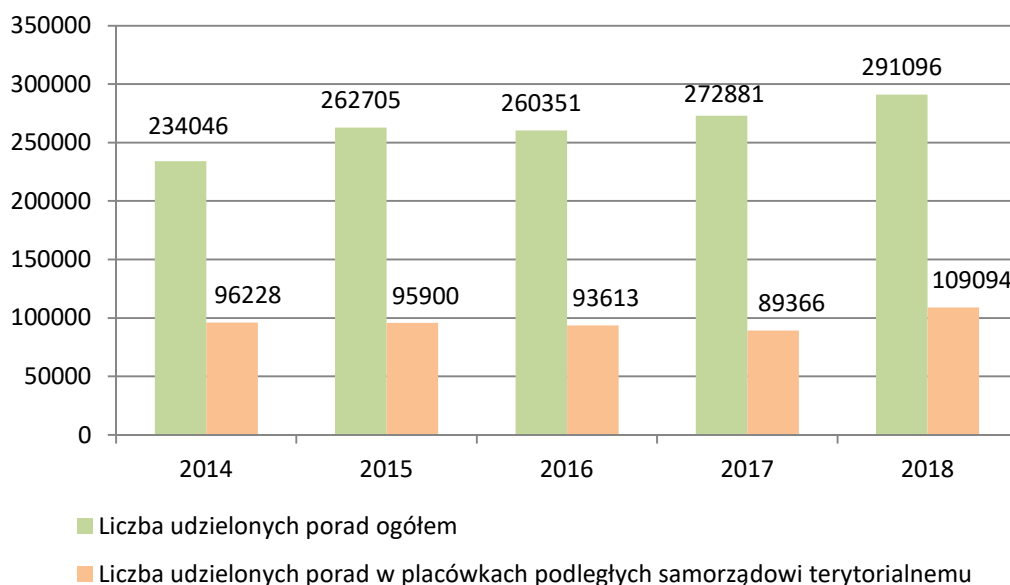
2.4. Ochrona zdrowia

Na terenie Skarżyska – Kamiennej usługi z zakresu opieki medycznej świadczy Zespół Opieki Zdrowotnej Szpital Powiatowy im. Marii Skłodowskiej – Curie przy ul. Szpitalnej 1. Szpital realizuje świadczenia leczniczo – zapobiegawcze w zakresie: opieki szpitalnej, rehabilitacji

lecniczej, specjalistycznej opieki zdrowotnej udzielanej w warunkach ambulatoryjnych, badań diagnostycznych, profilaktyki zdrowia a także opieki długoterminowej.

Świadczenia z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej realizowane są przez publiczne i niepubliczne przychodnie.

Tabela 13. Porady podstawowej opieki zdrowotnej w Skarżysku – Kamiennej w latach 2014 - 2018

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

2.5. Kultura, sport i rekreacja

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. jedn. Dz. U. 2020 poz. 713) określa zadania własne gminy, które mają na celu „zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty”. Jednym z wymienionych w ustawie zadań są sprawy związane z kulturą, sportem i rekreacją. Należy dodać, że część tych działalności realizują prywatne podmioty w zakresie komercyjnych usług oraz organizacje pozarządowe (np. kluby sportowe, stowarzyszenia, fundacje).

Na terenie Skarżyska – Kamiennej funkcjonują następujące instytucje, placówki i stowarzyszenia upowszechniania kultury:

- Państwowa Szkoła Muzyczna I stopnia im. Zygmunta Noskowskiego,
- Miejskie Centrum Kultury im. L. Staffa,
- Muzeum im. Orła Białego,
- Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna im. ks. prof. Włodzimierza Sedlaka
 - * Filia przy ul. Towarowej 20,
 - * Filia przy ul. Sezamkowej 23,
 - * Filia przy ul. Sportowej 30,
 - * Filia przy ul. Słowackiego 25,
- Filia Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Kielcach, przy ul. pl. Floriański 1.

Państwowa Szkoła Muzyczna I stopnia im. Zygmunta Noskowskiego

Szkoła zajmuje się kształceniem muzycznym dzieci i młodzieży a także aktywnie uczestniczy w życiu kulturalnym miasta. Liczne koncerty, audycje dla przedszkolaków i uczniów, wieczornice, uczestnictwo w miejskich i kościelnych wydarzeniach, autorskich spotkaniach, promocjach, zaspokajają potrzeby artystyczne środowiska, zarówno inspiratorów jak i sympatyków szkoły. Szkoła współpracuje z Radiem Kielce, dzięki któremu ma możliwość dotarcia do większego grona miłośników muzyki. Wielu absolwentów szkoły muzycznej kontynuuje naukę w szkołach wyższego stopnia.

Miejskie Centrum Kultury im. L. Staffa

Placówka została powołana w celu organizowania i koordynowania działalności kulturalnej na terenie miasta. MCK prowadzi m.in. zajęcia i warsztaty plastyczne, fotograficzne, teatralne, taneczne, muzyczne, interdyscyplinarne. Organizuje koncerty, spektakle, seanse, wystawy, prezentacje, pokazy, turnieje, konkursy, weny, wydarzenia kulturalne. W MCK funkcjonuje KINO Centrum, gdzie odbywają się projekcje filmów 2D i 3D.

Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna im. ks. prof. Włodzimierza Sedlaka

Poza działalnością podstawową, tj. gromadzeniem, udostępnianiem i wypożyczaniem zbiorów, biblioteka prowadzi wypożyczalnie międzybiblioteczne, bibliografię miasta i regionu oraz Czytelnię Internetową. Biblioteka podejmuje różnorodne formy pracy z czytelnikami w zależności od grup wiekowych:

- Dzieci i młodzież
 - * Teatryki kukiełkowy i żywego słowa,
 - * Montaż słowno – muzyczne z okazji rocznic literackich, świąt, Dnia Matki, Dnia Dziecka,
 - * Mikołajki, Andrzejki, imprezy w ramach Akcji Lato, Ferie w bibliotece,
 - * Lekcje biblioteczne, różnego rodzaju konkursy, spotkania w kołach zainteresowań itp.
- Młodzież starsza i dorośli
 - * Wystawy, spotkania autorskie, prezentacje i debaty, seminaria i dyskusje panelowe itp.

Muzeum im. Orła Białego

Muzeum jest instytucją o charakterze historycznym, naukowo – badawczym i oświatowym. Gromadzi, przechowuje, konserwuje i udostępnia dobra kultury w zakresie: historii miasta, martyrologii mieszkańców Skarżyska – Kamiennej i okolic, historii zgrupowań partyzanckich Armii Krajowej – „Ponurego”, „Nurta”, „Robota”, „Szarego” i innych, historii Staropolskiego Zagłębia Przemysłowego, militariów ze szczególnym uwzględnieniem dziejów oręża polskiego od 1914 r.

W ramach działalności społeczno – oświatowej, Muzeum współpracuje z instytucjami i organizacjami oraz placówkami muzealnymi. Organizuje lekcje muzealne z zakresu historii miasta i regionu, II wojny światowej, dziejów Staropolskiego Zagłębia Przemysłowego. Jest również organizatorem wystaw czasowych, które organizuje zarówno we własnej siedzibie jak i innych placówkach.

Propagowaniem kultury fizycznej na terenie miasta zajmują się:

- Miejskie Centrum Sportu i Rekreacji,
- Skarżyskie Towarzystwo Sportowe,
- Miejski Klub Sportowy „Granat”,
- Polskie Towarzystwo Turystyczno – Krajoznawcze – oddział w Skarżysku – Kamiennej.

Miejskie Centrum Sportu i Rekreacji

MCSiR promuje sport, rekreację i turystykę wśród mieszkańców miasta. Oferta MCSiR skierowana jest do wszystkich grup wiekowych. MCSiR jest administratorem i zarządza następującymi obiektami:

- Krytą Pływalnią,
- Halą Sportową,
- Lodowiskiem,
- Boiskami „Orlik”,
- Terenami rekreacyjnymi nad zbiornikiem Rejów,
- Stadionem „Granat”,
- Terenami rekreacyjnymi „Planty”.

Skarżyskie Towarzystwo Sportowe

Zadaniem Skarżyskiego Towarzystwa Sportowego jest upowszechnianie kultury fizycznej i sportu w obszarach lekkiej atletyki, siatkówki, tenisa stołowego, sportów siłowych. Stowarzyszenie posiada duże osiągnięcia sportowe. Zawodnicy i zawodniczki zdobywają medale Mistrzów Polski w różnych kategoriach wiekowych w sportach siłowych i lekkiej atletyce. Ponadto ze stowarzyszenia wywodzi się kilku olimpijczyków.

Miejski Klub Sportowy „Granat”

Granat Skarżysko, jako jeden z najstarszych klubów Kielecczyny powstał w 1928 r. Z inicjatywy pracowników Państwowej Fabryki Amunicji w 1927 r. utworzono koło sportowe „Elaboracja”, które rok później zmieniło nazwę na Granat. Aktualnie stadion wymaga gruntownego remontu.

Polskie Towarzystwo Turystyczno – Krajoznawcze – oddział w Skarżysku – Kamiennej

PTTK zajmuje się organizacją weekendowych wycieczek, zjazdów, rajdów i innych form turystyki, konserwacją szlaków turystycznych. Oferta PTTK skierowana jest do wszystkich

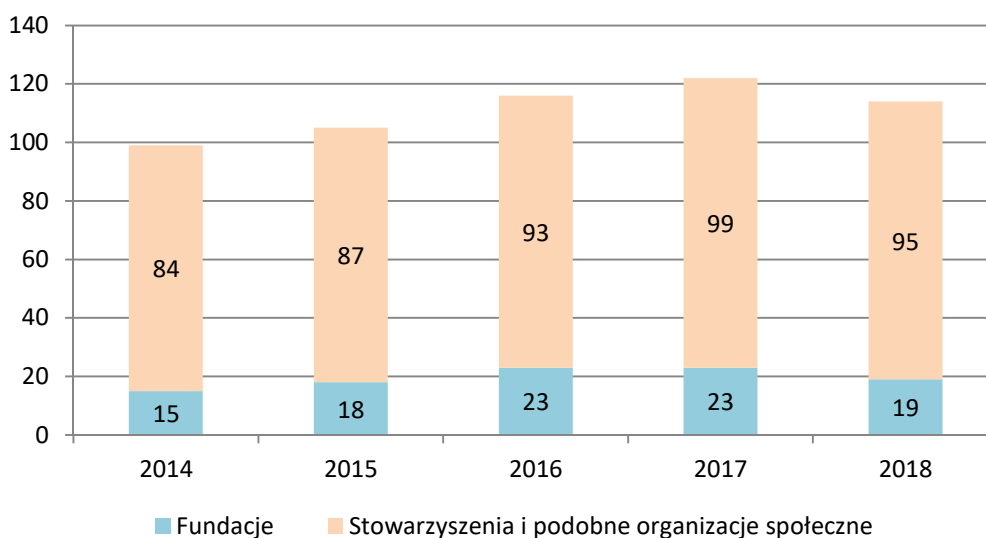
grup wiekowych. Oddział Miejski PTTK posiada wykwalifikowanych Przewodników Świętokrzyskich, przewodników turystyki kwalifikowanej, pieszej, górskiej, organizatorów turystyki.

2.6. Organizacje pozarządowe

Na terenie Skarżyska – Kamiennej działa wiele stowarzyszeń, kół oraz innych organizacji i związków, które poprzez swoją działalność chronią dorobek kulturalny poprzednich pokoleń, służą młodzieży, uczą postaw ekologicznych, dbają o rozwój społeczno-kulturalny gminy. Ich działania skierowane są na pogłębienie integracji społecznej, rozwój potencjału kulturowego miasta, rozwiązywanie problemów osób niepełnosprawnych oraz budowaniu tożsamości kulturowej regionu. Dzięki aktywności mieszkańców miasta, podejmowanej samodzielnie lub we współpracy z władzami samorządowymi, w istotny sposób zostaje wzbogacony zakres działań na rzecz mieszkańców miasta, przede wszystkim tych najbardziej potrzebujących opieki i wsparcia.

Biorąc pod uwagę lata 2014 – 2018, można zaobserwować sukcesywny wzrost liczby fundacji, stowarzyszeń i innych podobnych organizacji społecznych, działających na terenie Skarżyska – Kamiennej. Podstawowe informacje przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres 5. Liczba fundacji, stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych w Skarżysku – Kamiennej na przestrzeni lat 2014 - 2018

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

2.7. Bezpieczeństwo publiczne

W myśl art. 7 ust 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. jedn. Dz. U. 2020 poz. 713), zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy: (...) porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej, w tym wyposażenia i utrzymania gminnego magazynu przeciwpowodziowego, (...). Troska samorządu o porządek publiczny, zapewnienie poczucia bezpieczeństwa mieszkańcom, niski

stopień przestępczości to czynniki, które mają istotny wpływ na stopień atrakcyjności danego obszaru zarówno jako miejsca zamieszkania, inwestowania czy też pobytu turystycznego.

Podstawowymi organami państwa, powołanymi do zapewnienia bezpieczeństwa oraz porządku publicznego są policja oraz straż pożarna. Za bezpieczeństwo mieszkańców Skarżyska – Kamiennej odpowiada Komenda Powiatowa Policji w Skarżysku – Kamiennej. Sprawami bezpieczeństwa przeciwpożarowego i ratownictwa ogólnego zajmują się Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Skarżysku - Kamiennej oraz OSP Skarżysko – Kamienna, która włączona jest do Krajowego Systemu Ratowniczo Gaśniczego.

3. Uwarunkowania gospodarcze

3.1. Potencjał gospodarczy

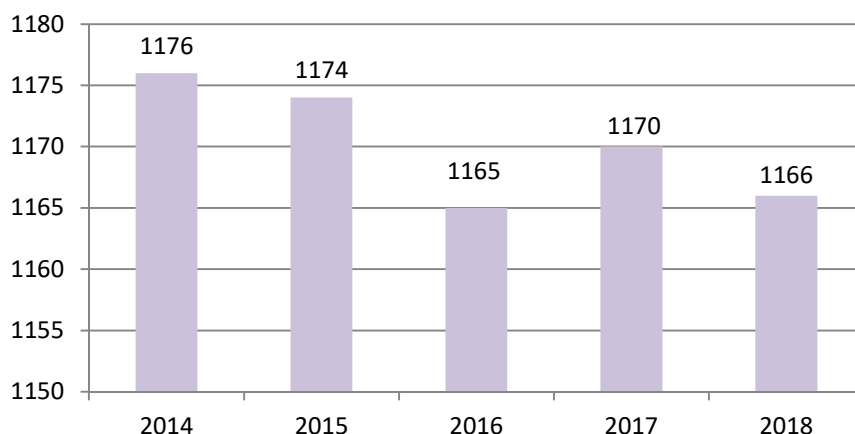
Potencjał lokalnej gospodarki odgrywa kluczową rolę w określaniu celów i strategii rozwojowych. Aspekty gospodarcze związane z liczbą przedsiębiorstw, ich aktywnością oraz wielkością lokalnego rynku pracy uznawane są często za główne czynniki rozwoju lokalnego.

Sytuację gospodarczą na terenie Skarżyska – Kamiennej odzwierciedlają wskaźniki: liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności, wskaźnik jednostek nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. ludności oraz wskaźnik liczby podmiotów na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym.

W latach 2014 – 2018 liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności ulegała wahaniom. W 2018 r. na 10 tys. ludności przypadało 1166 podmiotów gospodarczych tj. o 10 podmiotów mniej w porównaniu z rokiem 2014. Wartość wskaźnika zmienia się corocznie, nie są to jednak znaczące wahania, co potwierdza stabilność sytuacji gospodarczej pod względem liczby przedsiębiorstw.

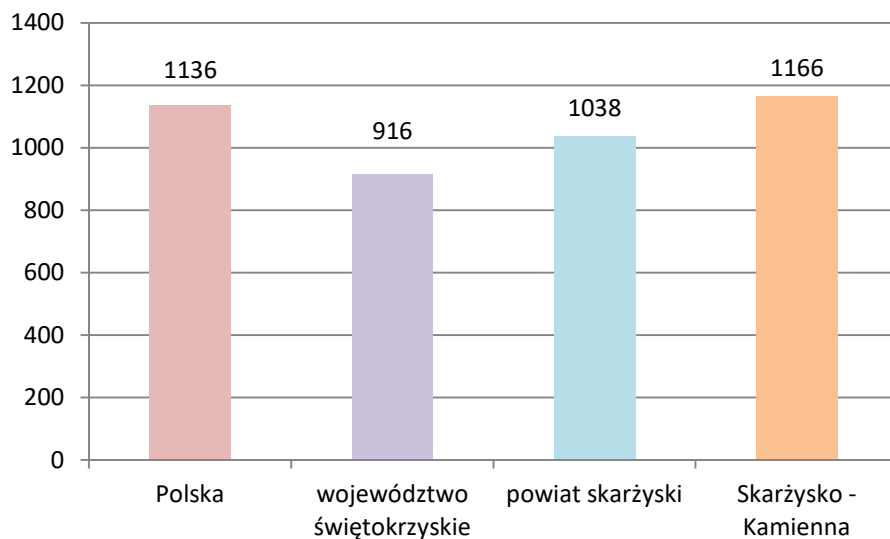
Wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. ludności jest wyższy w porównaniu ze wskaźnikiem dla kraju, województwa świętokrzyskiego i powiatu skarżyskiego. Dynamikę zmian wskaźnika obrazuje poniższy wykres.

Wykres 6. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w Skarżysku – Kamiennej w latach 2014 - 2018

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

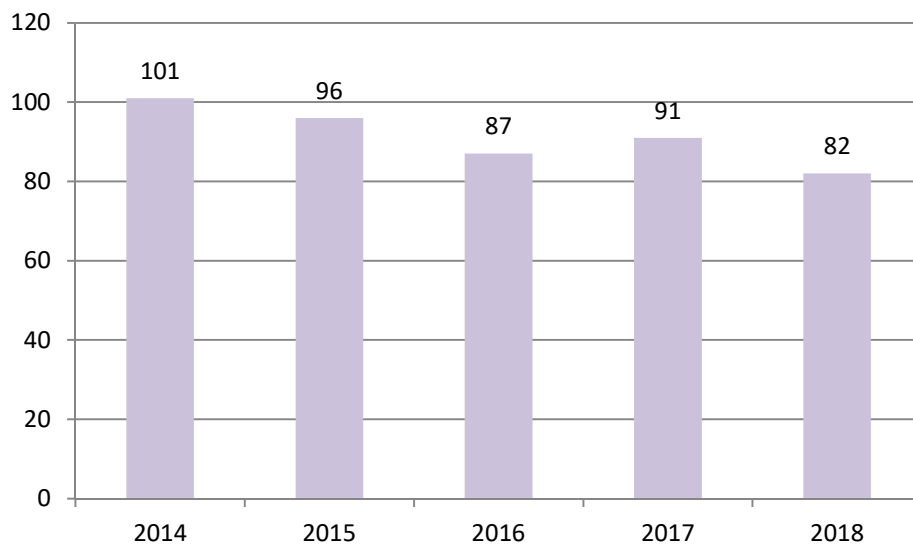
Wykres 7. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w 2018 r. – porównanie wskaźnika dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu skarżyskiego i Skarżyska - Kamiennej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

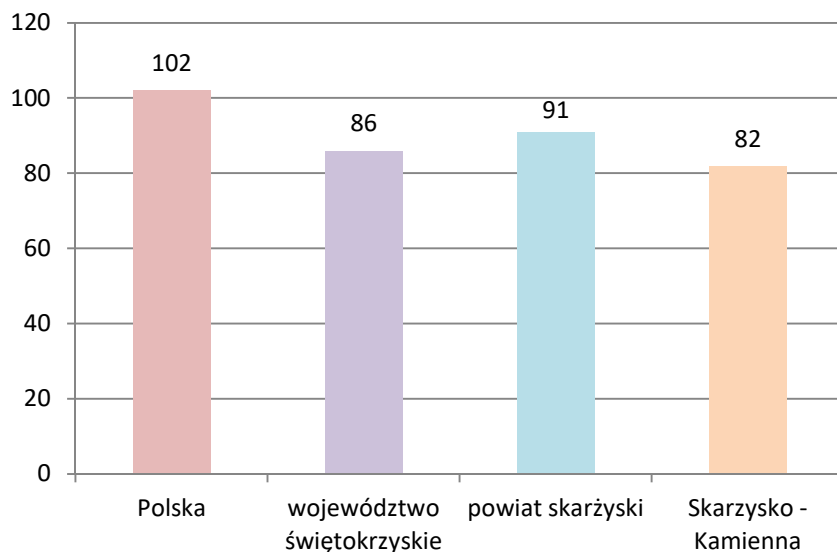
Liczba podmiotów gospodarczych nowo zarejestrowanych na przestrzeni lat 2014 – 2018 również ulega wahaniom. W 2018 r. na terenie miasta działalność rozpoczęły 82 podmioty tj. o 19 podmiotów mniej niż w 2014 r. Wskaźnik ten był jednak niższy od średniej dla kraju, województwa świętokrzyskiego i powiatu skarżyskiego.

Wykres 8. Podmioty gospodarcze nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w Skarżysku – Kamiennej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

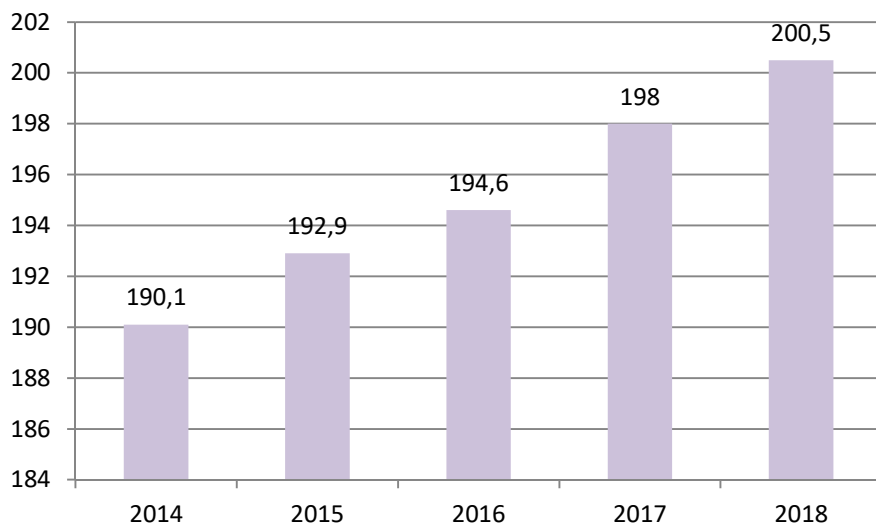
Wykres 9. Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w 2018 r. – porównanie średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu skarżyskiego i Skarżyska - Kamiennej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

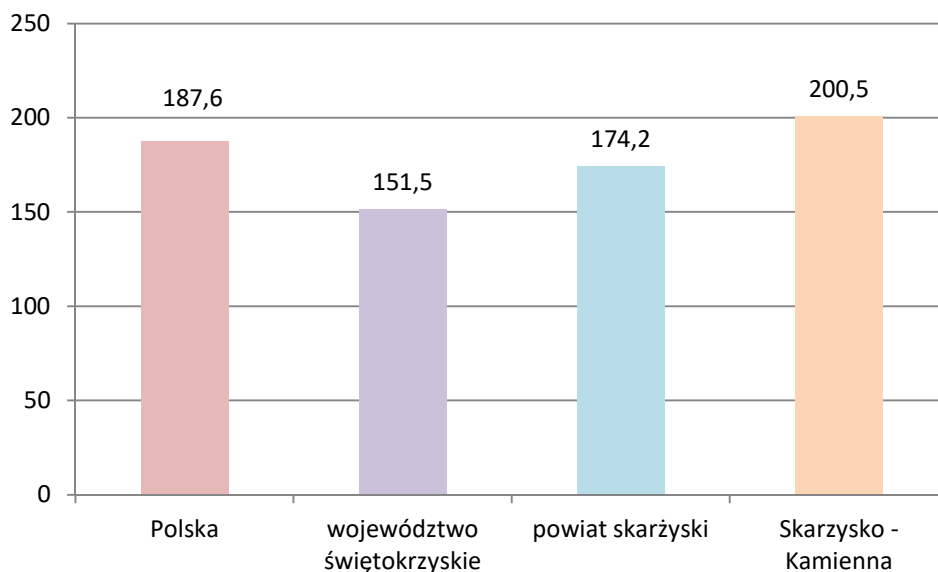
Wskaźnik liczby podmiotów gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym na przestrzeni lat 2014 – 2018 systematycznie wzrasta, co jest zjawiskiem pozytywnym. Wskaźnik dla miasta w porównaniu do sytuacji panującej w kraju, województwie świętokrzyskim i powiecie skarżyskim jest wyższy.

Wykres 10. Podmioty gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w Skarżysku – Kamiennej w latach 2014 - 2018

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 11. Podmioty gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2018 r. – porównanie wskaźnika dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu skarżyskiego i Skarżyska - Kamiennej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na koniec 2018 r. w Skarżysku – Kamiennej funkcjonowało 5289 podmiotów gospodarczych, z czego 5062 to podmioty prywatne. Sektor prywatny reprezentowany jest głównie przez osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (ok. 78,3% ogólnej liczby podmiotów gospodarczych sektora prywatnego). Liczba podmiotów gospodarczych sektora prywatnego świadczy o aktywności ekonomicznej mieszkańców miasta.

Do największych grup branżowych (wg klasyfikacji PKD) należy działalność z kategorii handel hurtowy i detaliczny, przetwórstwo przemysłowe, budownictwo, działalność związana z transportem i gospodarką magazynową, działalność profesjonalna, naukowa i techniczna oraz pozostała działalność usługowa.

Obok ogólnej liczby przedsiębiorstw funkcjonujących na danym terenie i ich struktury rodzajowej ważną jest ich struktura wielkościowa. Dynamikę zmian liczby podmiotów gospodarczych w Skarżysku – Kamiennej według wielkości zatrudnienia zaprezentowano w tabeli poniżej.

Tabela 14. Podmioty gospodarcze na terenie Skarżyska – Kamiennej wg klas wielkości w latach 2014-2018

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018
0-9 osób	5 338	5 298	5 215	5 168	5 087
10-49 osób	167	163	154	164	159
50-249 osób	40	39	38	38	37
250-999	3	3	3	3	4
1000 i więcej	3	3	3	3	2
0-249	5 545	5 500	5 407	5 370	5 283
ogółem	5 551	5 506	5 413	5 376	5 289

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

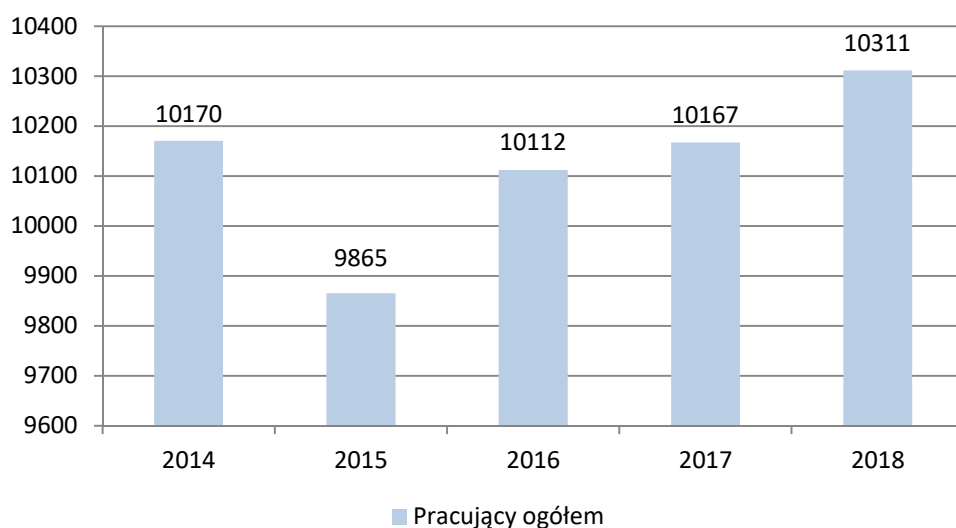
Z przedstawionych w tabeli informacji wynika, że ponad 96% wszystkich zarejestrowanych podmiotów stanowią mikroprzedsiębiorstwa (średnioroczne zatrudnienie mniej niż 10 pracowników). Większość tych firm ma charakter rodzinny i zapewnia miejsca pracy dla niewielkiej liczby osób.

Wśród dużych, znaczących podmiotów gospodarczych na terenie miasta, zapewniających dużą liczbę miejsc pracy należy wymienić m.in.: PKP Skarżysko, MESKO S.A. (Bumar Amunicja Spółka Akcyjna), WTÓRPOL Sp. z o.o., PGE Dystrybucja S.A.

3.2. Rynek pracy

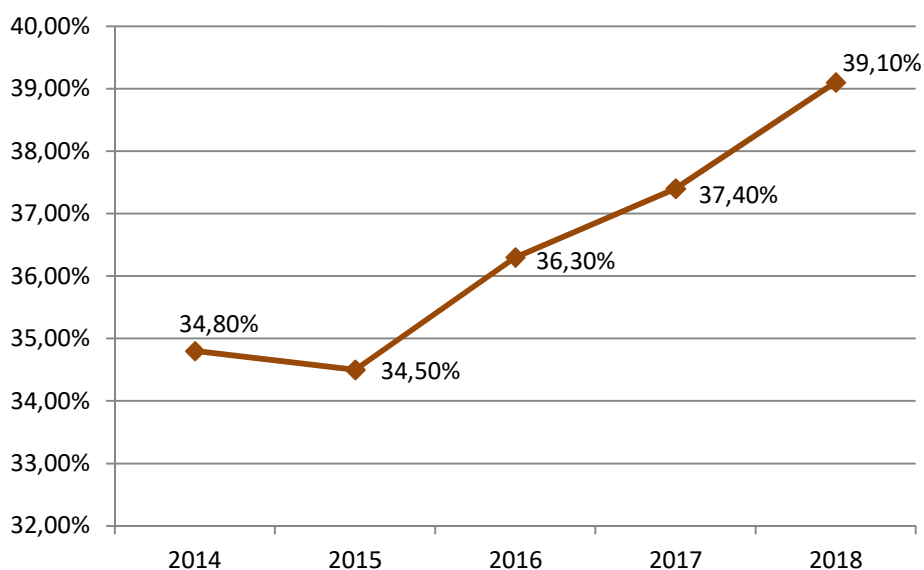
Liczba osób pracujących w Skarżysku – Kamiennej na przestrzeni lat 2014 – 2018 ulegała nieznacznym wahaniom. Według danych GUS, w 2018 r. pracowało 10 311 osób tj. o 141 osób więcej niż w 2014 r. Pracujący stanowili ok. 39% osób w wieku produkcyjnym. Na 1000 mieszkańców pracowało 227 osób. Jest to znacznie więcej od wskaźnika dla województwa świętokrzyskiego (194) oraz powiatu skarżyskiego (174), jednak mniej od wskaźnika dla Polski (251).

Wykres 12. Liczba osób pracujących w Skarżysku – Kamiennej w latach 2014-2018

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

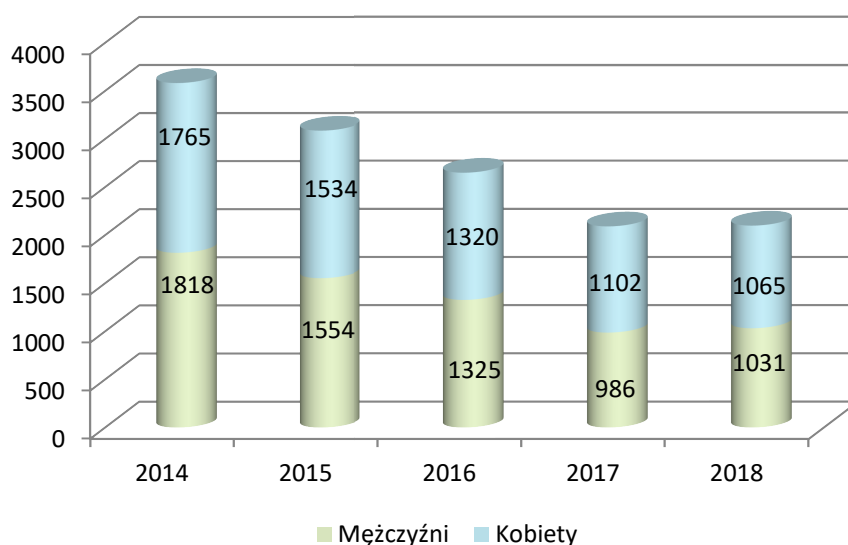
Wykres 13. Udział osób pracujących w grupie osób w wieku produkcyjnym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

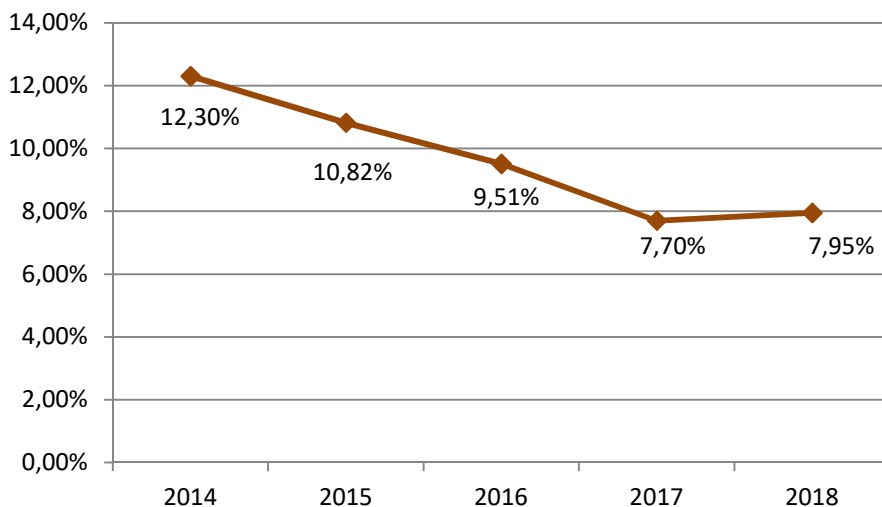
Pozytywnym zjawiskiem jest wzrastająca z roku na rok liczba osób pracujących (wyjątek stanowi rok 2015, gdzie nastąpił nieznaczny spadek liczby osób pracujących w grupie ludności w wieku produkcyjnym, stanowiącej potencjalne zasoby pracy). Ważną kwestią związaną z sytuacją na rynku pracy jest bezrobocie, czyli zjawisko niedoboru podaży względem popytu na pracę. Na koniec grudnia 2018 r. w Skarżysku – Kamiennej zarejestrowanych było 2096 osób bezrobotnych, tj. o 1487 osób mniej niż w 2014 r. Bezrobotni z terenu miasta stanowią ok. 53,7% ogólnej liczby osób bezrobotnych w powiecie skarżyskim. Procentowy udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym pod koniec 2018 r. wynosi ok. 7,9%.

Wykres 14. Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w Skarżysku – Kamiennej na przestrzeni lata 2014 - 2018

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 15. Udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w grupie osób w wieku produkcyjnym na terenie miasta w latach 2014 - 2018

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Z danych przedstawionych na wykresach wynika, że poziom bezrobocia w Skarżysku – Kamiennej zmniejszał się od 2014 r. do 2017 r., kiedy nastąpiło odwrócenie tendencji. Od tego roku nastąpił nieznaczny wzrost wskaźnika udziału liczby bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym. Można założyć, że zagrożenie epidemiczne jakie wystąpiło w 2020 r. może mieć negatywny wpływ na rynek pracy i w praktyce może przełożyć się na wzrost liczby osób pozostających bez pracy.

Biorąc pod uwagę wiek bezrobotnych, dominują osoby powyżej 50 roku życia, jednak różnica w liczebności między osobami młodymi pozostającymi bez pracy a osobami powyżej 50 roku życia nie jest duża. Podstawowe informacje zamieszczono w poniżej tabeli.

Tabela 15. Struktura bezrobotnych w Skarżysku – Kamiennej według wieku w latach 2014 - 2018

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018
Bezrobotni do 25 roku życia	377	313	214	179	181
Bezrobotni do 30 roku życia	b.d.	692	524	428	411
Bezrobotni powyżej 50 roku życia	1089	967	825	605	615
Długotrwale bezrobotni	2263	1884	1560	1088	1090

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2018 r. osoby długotrwale bezrobotne, tj. takie, których okres pozostawania bez pracy w ciągu ostatnich dwóch lat wyniósł co najmniej 12 miesięcy, stanowiły ok. 52% ogólnej liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych.

Głównym źródłem utrzymania się osób bezrobotnych na terenie miasta są prace dorywcze, sezonowe jak również pomoc społeczna i pomoc rodziny. Zabiegi te nie gwarantują stabilności finansowej rodzin, dlatego też częstym zjawiskiem jest emigracja zarobkowa.

3.3. Struktura branżowa gospodarki

Na skutek zmian ustrojowych zapoczątkowanych w latach 1989-1990 i kontynuowanych w latach późniejszych zmienił się obraz życia gospodarczego w Polsce. Skarżysko – Kamienna, jako jeden z ośrodków przemysłowych północnej części województwa świętokrzyskiego, uniknęła wprawdzie wielkich wstrząsów związanych z transformacją, niemniej jednak w obliczu nowych uwarunkowań gospodarczych nie wszystkie firmy potrafiły sprostać wyzwaniom stawianym przez rynek. Reguły gospodarki wolnorynkowej spowodowały upadłość kilku dużych zakładów pracy i doprowadziły do znacznego wzrostu poziomu bezrobocia. Jednocześnie restrukturyzacja wielu skarżyskich przedsiębiorstw przyczyniła się do coraz większego zróżnicowania lokalnej gospodarki.

Przez wiele lat w Skarżysku – Kamiennej dominował związany z tradycjami miasta przemysł metalowy, obuwniczy, energetyczny oraz kolejnictwo. Obecnie wymienione gałęzie gospodarki odgrywają mniejszą rolę, choć nie pozostają bez znaczenia, czego potwierdzeniem jest publikowany co roku Ranking największych firm województwa świętokrzyskiego „Złota Setka”. Zgodnie z zestawieniem przygotowanym w 2019 r., w setce największych firm regionu znalazły się dwie firmy ze Skarżyska – Kamiennej, tj. Mesko S.A. działające w branży metalowej oraz P.P.H.U. Wtórpol, prowadzące działalność związaną z odzyskiem surowców. Ponadto wśród znaczących przedsiębiorstw prowadzących działalność na terenie Skarżyska – Kamiennej i dających zatrudnienie wielu mieszkańcom wymienić należy PKP Zakład Linii Kolejowych w Skarżysku – Kamiennej oraz PGE Dystrybucja S.A. Oddział Skarżysko – Kamienna.

3.4. Atrakcyjność inwestycyjna miasta

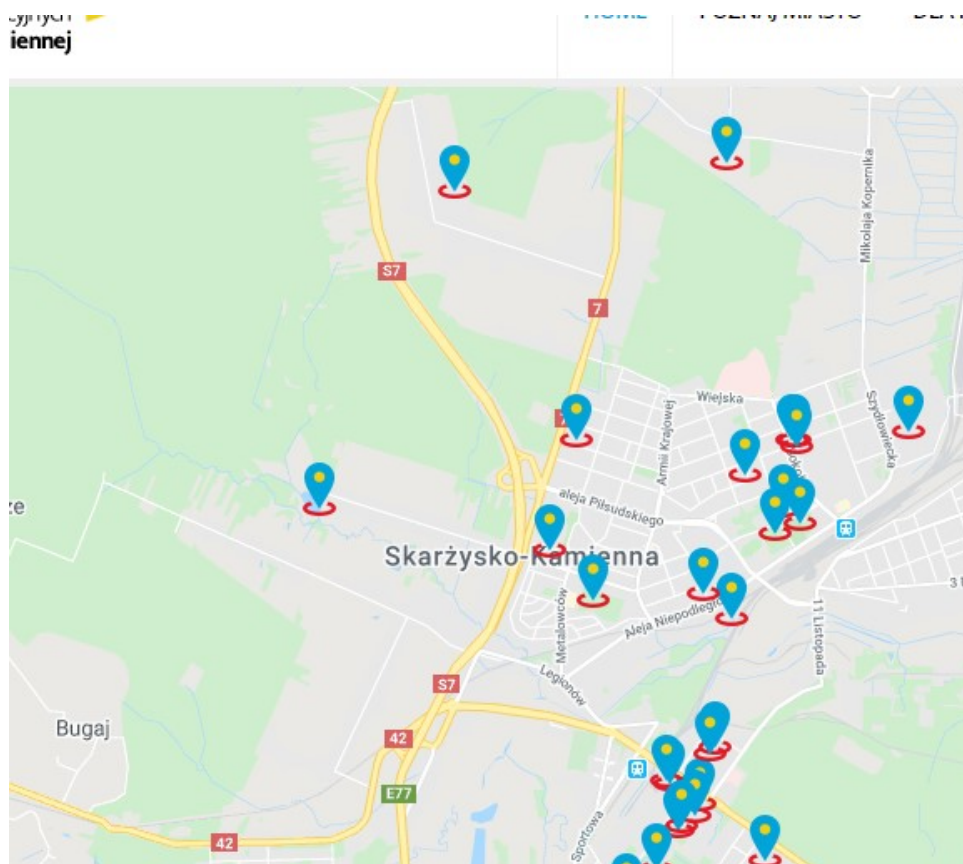
Położenie Skarżyska – Kamiennej na skrzyżowaniu dwóch dróg krajowych (droga ekspresowa nr 7 wiodąca z Gdańska przez Warszawę, Skarżysko – Kamienną i Kraków do granicy ze Słowacją oraz droga nr 42 relacji Łódź – Skarżysko – Kamienna – Rzeszów, łącząca przemysłowe miasta północne województwa świętokrzyskiego) a także obecność węzła kolejowego, który jest jednym z 11 największych w Polsce powoduje, że pod kątem dostępności komunikacyjnej teren miasta jest atrakcyjny pod kątem lokowania inwestycji. Przy wsparciu Unii Europejskiej w ostatnich kilku latach zainwestowano blisko 200 mln zł w rozwój miasta. Miasto posiada zasoby nieruchomości nadające się do zagospodarowania, do których należą m.in.: hale, magazyny, powierzchnie biurowe a także uzbrojone tereny o zróżnicowanej powierzchni, z bezpośrednim dostępem do sieci dróg publicznych. Na potrzeby potencjalnych inwestorów utworzona została Miejska Baza Terenów Inwestycyjnych w Skarżysku – Kamiennej, dostępna pod adresem <http://mbti.skarzysko.pl/>, gdzie zamieszczane są informacje o wolnych, przeznaczonych do zagospodarowania terenach. Kolejnym atutem dla inwestorów zewnętrznych, którzy zdecydują się inwestować na terenie Skarżyska-Kamiennej, jest możliwość aplikowania o finansowe wsparcie na rozwój do Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego, krajowych funduszy oraz tych zarządzanych bezpośrednio przez Komisję Europejską. W tych działaniach

każdy potencjalny inwestor może liczyć na wsparcie ze strony - powoływanego z inicjatywy prezydenta - Centrum Obsługi Inwestora (COI). Na pomoc COI mogą liczyć nie tylko podmioty zewnętrzne, ale także lokalni przedsiębiorcy¹.

Tereny inwestycyjne w Skarżysku – Kamiennej promowane są wśród potencjalnych inwestorów poza granicami kraju przez Polską Agencję Informacji i Inwestycji Zagranicznych.

Rozmieszczenie terenów inwestycyjnych na terenie miasta pokazano na poniższej mapie.

Mapa 3. Rozmieszczenie terenów inwestycyjnych w Skarżysku - Kamiennej

Źródło: Strona internetowa Miejskiej Bazy Terenów Inwestycyjnych: <http://mbti.skarzysko.pl/>. Dostęp dn. 27.05.2020 r.

Największa koncentracja terenów inwestycyjnych występuje w południowej części miasta na Osiedlu Skalka. Są one jednak w znacznej mierze rozdrobnione, co może powodować zmniejszenie ich atrakcyjności. Dostępne tereny inwestycyjne są zróżnicowane zarówno pod względem powierzchni, objęcia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, które regulują przeznaczenie danego obszaru pod konkretny rodzaj zagospodarowania a także dostępnego uzbrojenia. W sytuacji braku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, przeznaczenie danego terenu określone jest w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Wobec powyższego miasto powinno podejmować starania w kierunku objęcia jak największej liczby terenów inwestycyjnych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

¹ Strona internetowa Miejskiej Bazy Terenów Inwestycyjnych w Skarżysku – Kamiennej: <http://mbti.skarzysko.pl/dla-inwestora.html>. Dostęp dn. 27.05.2020 r.

Rozpatrując tereny inwestycyjne pod kątem dopuszczalnego rodzaju zagospodarowania, dominują tereny usługowe. Często przeznaczenie terenu pod działalność usługową występuje łącznie z inną dopuszczalną formą zagospodarowania, np. tereny przemysłowe, magazyny, centra logistyczne czy zabudowa mieszkaniowa. Na kolejnym miejscu pod względem przeznaczenia terenów pod inwestycje znajduje się przemysł, dalej magazyny i centra logistyki. Część terenów przeznaczona jest również pod zabudowę mieszkaniową, przy czym nieco większe znaczenie mają tereny o przewadze zabudowy jednorodzinnej niż wielorodzinnej.

Na terenie Skarżyska – Kamiennej, w ramach Specjalnej Strefy Ekonomicznej „Starachowice” utworzono m.in. podstrefę Skarżysko – Kamienna o powierzchni 14,8967 ha². Większość terenów znajduje się na Osiedlu Zachodnie i w większości są to tereny już zainwestowane. Miasto podejmuje starania zmierzające do objęcia kolejnych terenów inwestycyjnych Specjalną Strefą Ekonomiczną (SSE). SSE stanowią skuteczny instrument przyciągania inwestycji. Do oczekiwanych oddziaływań związanych z występowaniem na terenie miasta podstrefy, zaliczyć należy: napływ inwestycji, przyptyw ludności, dostęp do rynku pracy, większe możliwości zatrudnienia i rozwoju zawodowego. Zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej i osiedleńczej Skarżyska – Kamiennej może spowodować, że impulsy rozwojowe przyniosą konkretne korzyści dla miasta.

Przedsiębiorcy prowadzący działalność na terenie SSE w ramach udzielonego zezwolenia mogą korzystać z przewidzianych ulg i preferencji. Pomoc regionalna przysługuje z 2 tytułów: poniesionych nakładów inwestycyjnych lub utworzenia i utrzymania nowych miejsc pracy.

W celu podniesienia atrakcyjności inwestycyjnej Skarżyska – Kamiennej a tym samym przyspieszenia rozwoju gospodarczego miasta w wyniku lokowania nowych inwestycji, miasto udziela przedsiębiorcom pomocy regionalnej w postaci zwolnienia z podatku od nieruchomości, po spełnieniu określonych warunków.

3.5. Instytucje otoczenia biznesu (IOB)

Instytucje otoczenia biznesu stanowią swego rodzaju element wypełniający lukę między mechanizmami rynkowymi a działaniami administracji publicznej. Otoczenie biznesu w Skarżysku – Kamiennej tworzą oddziały i ekspozytury banków, kancelarie notarialne, adwokackie, sieć biur rachunkowych. W mieście działają także organizacje samorządu gospodarczego: Stowarzyszenie „Przedsiębiorcy Skarżyska” oraz Cech Rzemiosł Różnych. Ponadto funkcjonuje również Punkt Konsultacyjny prowadzony przez Fundację Agencja Rozwoju Regionalnego ze Starachowic. Główne działania Fundacji koncentrują się na ograniczaniu bezrobocia, wspieraniu rozwoju regionalnego, pobudzaniu aktywności gospodarczej w regionie za pomocą instrumentów zarówno finansowych jak i informacyjnych. W funkcjonującym na terenie Skarżyska – Kamiennej Punkcie Konsultacyjnym świadczone są usługi informacyjne i doradcze z zakresu pozyskiwania

² Źródło: Strona internetowa Specjalnej Strefy Ekonomicznej „Starachowice”: <http://www.sse.com.pl/o-nas/>. Dostęp dn. 27.05.2020 r.

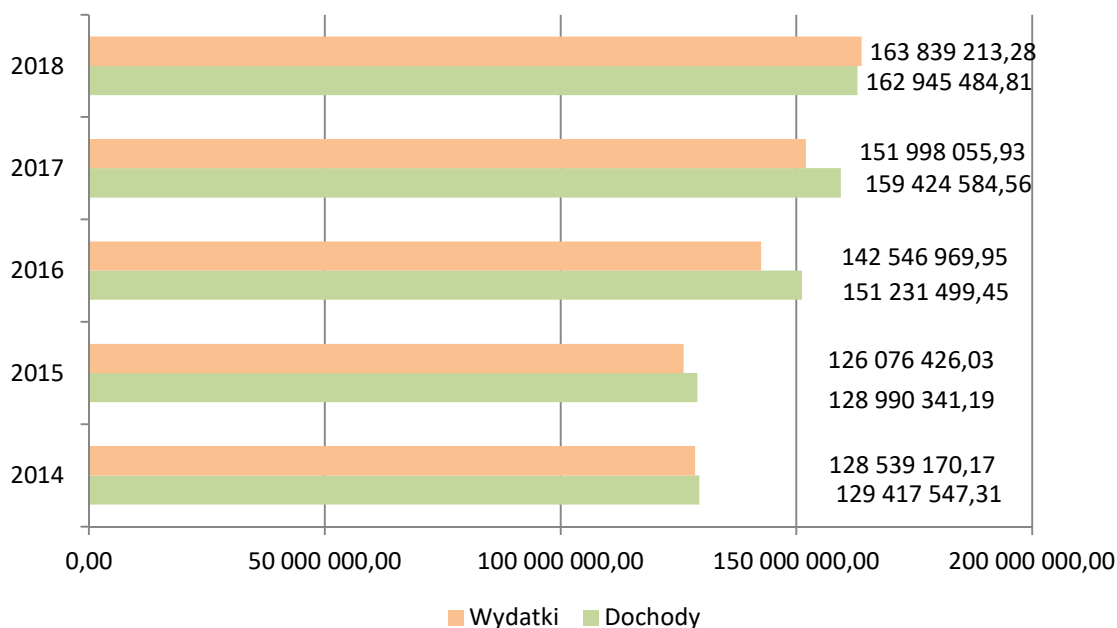
środków z różnych źródeł na rozpoczęcie i prowadzenie działalności gospodarczej. Fundacja świadczy również usługi finansowe w ramach Funduszu Poręczeń Kredytowych i Wspierania Finansowego FUNDSTAR oraz Funduszu Pożyczkowego FUNDSTAR 2, a także usługi szkoleniowe, proinnowacyjne i projektowe.

3.6. Finanse publiczne

Do ważniejszych czynników decydujących o możliwościach rozwoju każdej jednostki terytorialnej są jej możliwości finansowe, które w znacznym stopniu warunkują to, jakie można na danym etapie stawiać cele oraz w jaki sposób te cele osiągać. Podstawowym elementem analizy sytuacji finansowej jest bilans dochodów i wydatków budżetowych.

Do dochodów budżetu zalicza się: dochody własne, subwencje i dotacje celowe z budżetu państwa. Wydatki budżetu najogólniej podzielić można na wydatki bieżące oraz majątkowe (inwestycyjne). Dochody i wydatki budżetu miasta na przestrzeni lata 2014-2018 pokazano na poniższym wykresie.

Wykres 16. Dochody i wydatki budżetu miasta Skarżyska – Kamiennej w latach 2014 - 2018

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

W okresie objętym analizą tylko w 2018 r. wskutek podejmowanych inwestycji wystąpił deficyt budżetowy na poziomie 893 728,47 zł.

Sytuację finansową miasta obrazują także wskaźniki dochodów i wydatków ogółem budżetu gminy na 1 mieszkańca.

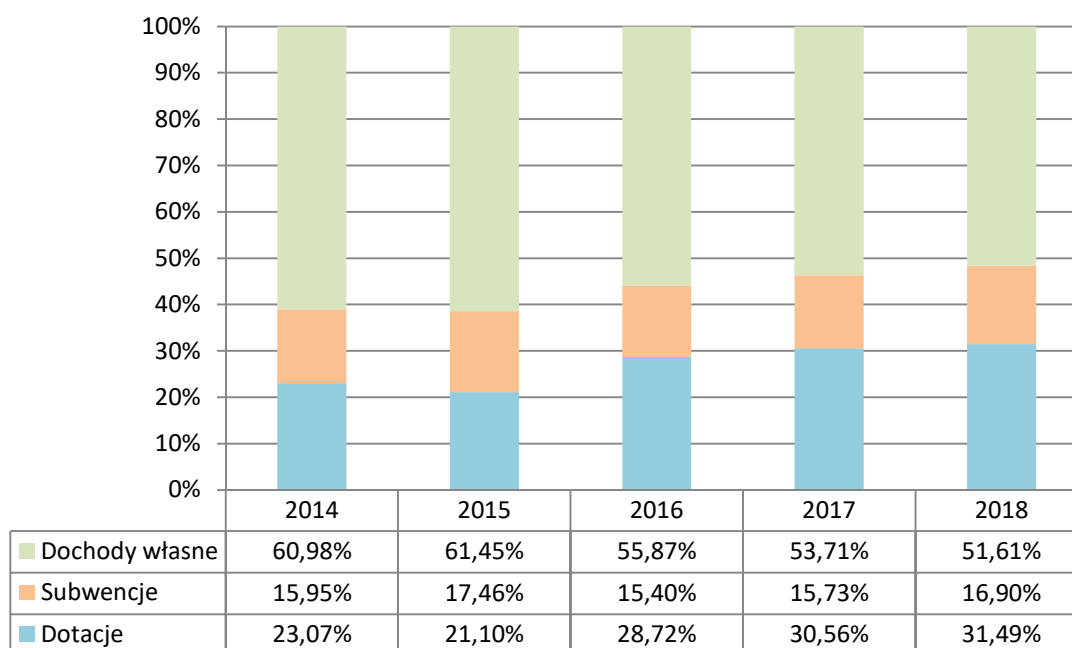
Dochody budżetu na 1 mieszkańca Skarżyska – Kamiennej na przestrzeni lat 2014 – 2018 systematycznie wzrastają. W 2018 r. dochód w przeliczeniu na 1 osobę w mieście wyniósł 3 570,31 zł i był o 837,33 zł wyższy w stosunku do 2014 r. Dochody przypadające na 1 mieszkańca miasta są niższe od dochodów przypadających na 1 mieszkańca Polski ale wyższe

od dochodów przypadających na 1 mieszkańca województwa świętokrzyskiego i powiatu skarżyskiego.

Poziom wydatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca miasta w latach 2014 – 2018 ulegał wahaniom, ale przez większą część analizowanego przedziału czasowego zaznaczał się trend rosnący. W 2018 r. wydatki budżetu ogółem w przeliczeniu na 1 osobę w mieście były na poziomie 3 589,89 zł i były o 875,46 zł wyższe w stosunku do 2014 r. Wydatki przypadające na 1 mieszkańca miasta są niższe od wydatków przypadających na 1 mieszkańca Polski ale wyższe od wydatków przypadających na 1 mieszkańca województwa świętokrzyskiego i powiatu skarżyskiego.

Szczegółowa analiza sytuacji finansowej miasta uwzględnia strukturę dochodów i wydatków. Podstawowa klasyfikacja zakłada rozróżnienie dochodów z tytułu: subwencji, dotacji oraz dochodów własnych. N poniższym wykresie przedstawiono strukturę dochodów w podziale na poszczególne rodzaje.

Wykres 17. Struktura dochodów budżetowych Skarżyska – Kamiennej w latach 2014 - 2018

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

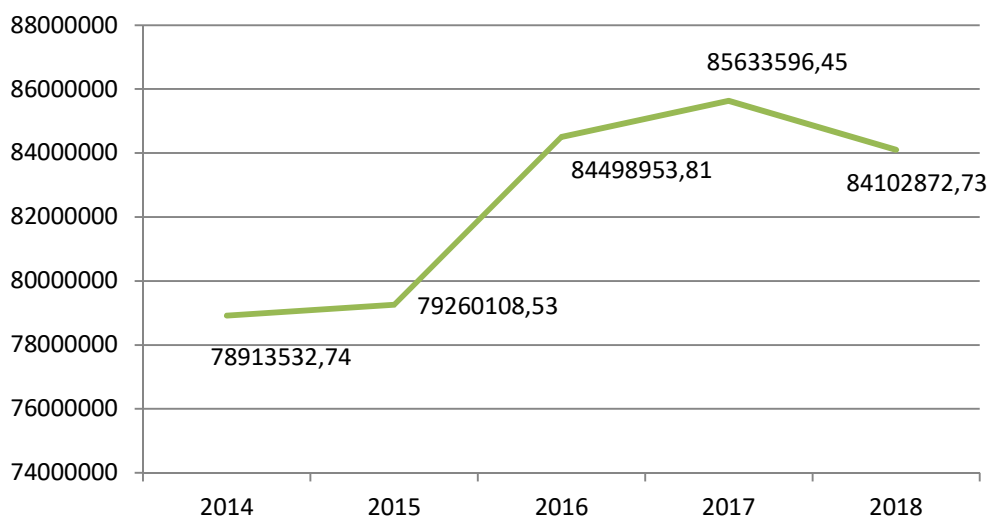
Suma uzyskanych dochodów własnych na 1 mieszkańca w latach 2014 – 2018 systematycznie wzrasta. W 2014 dochód ten był na poziomie 1 666,46 zł a w 2018 r. 1 842,79 zł. Wartości te w analizowanym okresie są niższe od dochodów własnych w porównaniu do Polski ale wyższe w porównaniu do województwa świętokrzyskiego i powiatu skarżyskiego.

W tym miejscu należy zaznaczyć, że podstawowym rodzajem dochodów budżetowych, które warunkują możliwości rozwojowe Skarżyska – Kamiennej, tak jak każdej innej jednostki terytorialnej są dochody własne, czyli środki uwarunkowane poziomem lokalnej aktywności. Wysokość dochodów własnych zależy przede wszystkim od:

- Poziomu zamożności społeczności lokalnej, która odprowadza podatek dochodowy od osób fizycznych,
- Poziomu zainwestowania miasta, który wpływa na skalę dochodów z tytułu podatku CIT i podatku od nieruchomości.

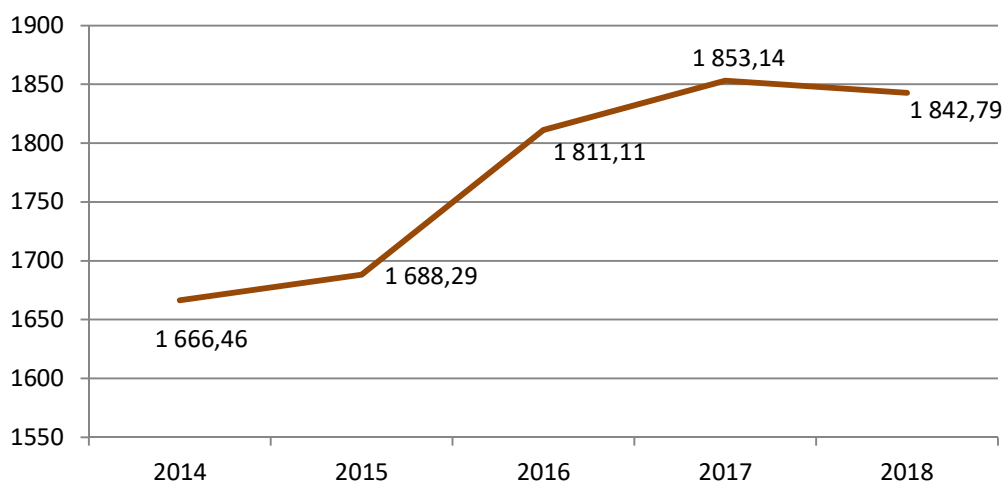
Poziom dochodów własnych ulegał wahaniom na przestrzeni lat 2014 – 2018, niemniej jednak przez większą część analizowanego okresu zaznaczał się trend rosnący.

Wykres 18. Dynamika dochodów własnych budżetu Skarżyska – Kamiennej w latach 2014 - 2018

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

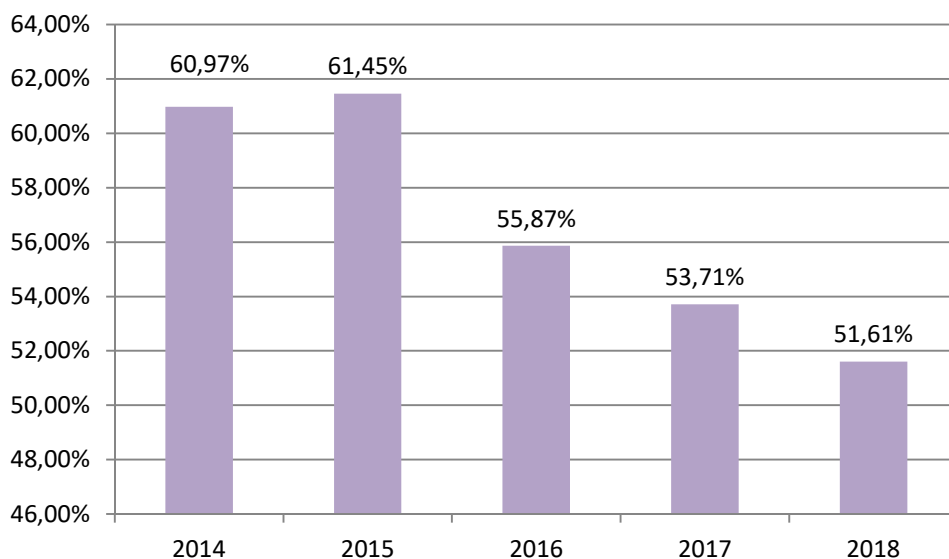
Wykres 19. Dynamika dochodów własnych przypadających na 1 mieszkańca Skarżyska – Kamiennej w latach 2014 – 2018

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

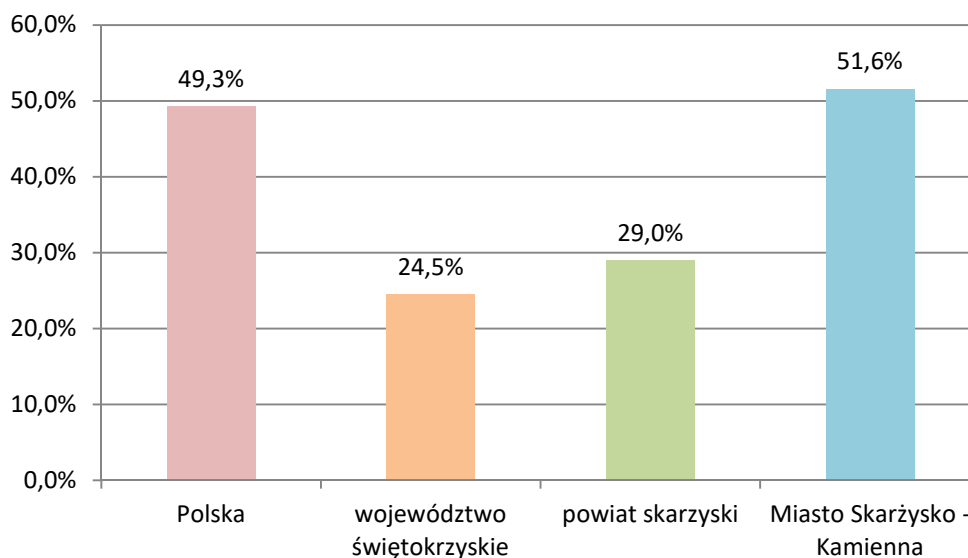
Na podstawie dochodów budżetu ogółem oraz dochodów własnych można sprawdzić samodzielność finansową danej jednostki terytorialnej. Obrazuje ją procentowy wskaźnik udziału dochodów własnych w dochodach ogółem.

Wykres 20. Udział % dochodów własnych w dochodach ogółem w Skarżysku – Kamiennej w latach 2014 - 2018

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

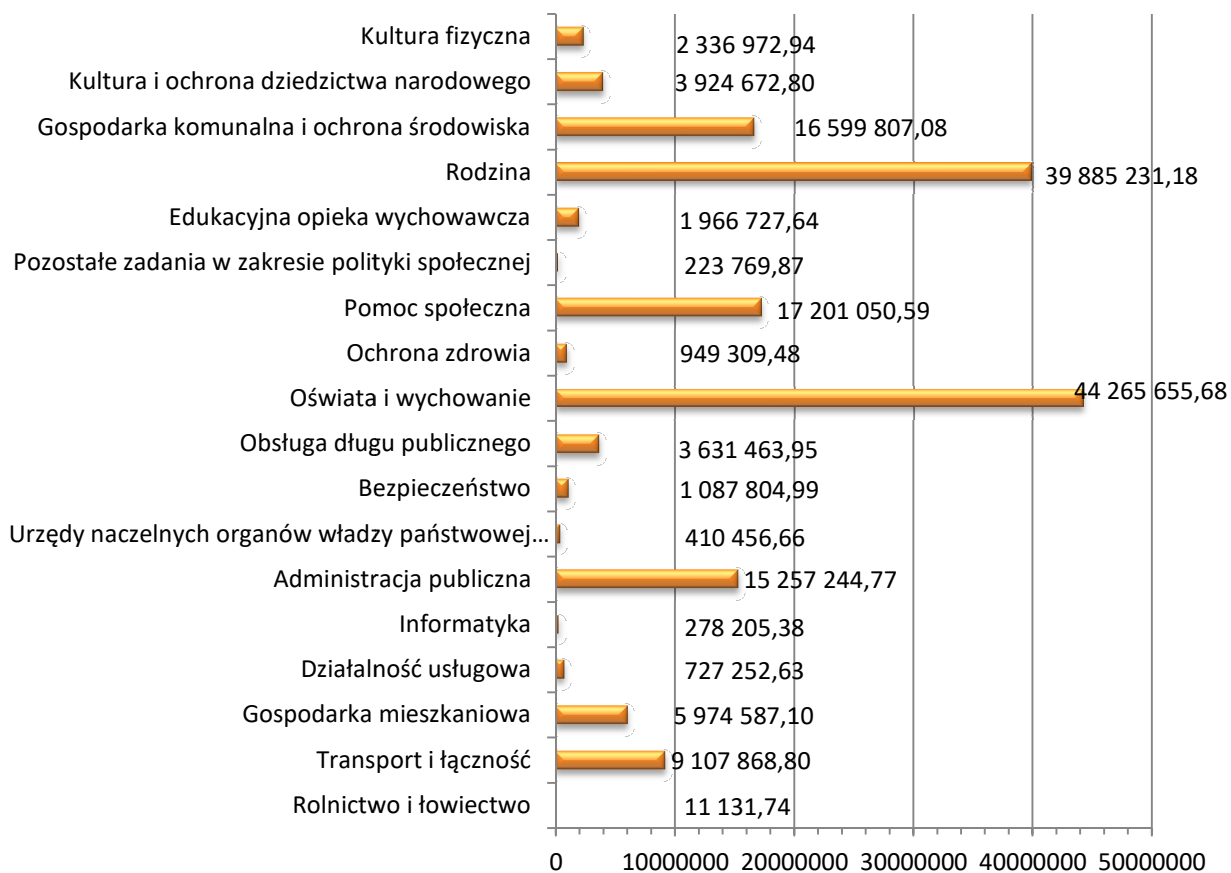
Wykres 21. Udział % dochodów własnych w dochodach ogółem w 2018 r. – porównanie wskaźnika dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu skarżyskiego i miasta Skarżyska - Kamienna

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych; Sprawozdanie z wykonania budżetu państwa za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2018 r.. Informacja o wykonaniu budżetów jednostek samorządu terytorialnego – Rada Ministrów Warszawa 2019

W okresie objętym analizą tj. na przestrzeni lat 2014 – 2018 wydatki budżetowe miasta wykazują tendencję wzrostową. W 2018 r. wydatki budżetowe przekroczyły dochody budżetowe. Strukturę wydatków budżetu miasta w 2018 r. według działów obrazuje poniższy wykres.

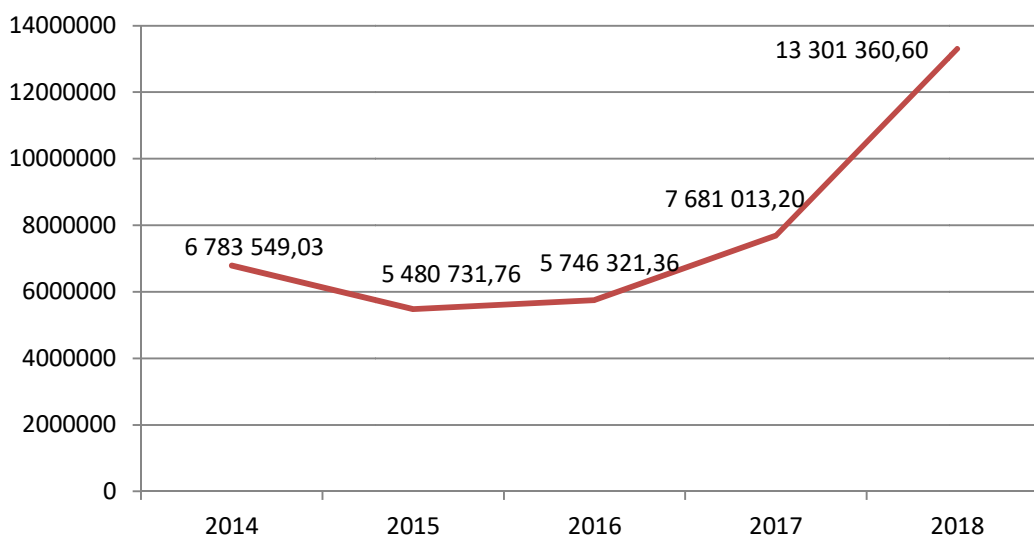
Wykres 22. Struktura wydatków budżetu miasta według rodzajów w 2018 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

Najwięcej środków finansowych miasto przeznacza na oświatę i wychowanie, rodzinę, pomoc społeczną, gospodarkę komunalną i ochronę środowiska.

Wykres 23. Dynamika wydatków majątkowych inwestycyjnych miasta Skarżyska – Kamiennej w latach 2014 – 2018 [w zł]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

Z powyższego wykresu wynika, że od 2016 r. systematycznie wzrasta aktywność inwestycyjna miasta. Oznacza to, że z roku na rok miasto przeznacza coraz większe środki finansowe na inwestycje. W 2018 r. wydatki inwestycyjne przekroczyły 13 mln zł i były o ponad 6,5 mln wyższe w porównaniu do wydatków inwestycyjnych w 2014 r. Wpływ na tę sytuację miało szereg projektów infrastrukturalnych. Tak duża skala inwestycji istotnie wpłynęła na wzrost poziomu życia lokalnej społeczności, jednak spowodowała jednocześnie określone konsekwencje finansowe dla miasta.

4. Analiza SWOT

Klasycznym narzędziem, stosowanym od wielu lat w analizie strategicznej, jest zestawienie mocnych i słabych stron analizowanego obszaru (w tym przypadku gminy) oraz określenie jego szans i zagrożeń rozwojowych. Nazwa SWOT pochodzi z języka angielskiego i oznacza: S – Strengths (silne strony), W – Weaknesses (słabości, słabe strony), O – Opportunities (możliwości, szanse), T – Threats (zagrożenia). Przyjęta metoda pozwala na zebranie i uszeregowanie informacji o potencjale rozwojowym analizowanego obszaru oraz o dostrzeganych barierach. Zwraca jednocześnie uwagę na pojawiające się zewnętrzne szanse i zagrożenia.

Silny potencjał to baza umożliwiająca budowanie strategii, słabości to problemy i ograniczenia do pokonania. Zagrożenia to ostrzeżenie przed niepożądanym rozwojem warunków zewnętrznych, szanse to wsparcie i inspiracje dla lokalnej i regionalnej polityki.

Struktura analizy SWOT

	POMOCNE w osiągnięciu założonych celów	ZAGRAŻAJĄCE osiągnięciu założonych celów
WEWNĘTRZNE (cechy jednostki)	STRENGTHS (mocne strony)	WEAKNESSES (słabe strony)
ZEWNĘTRZNE (tkwiące w otoczeniu)	OPPORTUNITIES (możliwości, szanse)	THREATS (zagrożenia)

Analiza mocnych i słabych stron Skarżyska – Kamiennej oraz szans i zagrożeń dla rozwoju miasta

<i>Uwarunkowania wewnętrzne</i>	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - Dobrze rozwinięta infrastruktura techniczna, - Zasoby terenów inwestycyjnych, - Korzystne położenie geograficzne ze znaczącym węzłem komunikacyjnym, - Walory środowiska naturalnego jako baza do rozwoju turystyki, - Istniejąca baza i zaplecze przemysłowe 	<ul style="list-style-type: none"> - Niekorzystna struktura demograficzna – starzenie się społeczeństwa, - Silna emigracja zarobkowa, zwłaszcza ludzi młodych, wykształconych, - Degradacja środowiska na skutek działania lokalnych kotłowni („niska emisja”), - Niedostatki w infrastrukturze rekreacyjnej i sportowej, - Braki w infrastrukturze rowerowej, - Część terenów inwestycyjnych nie jest objęta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego
<i>Uwarunkowania zewnętrzne</i>	
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> - Możliwość korzystania z zewnętrznych źródeł finansowania, w tym środków unijnych dostępnych w ramach perspektywy finansowej 2021 – 2027, - Specjalne Strefy Ekonomiczne w Polsce z przedłużeniem ich funkcjonowania po 2020 r., szczególnie w obszarach o wysokim bezrobociu, - Inwestycje infrastrukturalne w Polsce Wschodniej, - Otwartość ludzi na nowe rozwiązania, - Wzrost liczby ludności, - Różnorodne formy wsparcia dla osób poszukujących pracy, - Promocja i rozwój aktywnych form wypoczynku, - Wybór Skarżyska – Kamiennej przez inwestorów zagranicznych w celu lokowania inwestycji 	<ul style="list-style-type: none"> - Brak stabilności i spójności przepisów prawnych, - Wysokie koszty pracy (duże obowiązkowe świadczenia nakładane na pracodawców), - Nieadekwatność wielkości środków przekazywanych przez Państwo w stosunku do zadań przydzielanych samorządom, szczególnie w zakresie oświaty i pomocy społecznej, - Wysoki stopień biurokracji, - Niskie wynagrodzenia za pracę, - Ubożenie społeczeństwa, - Niestabilna sytuacja na świecie – konflikty między państwami, - Wzrost patologii, - Utrzymujący się fiskalizm państwa, dławiący rozwój przedsiębiorczości, - Pogorszenie sytuacji finansowej samorządów w Polsce, - Zahamowanie rozwoju gospodarczego kraju, kryzys finansów publicznych, niekorzystne zjawiska makroekonomiczne, - Niekorzystna polityka podatkowa dla nowopowstających przedsiębiorstw

CZĘŚĆ II. PLAN STRATEGICZNY ROZWOJU MIASTA SKARŻYSKA - KAMIENNEJ

1. Informacje ogólne

Proces planowania rozwoju na szczeblu samorządów lokalnych czy też regionów wyraża się poprzez odpowiednie zapisy zawarte w opracowaniach strategiczno – planistycznych (strategiach rozwoju) oraz programowanie wydatków pozwalające na sprawną realizację przyjętej polityki rozwoju.

Strategia jest podstawowym instrumentem długofalowego zarządzania, która określa gospodarcze kierunki rozwojowe poprzez sformułowanie docelowej wizji oraz misji rozwoju w określonej perspektywie czasowej. Jest to również wybór długookresowych celów rozwojowych zapewniających urzeczywistnienie przyjętej wizji i misji. *Strategia* jest odpowiedzią na nieustannie zmieniające się wewnętrzne i zewnętrzne warunki gospodarowania oraz wzrost konkurencyjności otoczenia. Umożliwia efektywne gospodarowanie własnymi zasobami do których należą przede wszystkim: ludność (mieszkańcy), stan infrastruktury społecznej i technicznej, stopień rozwoju gospodarczego i zagospodarowania przestrzeni a także środki finansowe.

Z jednej strony *Strategia* stanowi diagnozę stanu obecnego, z drugiej strony jest zbiorem jasno sprecyzowanych potrzeb. Dokument ten jest także źródłem informacji dla potencjalnych inwestorów, z którego mogą czerpać informacje o planowanych przez miasto kierunkach rozwoju. *Strategia* jest swego rodzaju „drogowskazem” dla władz oraz mieszkańców, wskazującym na najważniejsze problemy oraz sposoby ich rozwiązania w postaci określonych zadań do wykonania. Jest więc próbą spojrzenia na rozwój społeczno – gospodarczy poprzez cele oraz zadania.

2. Misja Skarżyska – Kamiennej i beneficjenci Strategii

Misja stanowi nadrzędny cel funkcjonowania wspólnoty samorządowej. Zadaniem misji jest integrowanie, motywowanie i rozbudzanie aspiracji całej społeczności lokalnej. Misja jest zwięzłym opisem docelowego, oczekiwanego stanu i zakresu funkcji spełnianych przez miasto wobec jej mieszkańców i otoczenia. Stan opisywany w misji ma charakter idealny, którego osiągnięcie powinno być zasadniczym celem wszystkich działań podejmowanych przez lokalną społeczność i władze.

U podstaw misji Skarżyska - Kamiennej leży przekonanie, iż miasto ma potencjalne szanse by stać się atrakcyjnym miejscem do zamieszkania, życia, prowadzenia działalności gospodarczej, lokowania kapitału a także wypoczynku i spędzania wolnego czasu.

Skarżysko - Kamienna to nowoczesny ośrodek, efektywnie zaspokajający rosnące potrzeby lokalnego społeczeństwa przy poszanowaniu środowiska naturalnego

Beneficjentami Strategii Rozwoju Miasta Skarżyska – Kamiennej na lata 2020 - 2030, zwanej dalej Strategią, są przede wszystkim mieszkańcy miasta. Realizacja przyjętych w Strategii działań ma na celu zwiększenie korzyści dla mieszkańców poprzez zaspokajanie ich potrzeb i oczekiwań w sferze gospodarczej, społecznej i środowiskowej.

Do beneficjentów Strategii zaliczyć należy również:

- *podmioty gospodarcze* – w Strategii uwzględnia się szereg działań, które mają na celu tworzenie korzystnych warunków dla rozwoju gospodarczego gminy poprzez różne formy wsparcia dla lokalnego biznesu,
- *organizacje społeczne* – działania ujęte w Strategii dotyczą również organizacji społecznych działających na terenie gminy,
- *środowisko naturalne* – szereg działań przewidzianych w Strategii będzie mieć pozytywny wpływ na stan środowiska naturalnego. Do zadań tych należeć będą m.in.: wdrażanie rozwiązań mających na celu zmniejszenie zużycia energii i ograniczanie tzw. „niskiej emisji”.

Zaznaczyć jednak należy, iż korzyści jakie w wyniku wdrożenia Strategii odniosą podmioty gospodarcze, organizacje społeczne funkcjonujące na terenie gminy i środowisko naturalne będą jednak pochodną korzyści mieszkańców. Rozwój w tych obszarach musi być podporządkowany interesom lokalnej społeczności.

3. Wizja Rozwoju Skarżyska – Kamiennej

Wizja rozwoju Skarżyska - Kamiennej jest opisem pożądanego w dłuższej perspektywie czasowej stanu rzeczywistości miasta, wskazuje generalny kierunek jego rozwoju. Wizja określa stan docelowy, do którego dążyć będzie miasto (samorząd wraz z lokalnymi i ponadlokalnymi partnerami) przy wykorzystaniu swoich mocnych stron oraz pojawiających się w otoczeniu szans i możliwości.

Skarżysko - Kamienna to obszar zapewniający dogodne warunki dla rozwoju gospodarki, uwzględniający potrzeby i dążenia lokalnej społeczności oraz zasady ochrony środowiska naturalnego

4. Cele i kierunki strategicznego rozwoju miasta

Cel strategiczny 1. Intensyfikacja rozwoju gospodarczego miasta

W ramach niniejszego celu strategicznego podejmowane będą działania w kierunku tworzenia przyjaznego klimatu i warunków do rozwoju przedsiębiorczości w Skarżysku – Kamiennej. Samorząd dysponuje narzędziami, których zastosowanie może istotnie wpływać na rozwój lokalnej gospodarki. Należą do nich m.in.: tworzenie prawa lokalnego przyjaznego prowadzeniu działalności, w tym opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, przygotowanie terenów inwestycyjnych i wyposażenie ich w odpowiednią infrastrukturę techniczną, promowanie przedsiębiorczości, inicjowanie współpracy między instytucjami, organizacjami okołobiznesowymi i społecznymi, prowadzenie działalności informacyjnej. Może mieć to miejsce poprzez organizowanie szkoleń w zakresie rozwoju przedsiębiorczości, organizację forum gospodarczego, współdziałanie z organizacjami pracodawców a także innymi organizacjami zrzeszającymi przedsiębiorców. Współpraca z lokalnymi partnerami pozwoli na bardziej skoordynowany sposób realizować zadania, które przyczynią się do poprawy warunków prowadzenia działalności gospodarczej na terenie miasta.

Ważnym elementem kreowania wzrostu poziomu rozwoju gospodarczego jest rozwój prywatnej przedsiębiorczości, która przejawia się najczęściej powstawaniem małych i średnich przedsiębiorstw. Przedsiębiorstwa te są w stanie szybko reagować na zmieniające się uwarunkowania otoczenia dostosowując produkcję lub świadczone usługi do potrzeb rynku. Z powodzeniem zaspokajają one potrzeby lokalnych społeczności oraz generują nowe miejsca pracy. W celu ożywienia gospodarczego miasta konieczne jest wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw. Istotną rolę w tym obszarze odgrywać będzie m.in. działalność Skarżyskiego Inkubatora Technologicznego (SIT) i Centrum Obsługi Inwestora, które do tej pory z powodzeniem podejmują różnorakie działania wspierające lokalną gospodarkę.

Skarżysko – Kamienna ze względu na atrakcyjne położenie geograficzne ze znaczącym węzłem komunikacyjnym, istniejącą bazę i zaplecze przemysłowe z wyspecjalizowaną kadrami, obecność terenów inwestycyjnych może być atrakcyjnym miejscem do lokowania inwestycji. Wymienione czynniki mają znaczący wpływ na podejmowanie decyzji przez potencjalnych inwestorów o rozpoczęciu prowadzenia działalności gospodarczej w danej lokalizacji.

Cel operacyjny 1.1. Tworzenie warunków dla skutecznego rozwoju gospodarczego miasta	
Kierunek	Działania
1.1.1. Wsparcie lokalnego biznesu	<ul style="list-style-type: none"> - Wzbogacenie oferty Skarżyskiego Inkubatora Technologicznego (SIT) – koncentracja działań w takich obszarach jak: generowanie aktywności gospodarczej, działalności wdrożeniowej i innowacyjnej, świadczenia usług doradczych i finansowych, poszukiwanie inwestorów zewnętrznych, wspieranie procesów restrukturyzacyjnych w istniejących przedsiębiorstwach, utworzenie miejskiego systemu wielostronnej informacji rynkowej, - Dalszy rozwój wyspecjalizowanej komórki organizacyjnej, tj. Centrum Obsługi Inwestora, - Dalsze funkcjonowanie Miejskiej Bazy Terenów Inwestycyjnych – aktualizacja oferty inwestycyjnej miasta, - Utworzenie inkubatora przedsiębiorczości, - Współpraca z Agencją Rozwoju Regionalnego, instytucjami otoczenia biznesu itp., - Prowadzenie aktywnej polityki informacyjno – promocyjnej miasta, - Szkolenia realizowane przez organizacje pozarządowe skierowane do przedsiębiorców działających na terenie gminy, - Przygotowanie przyjaznej polityki podatkowej miasta dla przedsiębiorców gotowych prowadzić działalność gospodarczą na jego terenie, - Rewitalizacja przestrzeni publicznej, w tym budowa przestrzeni handlowej pro ECO (targu), - Budowa terminala intermodalnego, - Współpraca z Urzędem Pracy w obszarze szkoleń (nabywanie kwalifikacji, przekwalifikowanie pracowników w celu dostosowania do zmieniających się tendencji na rynku pracy), - Budowa Kampusu Naukowego przez MESKO S.A., - Budowa Parku technologicznego przez MESKO S.A.
1.1.2. Rozwój strefy inwestycyjnej	<ul style="list-style-type: none"> - Przygotowanie terenów pod inwestycje – starania w kierunku objęcia jak największej liczby terenów inwestycyjnych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, - Uzbrojenie terenów inwestycyjnych, - Włączanie kolejnych terenów inwestycyjnych do Specjalnej Strefy Ekonomicznej.
1.1.3. Budowa silnej marki gospodarczej	<ul style="list-style-type: none"> - Działania promocyjne kształtujące pozytywny wizerunek gospodarczy miasta na zewnątrz, - Promocja lokalnej gospodarki poprzez organizację oraz udział w ponadlokalnych i regionalnych wydarzeniach.

Cel operacyjny 1.2. Wzrost aktywności gospodarczej mieszkańców Skarżyska - Kamiennej	
Kierunek	Działania
1.2.1. Rozwój samozatrudnienia	<ul style="list-style-type: none"> - Organizacja szkoleń, których zadaniem będzie dostarczenie wiedzy i nauka umiejętności koniecznych do uruchomienia i prowadzenia własnej działalności gospodarczej, - Tworzenie przyjaznego otoczenia prawnego, finansowego oraz instytucjonalnego w celu powstawania nowych przedsiębiorstw, w tym w szczególności sektora MŚP oraz kształtowania postaw przedsiębiorczych, - Rozwój społeczeństwa informacyjnego, zwłaszcza poprzez informatyzację relacji biznesu i administracji publicznej, e-administracja, - Rozwój komunikacji elektronicznej nakierowanej przede wszystkim na wzrost wydajności w usługach, - Rozwój kooperacji i promocja rozwoju sieci współdziałania gospodarczego, również w wymiarze międzynarodowym.

Cel strategiczny 2. Rozwój i promocja miasta w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego, tradycję i uwarunkowania przyrodnicze

Dziedzictwo kulturowe oraz naturalne zasoby przyrodnicze to atuty miasta, które przy odpowiedniej organizacji działań ochronnych i pielęgnacji stanowią będą o możliwościach intensyfikacji procesów rozwojowych miasta. Strategia postępowania w celu rozwoju i promocji miasta w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego i przyrodę to działania w obszarze renowacji i ochrony miejsc pamięci, możliwości otwarcia na zewnątrz poprzez umiejętną prezentację własnych atutów, budowania szerokiej oferty turystyki aktywnej i krajoznawczej oraz imprez kulturalno – sportowych.

Ochrona dziedzictwa kulturowego jest ważnym interesem publicznym, służy utrzymaniu tożsamości społeczności lokalnych. Dlatego też należy dążyć do realizacji działań służących kompleksowej ochronie i zachowaniu zasobów dziedzictwa kulturowego. Wzmocnienie podejmowanych działań może nastąpić w drodze współdziałania władz samorządowych, sektora biznesu, instytucji kultury, środowisk artystycznych i twórczych, służb konserwatorskich oraz innych podmiotów.

Cel operacyjny 2.1. Ochrona dziedzictwa kulturowego i tradycji	
Kierunek	Działania
2.1.1. Zachowanie zasobów dziedzictwa kulturowego i utrzymanie tożsamości lokalnego społeczeństwa	<ul style="list-style-type: none"> - Utworzenie szlaku miejsc pamięci. Renowacja miejsc pamięci na terenie Skarżyska – Kamiennej (mogiły, pomniki, miejsca wydarzeń historycznych), prowadząca do stworzenia szlaku miejsc pamięci wraz z aplikacją mobilną (nawiązanie do lokalnych Programów Ochrony Zabytków), - Wykonanie prac modernizacyjnych w Muzeum im. Orła Białego (modernizacja budynku terenu wystaw pod kątem wystawienniczym).
2.1.2. Pielęgnowanie tradycji miasta	<ul style="list-style-type: none"> - Pielęgnowanie i kultywowanie tradycji i zwyczajów, - Przybliżanie historii tradycji przemysłowych miasta poprzez m.in. budowę edukacyjnych ścieżek rowerowych, organizację wystaw.

Wzrost zainteresowania aktywnym spędzaniem czasu wolnego na świeżym powietrzu oraz prowadzenie zdrowego trybu życia wskazuje na potrzebę realizacji inwestycji w obszarach infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, dedykowanych zarówno do mieszkańców Skarżyska – Kamiennej jak i turystów. Położenie miasta na obszarze odznaczającym się interesującymi walorami przyrodniczo – historycznymi (m.in. Puszcza Świętokrzyska, zbiorniki wodne, zabytki techniki Zagłębia Staropolskiego, Muzeum im. Orła Białego, Sanktuarium Matki Boskiej Ostrobramskiej) stanowi odpowiedni potencjał do rozwoju sektora turystycznego. Ważnym dla rozwoju miasta i zachęcenia potencjalnych turystów do przybywania jest stworzenie odpowiedniej bazy turystycznej/rekreacyjnej na potrzeby usług turystycznych. Od poziomu atrakcyjności miasta w sferze sportu, rekreacji i turystyki zależy to, czy wykorzystane zostaną szanse związane z wymienionymi powyżej atutami.

Cel operacyjny 2.2. Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego dla celów rekreacyjnych i turystycznych. Rozwój oferty kulturalnej i organizacji czasu wolnego	
Kierunek	Działania
2.2.1. Poprawa standardów lokalnej infrastruktury sportowej i rekreacyjnej	<ul style="list-style-type: none"> - Arka Bernatka 2.0 – budowa miejsca do rekreacji dla dzieci nad zalewem Bernatka, - Aktywna Kamienna Etap I – Modernizacja placu zabaw im. A. Biernackiego przy ul. Franciszkańskiej, - Bór bezpiecznie i zdrowo V – wyposażenie miejsca do rekreacji i aktywnego wypoczynku w piramidę ze zjeżdżalnią, park linowy oraz urządzenia towarzyszące, - Budowa infrastruktury wokół zalewu Bzin, - Rewitalizacja przestrzeni publicznej - zakres zadania: budowa parku na os. Przydworcowym, budowa placu zabaw i kortów tenisowych na Plantach, budowa ronda skrzyżowanie 3 Maja-Towarowa- Tunel PKP, budowa przestrzeni handlowej pro ECO (targu), - Realizacja Projektu „Zintegrowany rozwój gospodarczo – turystyczny Miast Północy, będących dawnymi ośrodkami Staropolskiego Okręgu Przemysłowego”, - Budowa i modernizacja infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej w dzielnicach rewitalizowanych: Górna Kolonia Młodzawy, Skałka, Rejów, Zachodnie: Budowa Parku Jordanowskiego przy ul. Szkolnej. Górna Kolonia: Budowa boiska w miejscu byłego basenu. Górna Kolonia: Wybudowanie ścieżek rowerowych i szlaków spacerowych wraz z oświetleniem i uporządkowaniem zieleni (połączenie ścieżek z Rejowem). Skałka: Wybudowanie ścieżek rowerowych i uporządkowanie zieleni (wykonanie połączenia z osiedlem Skałka, Rejów, Górna Kolonia). Zachodnie: Wybudowanie ścieżek rowerowych i szlaków spacerowych wraz z uporządkowaniem zieleni. Połączenie z pozostałymi dzielnicami, - Modernizacja stadionu „Granat” na Rejowie, - Wybudowanie placu zabaw oraz placu rekreacyjnego z wyposażeniem w Parku Miejskim, - Budowa boisk wielofunkcyjnych przy placówkach oświatowych w Skarżysku – Kamiennej, - Remont stadionu „Ruch”, - Remont i rozbudowa basenu (zadanie realizowane w ramach projektu dofinansowanego z Funduszy Norweskich), - Renowacja szlaków turystycznych, - Utworzenie profesjonalnego Centrum Strzeleckiego przez MESKO S.A.
2.2.2. Modernizacja i rozbudowa lokalnej bazy kulturalnej	<ul style="list-style-type: none"> - Budowa sceny letniej/muszli koncertowej z widownią w Parku Miejskim, - Remont budynku Miejskiego Centrum Kultury
2.2.3. Podnoszenie jakości i wzbogacanie oferty kulturalno – rozrywkowej miasta	<ul style="list-style-type: none"> - Poszerzenie i uatrakcyjnienie oferty lokalnych instytucji kultury, - Inicjowanie współpracy na rzecz organizacji cyklicznych imprez kulturalno – turystycznych, - Organizacja wydarzeń kulturalnych o zasięgu ponadlokalnym.

Miasto charakteryzuje szereg walorów przyrodniczych, historycznych i kulturowych, na bazie których powinna być budowana oferta rekreacyjno – wypoczynkowa i turystyczna. Skuteczność wykorzystania tych potencjałów zależeć będzie w głównej mierze od stworzenia sprawnego i profesjonalnego systemu promocji, kształtującego wizerunek miasta jako miejsca oferującego bogatą i różnorodną ofertę spędzania czasu wolnego. Wzmocnienie promocji miasta należy realizować na drodze rozwoju informacji i wizualizacji turystycznej poprzez szereg elementów takich jak np. tablice informacyjne i kierunkowe, oznakowanie

szlaków i tras turystycznych. System wizualizacji ma za zadanie kierować ruchem turystycznym, promować atrakcje turystyczne i przekazywać o nich podstawowe informacje a także kreować odpowiedni wizerunek turystyczny miasta. W celu zainteresowania i zachęcenia potencjalnych turystów do odwiedzenia Skarżyska – Kamiennej należy nawiązać współpracę z lokalnymi i regionalnymi punktami informacji turystycznej a także lokalnymi mediami.

Cel operacyjny 2.3. Wzmocnienie promocji	
Kierunek	Działania
2.3.1. Wzmocniona promocja i współpraca	<ul style="list-style-type: none"> - Rozwój informacji i wizualizacji turystycznej, - Współpraca z mediami lokalnymi i regionalnymi w zakresie promocji atrakcji turystycznych i wydarzeń kulturalnych, - Rozbudowa współpracy z punktami informacji turystycznej.

Cel strategiczny 3. Wzmocnienie pozycji konkurencyjnej Skarżyska - Kamiennej

Uatrakcyjnienie obszaru miasta i podniesienie jego konkurencyjności dla inwestycji gospodarczych i mieszkaniowych wymaga podjęcia działań ukierunkowanych na poprawę dostępności komunikacyjnej, należytego wyposażenia w infrastrukturę techniczną a także zagwarantowanie poczucia bezpieczeństwa w obszarze potrzeb energetycznych oraz dbania o zagospodarowanie i estetyczny wygląd przestrzeni publicznej, w tym nadawanie nowych funkcji obszarom zdegradowanym.

Dostępność komunikacyjna danego obszaru decyduje o jego atrakcyjności osadniczej, rekreacyjno – turystycznej oraz inwestycyjnej. Budowa wewnętrznej i zewnętrznej dostępności komunikacyjnej opierać się będzie m.in. na rozwoju sieci dróg lokalnych oraz współdziałaniu z innymi zarządcami dróg w zakresie modernizacji i rozbudowy sieci dróg o znaczeniu ponadlokalnym. Ważnym kierunkiem działań w obszarze poprawy dostępności komunikacyjnej jest budowa dróg rowerowych i ciągów pieszych.

Cel operacyjny 3.1. Infrastruktura dla dostępności komunikacyjnej	
Kierunek	Działania
3.1.1. Poprawa stanu technicznego i rozwój lokalnej infrastruktury komunikacyjnej	<p>Budowa, modernizacja i przebudowa dróg na terenie Skarżyska – Kamiennej do parametrów normatywnych, w tym m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Budowa zintegrowanego systemu komunikacyjnego obejmującego wykonanie przebudowy istniejącego układu komunikacyjnego obejmującego wykonanie przebudowy istniejącego układu komunikacyjnego wraz z budową obiektu w celu przekroczenia linii kolejowej nr 8 Warszawa – Kraków i skomunikowania Osiedla Dolna Kamienna z Osiedlem Przydworcowym w Skarżysku – Kamiennej, - Budowa zintegrowanego systemu komunikacyjnego wraz z budową tunelu pieszo-jezdnego pod torami w obrębie dworca kolejowego stacji Skarżysko-Kamienna (dopisać!), - Przebudowa skrzyżowania w formie ruchu okrężnego – ul. Niepodległości, ul. Metalowców, ul. Legionów w Skarżysku – Kamiennej wraz z budową chodnika, budową oświetlenia ulicznego, przebudową kolidującej infrastruktury technicznej napowietrznej i podziemnej, - Przebudowa skrzyżowania w formie ruchu okrężnego – ul. 3-go Maja – ul. Towarowa – ul. 11 Listopada w Skarżysku – Kamiennej wraz z budową chodnika,

	<p>budową oświetlenia ulicznego, przebudową kolidującej infrastruktury technicznej napowietrznej i podziemnej,</p> <ul style="list-style-type: none"> - Przebudowa skrzyżowania w formie ruchu okrężnego – ul. 1-go Maja – ul. Towarowa w Skarżysku – Kamiennej wraz z budową chodnika, budową oświetlenia ulicznego, przebudową kolidującej infrastruktury technicznej napowietrznej i podziemnej, - Budowa skrzyżowania ulic Niepodległości i Sokolej wraz z obsługą komunikacyjną dworca PKP w Skarżysku – Kamiennej w formie ruchu okrężnego, - Budowa al. Tysiąclecia w Skarżysku – Kamiennej wraz z przebudową chodników, oświetlenia, infrastruktury technicznej, - Budowa ul. Żeromskiego w Skarżysku – Kamiennej wraz z miejscami parkingowymi, chodnikami i infrastrukturą towarzyszącą, - Budowa chodnika w ciągu drogi powiatowej ul. Książęca, ul. Rycerska w Skarżysku – Kamiennej, - Przebudowa drogi powiatowej ul. Łyżwy w Skarżysku – Kamiennej, - Budowa ul. Leśnej, - Budowa ul. Kościelnej na odcinku od ul. Warszawskiej do ul. Długiej w Skarżysku – Kamiennej, zadanie zostało wykonane teraz jedynie są wypłacane odszkodowania za przejęcie gruntów pod budowę drogi. - Budowa chodnika w ul. Grota Roweckiego, - Przebudowa ul. Langiewicza, - Przebudowa ul. Pułaskiego na odcinku od ul. Armii Krajowej do ul. Moniuszki, - Przebudowa ul. Głównej i Rajdowej, - Budowa ul. Jodłowej, - Przebudowa ul. Kochanowskiego w Skarżysku – Kamiennej, - Budowa ul. Jeżynowej wraz z oświetleniem, - Budowa ul. Borówkowej, - Budowa ul. Św. Alberta, - Budowa ulic: Krzemowa, Granitowa, Bazaltowa, Marmurowa, Bursztynowa, Szmaragdowa, - Budowa ul. Raclawickiej, - Przebudowa ul. Spacerowej na odcinku od ul. Żurawiej do ul. Jastrzębskiej w Skarżysku – Kamiennej, - Budowa parkingu dla aut osobowych w osiedlu Przylesie przy ul. Ks. Jerzego Popiełuszki, - Przebudowa ulic: Dzielnej, Hubala, Świerkowej i Dębowej, - Budowa ulic w Osiedlu Ptasie, - Remont ul. Asfaltowej w Skarżysku – Kamiennej na odc. od ul. Mościckiego do przejazdu kolejowego, zadanie zostało wykonane - Przebudowa ulic: Dzielnej, Hubala, Świerkowej i Dębowej, powtarza się wymieniono już wyżej - Modernizacja ulic: ul. Obuwnicza, ul. Młoda, ul. Rieczna, ul. Zaporęba, ul. Prosta, ul. Struga, ul. Multanka, ul. M. Reja, - Modernizacja ulic: Skalnej do Sportowej, Praga i Wysokiej na osiedlu Skałka, - Budowa ulic Fabrycznej i Chemicznej na osiedlu Dolna Kamienna, - Modernizacja dróg z wykonaniem odwodnienia ul. Osterwy, Jaracza, Chałubińskiego, Kilińskiego, <p>Modernizacja infrastruktury komunikacyjnej przez MESKO S.A., w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Uzbrojenie terenu pod rozbudowę Dywizji Raketowej, - Wykonanie parkingu przy bramie na Zakład nr 2, - Organizacja alternatywnych dróg dojazdowych do Zakładu Nr 2 <p>Budowa i modernizacja ciągów pieszych i rowerowych o charakterze komunikacyjnym, w tym m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Budowa ścieżki rowerowej wokół Skarżyska – Kamiennej (wydłużenie szlaku Green Velo)
--	--

3.1.2. Rozwój sieci dróg ponadlokalnych	Współpraca z zarządcami dróg w zakresie poprawy standardu dróg
--	--

Poprawa bezpieczeństwa i efektywności energetycznej wymaga podjęcia działań w obszarze racjonalnego wykorzystania surowców energetycznych oraz organizacji przedsięwzięć modernizacyjnych w zakresie infrastruktury dostaw energii.

Cel operacyjny 3.2. Bezpieczeństwo i efektywność energetyczna	
Kierunek	Działania
3.2.1. Racjonalne wykorzystywanie surowców energetycznych	<p>Sukcesywne przeprowadzanie remontów i termomodernizacji budynków na terenie miasta poprzez realizację zadań m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Termomodernizacja i efektywne wykorzystanie energii w trzech ośrodkach subregionalnych. Oszczędność energii w sektorze publicznym ETAP II – termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w Skarżysku – Kamiennej (budynek Urzędu Miasta, ZPO nr 2 Bór, ZSP nr 4 Książęce, przedszkole nr 7 ul. Ziemia 29, SP nr 2 Pogorzałe), - Termomodernizacja budynku MOPS w Skarżysku – Kamiennej, - Termomodernizacja Bursy Szkolnej przy Zespole Placówek Edukacyjno – Wychowawczych – ul. Szkolna 15, - Termomodernizacja 2 budynków w Osiedlu Górna Kolonia. Termomodernizacja 31 budynków w Osiedlu Zachodnie. Termomodernizacja 4 budynków w Osiedlu Kolejowym
3.2.2. Bezpieczeństwo energetyczne	<p>Modernizacja i rozwój systemu oświetlenia ulicznego poprzez realizację działań m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Modernizacja oświetlenia ulicznego w Skarżysku – Kamiennej, - Budowa oświetlenia przy drodze krajowej 42 na odcinku – przejazd kolejowy do granic Gminy Skarżysko – Kamienna, - Budowa oświetlenia w ul. Kilińskiego, - Wymiana instalacji oświetlenia Parku Miejskiego przy zastosowaniu opraw LED, <p>Koordinacja działań służących modernizacji infrastruktury elektroenergetycznej, Modernizacja źródeł i sieci elektroenergetycznych przez MESKO S.A., gwarantująca pewność i stabilność dostaw mediów w stanie podwyższonego zagrożenia bezpieczeństwa</p>

Cel operacyjny 3.3. Realizacja inwestycji z zakresu gospodarki wodno – ściekowej oraz pozostałej infrastruktury komunalnej dla podniesienia poziomu życia lokalnej społeczności i ograniczenia emisji zanieczyszczeń wprowadzanych do środowiska	
Kierunek	Działania
3.3.1. Poprawa stanu wyposażenia w infrastrukturę podstawową (modernizacja i rozwój)	<p>Modernizacja i rozbudowa sieci wodociągowej, Modernizacja i rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej, Rozbudowa sieci kanalizacji deszczowej, w tym m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Budowa kanalizacji deszczowej na osiedlu Bzinek, - Budowa kanalizacji deszczowej na odcinku od skrzyżowania ul. Sokolej z ul. Żeromskiego do skrzyżowania ul. Niepodległości z ul. Zielną
3.3.2. Dywersyfikacja źródeł energii i ograniczenie emisji zanieczyszczeń środowiska, w tym powietrza atmosferycznego	<ul style="list-style-type: none"> - Zwiększenie udziału energii ze źródeł niekonwencjonalnych w ogólnym bilansie zużycia energii na terenie miasta poprzez inwestycje w odnawialne źródła energii np. kolektory słoneczne, ogniwa fotowoltaiczne, pompy ciepła, - Zakup nowych autobusów, - Modernizacja źródeł ciepła przez ciepłownię Celsius Sp. z o.o., w tym: <ul style="list-style-type: none"> *budowa kotła gazowego na terenie Centralnej Ciepłowni zastępującego istniejące źródło opalane węglem kamiennym, *budowa kotła biomasowego o mocy 10 MWt w Skarżysku – Kamiennej, *budowa farmy fotowoltaicznej o mocy 800 kW na terenie zrekultywowanego składowiska odpadów przy ul. Wierzbowej w Skarżysku – Kamiennej,

	<ul style="list-style-type: none"> *budowa instalacji do termicznego przekształcania odpadów komunalnych - Modernizacja sieci ciepłowniczych i węzłów przez ciepłownię Celsius Sp. z o.o., w tym: <ul style="list-style-type: none"> * likwidacja węzła grupowego przy ul. Prusa, * przebudowa sieci ciepłowniczej wraz z budową przyłączy ciepłowniczych oraz budową indywidualnych węzłów cieplnych na osiedlu Milica Przylesie, * likwidacja węzła grupowego przy ul. Piłsudskiego, * likwidacja węzła grupowego przy ul. Konopnickiej, * likwidacja niskiej emisji poprzez budowę sieci ciepłej i przyłączenie budynków wielorodzinnych zlokalizowanych w obrębie ul. Staffa i ul. Sportowej, * wymiana sieci ciepłej wykonanej w technologii tradycyjnej na preizolowaną, * modernizacja węzłów cieplnych centralnego ogrzewania i ciepłej wody użytkowej, * doposażenie budynków w ciepłą wodę użytkową, - Budowa instalacji fotowoltaicznych na dachach budynków wielorodzinnych obsługiwanych przez Celsius serwis Sp. z o.o.
3.3.3. Racjonalna gospodarka odpadami	<ul style="list-style-type: none"> - Poprawa systemu gospodarowania odpadami poprzez m.in. * budowę instalacji do termicznego przekształcania odpadów komunalnych przez Celsius Sp. z o.o., * modernizację i rozbudowę sieci i systemów skutecznej utylizacji odpadów przemysłowych oraz sanitarnych przez MESKO S.A.

Cel operacyjny 3.4. Zwiększenie atrakcyjności miasta	
Kierunek	Działania
3.4.1. Nadawanie nowych funkcji obszarom zdegradowanym	<ul style="list-style-type: none"> - Rewitalizacja obszarów zaniedbanych, zdegradowanych na terenie Skarżyska – Kamiennej (m.in. rewitalizacja Osiedli Zachodnie i Dolna Kamienna w Skarżysku – Kamiennej), - Rewitalizacja terenu i obiektów po zlikwidowanej kotłowni zakładowej, należącej do MESKO S.A.

Cel strategiczny 4. Podejmowanie działań na rzecz włączenia społecznego i rozwoju społeczeństwa obywatelskiego

Głównym celem działań podejmowanych w ramach tego obszaru jest poprawa warunków dla rozwoju kapitału ludzkiego poprzez wzrost poziomu i dostępności usług publicznych, poprawę efektywności w rozwiązywaniu problemów społecznych, rozwój cyfrowych kompetencji społeczeństwa oraz budowanie społeczeństwa obywatelskiego.

Cel operacyjny 4.1. Podniesienie poziomu i dostępności usług publicznych	
Kierunek	Działania
4.1.1. Rozwój infrastruktury społecznej przeznaczonej do pełnienia opieki nad osobami starszymi i niesamodzielnymi	<ul style="list-style-type: none"> - Budowa Dziennego Domu Opieki Społecznej – lokale aktywizujące, - Całoroczna ogrzewalnia dla osób bezdomnych, - Miejsce kwarantanny dla osób bezdomnych
4.1.2. Rozwijanie form wsparcia dla osób samotnych i	<ul style="list-style-type: none"> - Utworzenie kolejnych klubów seniora, - Funkcjonowanie tzw. opieki wytchnieniowej

niesamodzielnych	
------------------	--

Cel operacyjny 4.2. Zwiększenie efektywności w rozwiązywaniu problemów społecznych	
Kierunek	Działania
4.2.1. Przeciwdziałanie patologiom i wykluczeniu społecznemu, reintegracja środowisk dotkniętych patologiami	<ul style="list-style-type: none"> - Stworzenie oferty wsparcia służącej integracji i aktywizacji osób starszych, - Umożliwienie osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym pełnego uczestnictwa w życiu lokalnej społeczności, - Monitorowanie zjawisk patologicznych i likwidacja przyczyn dysfunkcji, przeciwdziałanie wystąpieniu zjawisk patologicznych w rodzinach, - Prowadzenie programów edukacyjnych dla dzieci i młodzieży w zakresie przeciwdziałania zjawiskom patologicznym i wykluczenia cyfrowego mieszkańców, - Teleporady (psychologiczne, przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, telefoniczna porada prawna), - Kontynuacja projektu „Kreatywnie i Skutecznie”, którego celem jest zwiększenie aktywności społecznej i zawodowej oraz szans na zatrudnienie dla 90 osób (46 kobiet, 44 mężczyzn w tym 10 osób z niepełnosprawnością) zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym zamieszkujących na terenie miasta Skarżyska-Kamienna, - Utworzenie świetlicy środowiskowej, punktu poradnictwa, ogniska dla dzieci i młodzieży w budynku socjalnym, którego budowa planowana jest przy ul. Źródlanej
4.2.2. Poprawa dostępu do rynku pracy osób bezrobotnych	<ul style="list-style-type: none"> - Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie podejmowania działań aktywizujących osoby bezrobotne (szkolenia, kursy przekwalifikowania, dotacje, itp.), - Wsparcie inicjatyw tworzenia platform współpracy pomiędzy pracodawcami (przedsiębiorstwami) a szkołami w zakresie kierunków kształcenia/dokształcania, odbywania praktyk zawodowych, staży, umożliwiających nabycie praktycznych umiejętności zawodowych, - Promocja pracy na własny rachunek oraz wsparcie informacyjne w zakresie możliwości pozyskania dofinansowania na rozwój działalności gospodarczej.
4.2.3. Poprawa dostępności i jakości lokali socjalnych	<ul style="list-style-type: none"> - Budowa dwupiętrowego budynku socjalnego między ul. Sportową a Staffa

Cel operacyjny 4.3. Rozwój cyfrowych kompetencji społeczeństwa	
Kierunek	Działania
4.3.1. Tworzenie warunków do dynamicznego rozwoju społeczeństwa informacyjnego, będącego źródłem przewag konkurencyjnych w regionie	<ul style="list-style-type: none"> - Wsparcie dla powstawania nowych dziedzin biznesu opartych na innowacyjności, informacji i wiedzy, - Uświadamianie lokalnemu społeczeństwu korzyści, jakie można osiągnąć w wyniku optymalnego zarządzania informacją, - Wsparcie dla inicjatyw mających na celu przygotowanie społeczeństwa do efektywnego korzystania z funkcjonalności w obszarze technologii informacyjno – telekomunikacyjnych, - Promocja uczenia się przez całe życie, również przy pomocy technologii informatycznych, - Poprawa umiejętności korzystania z zasobów Internetu, - Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu.

Strategia postępowania w ramach celu operacyjnego „*Kreowanie społeczeństwa obywatelskiego*” obejmuje działania ukierunkowane na podnoszenie świadomości obywateli w zakresie ich praw i obowiązków, mających poczucie wspólnoty interesów, celów, potrafiących podejmować i realizować wspólne działania zmierzające do realizacji swoich zamierzeń.

Cel operacyjny 4.4. Kreowanie społeczeństwa obywatelskiego	
Kierunek	Działania
4.4.1. Wspieranie zdolności do samoorganizacji mieszkańców	<ul style="list-style-type: none"> - Działalność na rzecz podnoszenia świadomości obywatelskiej (realizacja programów na rzecz obywatelskiego zaangażowania w sprawy publiczne, np. poprzez udział w debatach publicznych, konsultacjach społecznych, udział w wyborach, wolontariat, filantropię, członkostwo w organizacjach trzeciego sektora), uczestnictwo w Systemie Zarządzania Partycypacyjnego, (wzrost zaangażowania w tworzenie budżetu obywatelskiego), - Łączenie aktywności obywateli w sprawach publicznych ze zdobywaniem wiedzy w sferze działań obywatelskich (m.in. przygotowanie obywateli do udziału w ważnych wydarzeniach, np. wyborach), - Kreowanie korzystnych warunków dla rozwoju i funkcjonowania organizacji pozarządowych

Harmonogram rzeczowo – finansowy planowanych zadań/projektów

L.p.	Nazwa zadania/projektu	Zakres rzeczowy	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Planowany okres realizacji	Szacunkowy koszt zadania [zł]	Uwagi
1.	Budowa terenów inwestycyjnych	Zakup działek, budowa dróg dojazdowych wraz z uzbrojeniem terenu na osiedlu Książęce, budowa inkubatora przedsiębiorczości 2 500 m ²	Miasto Skarżysko - Kamienna	2021-2023	20 000 000,00	
2.	Budowa zintegrowanego systemu komunikacyjnego obejmującego wykonanie przebudowy istniejącego układu komunikacyjnego obejmującego wykonanie przebudowy istniejącego układu komunikacyjnego wraz z budową obiektu w celu przekroczenia linii kolejowej nr 8 Warszawa – Kraków i skomunikowania Osiedla Dolna Kamienna z Osiedlem Przydworcowym w Skarżysku - Kamiennej	Rozbudowa układu komunikacyjnego, budowa wiaduktu, kanalizacja deszczowa, oświetlenie uliczne, kanał technologiczny, przebudowa sieci gazociągowej, kanału sanitarnego, sieci wodociągowej, sieci ciepłowniczej	Powiat Skarżyski, Miasto Skarżysko - Kamienna	2020-2022	53 000 000,00	Zadanie do realizacji w ramach RPO WŚ 2014-2020
3.	Przebudowa skrzyżowania w formie ruchu okrężnego – ul. Niepodległości, ul. Metalowców, ul. Legionów w Skarżysku – Kamiennej wraz z budową chodnika, budową oświetlenia ulicznego, przebudową kolidującej infrastruktury technicznej napowietrznej i podziemnej	Budowa ronda, budowa chodnika, oświetlenia ulicznego, przebudowa infrastruktury technicznej	Powiat Skarżyski	2023-2024	2 500 000,00	Zadanie do realizacji w ramach Funduszu Dróg Samorządowych lub RPO WŚ 2021 - 2027
4.	Przebudowa skrzyżowania w formie ruchu okrężnego – ul. 3-go Maja – ul. Towarowa – ul. 11 Listopada w Skarżysku – Kamiennej wraz z budową chodnika, budową oświetlenia ulicznego, przebudową kolidującej infrastruktury technicznej napowietrznej i podziemnej	Budowa ronda, budowa chodnika, oświetlenia ulicznego, przebudowa infrastruktury technicznej	Powiat Skarżyski	2024-2026	2 500 000,00	Zadanie do realizacji w ramach Funduszu Dróg Samorządowych lub RPO WŚ 2021 - 2027
5.	Przebudowa skrzyżowania w formie ruchu	Budowa ronda, budowa chodnika,	Powiat	2026-2028	2 500 000,00	Zadanie do realizacji

Strategia Rozwoju Miasta Skarżyska – Kamiennej na lata 2020 – 2030

L.p.	Nazwa zadania/projektu	Zakres rzeczowy	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Planowany okres realizacji	Szacunkowy koszt zadania [zł]	Uwagi
	okrężnego – ul. 1-go Maja – ul. Towarowa w Skarżysku – Kamiennej wraz z budową chodnika, budową oświetlenia ulicznego, przebudową kolidującej infrastruktury technicznej napowietrznej i podziemnej	oświetlenia ulicznego, przebudowa infrastruktury technicznej	Skarżyski			w ramach Funduszu Dróg Samorządowych lub RPO WŚ 2021 - 2027
6.	Budowa skrzyżowania ulic Niepodległości i Sokolej wraz z obsługą komunikacyjną dworca PKP w Skarżysku – Kamiennej w formie ruchu okrężnego	Budowa ronda, budowa chodnika, oświetlenia ulicznego, przebudowa infrastruktury technicznej	Powiat Skarżyski	2020-2021	2 500 000,00	Zadanie do realizacji w ramach Funduszu Dróg Samorządowych lub RPO WŚ 2021 - 2027
7.	Budowa al. Tysiąclecia w Skarżysku – Kamiennej wraz z przebudową chodników, oświetlenia, infrastruktury technicznej	Budowa drogi 1457,00 m, budowa chodnika, oświetlenia ulicznego, przebudowa infrastruktury technicznej	Powiat Skarżyski	2029-2030	5 000 000,00	Zadanie do realizacji w ramach Funduszu Dróg Samorządowych lub RPO WŚ
8.	Budowa ul. Żeromskiego w Skarżysku – Kamiennej wraz z miejscami parkingowymi, chodnikami i infrastrukturą towarzyszącą	Budowa drogi 744,00 m, budowa chodnika, oświetlenia ulicznego, przebudowa infrastruktury technicznej	Powiat Skarżyski	2029-2030	3 400 000,00	Zadanie do realizacji w ramach Funduszu Dróg Samorządowych lub RPO WŚ
9.	Budowa chodnika w ciągu drogi powiatowej ul. Książęca, ul. Rycerska w Skarżysku – Kamiennej	Budowa chodnika – 4177,00 m o szer. 2,0 m	Powiat Skarżyski	2022-2023	1 200 000,00	Zadanie do realizacji w ramach Funduszu Dróg Samorządowych lub RPO WŚ 2021 - 2027
10.	Przebudowa drogi powiatowej ul. Łyżwy w Skarżysku – Kamiennej	Przebudowa drogi wraz przebudową chodnika w km od 0+000,00 do km 0+653,00 i przebudową skrzyżowania z ul. 1-go Maja. Szer. drogi 6,5 m, szer. chodnika 2,0 m	Powiat Skarżyski	2023	3 000 000,00	Zadanie do realizacji w ramach Funduszu Dróg Samorządowych lub RPO WŚ 2021 - 2027
11.	Budowa ul. Leśnej	Budowa ulicy wraz z odnogami oraz chodnikami, parkingami i infrastrukturą techniczną	Miasto Skarżysko - Kamienna	Rozpoczęcie: 2020	4 758 425,00 (w tym nakłady poniesione do 31.12. 2019 r.:	Zadanie do realizacji w ramach Funduszu Dróg Samorządowych

Strategia Rozwoju Miasta Skarżyska – Kamiennej na lata 2020 – 2030

L.p.	Nazwa zadania/projektu	Zakres rzeczowy	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Planowany okres realizacji	Szacunkowy koszt zadania [zł]	Uwagi
					106 690,00)	
12.	Budowa ul. Kościelnej na odcinku od ul. Warszawskiej do ul. Długiej w Skarżysku – Kamiennej		Miasto Skarżysko – Kamienna	Rozpoczęcie: 2020	2 536 412,35	
13.	Budowa chodnika w ul. Grota Roweckiego	Budowa chodnika jednostronnego	Miasto Skarżysko – Kamienna	2020	1 002 491,00 (w tym nakłady poniesione do 31.12. 2019 r.: 155 750,00)	
14.	Przebudowa ul. Langiewicza	Budowa ul. Langiewicza wraz z dwoma odnogami, chodnikami i infrastrukturą techniczną	Miasto Skarżysko – Kamienna	Rozpoczęcie: 2020	2 391 000,00	Zadanie do realizacji w ramach Funduszu Dróg Samorządowych
15.	Przebudowa ul. Pułaskiego na odcinku od ul. Armii Krajowej do ul. Moniuszki	Budowa ulicy wraz z parkingami i infrastrukturą techniczną	Miasto Skarżysko – Kamienna	2020-2021	1 730 000,00 (w tym nakłady poniesione do 31.12. 2019 r.: 30 000,00)	
16.	Przebudowa ul. Głównej i Rajdowej	Przebudowa ul. Głównej i ul. Rajdowej wraz z chodnikami i infrastrukturą techniczną	Miasto Skarżysko – Kamienna	Do końca 2023	3 606 518,00 (w tym nakłady poniesione do 31.12. 2019 r.: 53 259,00)	Program przeciwdziałania występowaniu i usuwaniu skutków klęsk żywiołowych „powodziówki”
17.	Budowa ul. Jodłowej	Budowa drogi wraz z infrastrukturą techniczną	Miasto Skarżysko – Kamienna	2020- 2022	2 570 000,00	
18.	Przebudowa ul. Kochanowskiego w Skarżysku – Kamiennej	Przebudowa ulicy wraz z budową parkingów i budową infrastruktury technicznej	Miasto Skarżysko – Kamienna	2020-2030 (opracowanie dokumentacji)	4 000 000,00	
19.	Budowa ul. Jeżynowej wraz z			2020		

Strategia Rozwoju Miasta Skarżyska – Kamiennej na lata 2020 – 2030

L.p.	Nazwa zadania/projektu	Zakres rzeczowy	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Planowany okres realizacji	Szacunkowy koszt zadania [zł]	Uwagi
	oświetleniem			(opracowanie dokumentacji)		
20.	Budowa ul. Borówkowej	Budowa ulicy wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną	Miasto Skarżysko-Kamienna	2020-2030 (opracowanie dokumentacji)	750 000,00	
21.	Budowa ul. Św. Alberta	Budowa ulicy wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną	Miasto Skarżysko-Kamienna	2020-2030 (opracowanie dokumentacji)	1 200 000,00	
22.	Budowa ulic: Krzemowa, Granitowa, Bazaltowa, Marmurowa, Bursztynowa, Szmaragdowa	Budowa ulic wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną	Miasto Skarżysko-Kamienna	2020-2030 (opracowanie dokumentacji)	5 000 000,00	
23.	Budowa ul. Raclawickiej	Budowa ulicy wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną	Miasto Skarżysko-Kamienna wraz z Gminą Skarżysko Kościelne	2020-2030 (opracowanie dokumentacji)	3 000 000,00	Zadanie do realizacji w ramach Funduszu Dróg Samorządowych
24.	Przebudowa ul. Spacerowej na odcinku od ul. Żurawiej do ul. Jastrzębskiej w Skarżysku – Kamiennej	Budowa ulicy wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną	Miasto Skarżysko-Kamienna	2020-2030 (opracowanie dokumentacji)	1 500 000,00	Zadanie do realizacji w ramach Funduszu Dróg Samorządowych
25.	Budowa parkingu dla aut osobowych w osiedlu Przylesie przy ul. Ks. Jerzego	Budowa parkingów wewnątrzsiedlowych	Miasto Skarżysko-	2020 (opracowanie)	780 000,00	

Strategia Rozwoju Miasta Skarżyska – Kamiennej na lata 2020 – 2030

L.p.	Nazwa zadania/projektu	Zakres rzeczowy	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Planowany okres realizacji	Szacunkowy koszt zadania [zł]	Uwagi
	Popiełuszki		Kamienna	e dokumentacja		
26.	Przebudowa ulic: Dzielnej, Hubala, Świerkowej i Dębowej	Przebudowa ulic na osiedlu Bór wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną	Miasto Skarżysko - Kamienna	2021-2022	4 000 000,00	
27.	Budowa ulic w Osiedlu Ptasię	Budowa ulic wraz z infrastrukturą techniczną	Miasto Skarżysko - Kamienna	2021-2023	4 073 680,00 (w tym nakłady poniesione do 31.12. 2019 r.: 73 680,00)	
28.	Remont ul. Asfaltowej w Skarżysku – Kamiennej na odc. od ul. Mościckiego do przejazdu kolejowego		Miasto Skarżysko - Kamienna	Zadanie rozpoczęte. Zakończenie realizacji 2020	800 000,00 (w tym nakłady poniesione do 31.12. 2019 r.: 10 000,00)	
29.	Przebudowa ulic: Dzielnej, Hubala, Świerkowej i Dębowej		Miasto Skarżysko - Kamienna	Zadanie rozpoczęte. Zakończenie realizacji 2022	3 059 286,00 (w tym nakłady poniesione do 31.12. 2019 r.: 59 286,00)	
30.	Modernizacja ulic: ul. Obuwnicza, ul. Młoda, ul. Rzeczna, ul. Zaporęba, ul. Prosta, ul. Struga, ul. Multanka, ul. M. Reja	Remont ulic wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną	Miasto Skarżysko - Kamienna	2020-2030	10 000 000,00	Zadanie realizowane jest w ramach większego projektu „Modernizacja ulic na rewitalizowanych osiedlach Zachodnie i Rejów o szacunkowej wartości 10 000 000,00 zł
31.	Modernizacja ulic: Skalnej do Sportowej, Praga i Wysokiej na osiedlu Skatka	Remont ulic wraz z budową ścieżki rowerowej i chodnika oraz budową	Miasto Skarżysko-	2020-2030	1 500 000,00	

Strategia Rozwoju Miasta Skarżyska – Kamiennej na lata 2020 – 2030

L.p.	Nazwa zadania/projektu	Zakres rzeczowy	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Planowany okres realizacji	Szacunkowy koszt zadania [zł]	Uwagi
		infrastruktury technicznej	Kamienna wraz z Powiatem Skarżyskim			
32.	Budowa ulic Fabrycznej i Chemicznej na osiedlu Dolna Kamienna	Budowa ulic wraz z infrastrukturą techniczną	Miasto Skarżysko-Kamienna	2020-2030	1 500 000,00	
33.	Budowa ścieżki rowerowej wokół Skarżyska – Kamiennej (wydłużenie szlaku Green Velo)	Etapowa budowa ścieżek rowerowych pozwalających w przyszłości utworzenie szlaku rowerowego wokół Skarżyska - Kamiennej	Powiat Skarżyski	2020-2030	4 500 000,00	-
34.	Modernizacja oświetlenia ulicznego w Skarżysku – Kamiennej	Wymiana 4663 sztuk istniejącego oświetlenia ulicznego na oświetlenie LED	Miasto Skarżysko - Kamienna	2020-2021	8 885 747,00 (w tym nakłady poniesione do 31.12. 2019 r.: 58 327,00)	
35.	Budowa oświetlenia przy drodze krajowej 42 na odcinku – przejazd kolejowy do granic Gminy Skarżysko - Kamienna	Rozbudowa oświetlenia ulicznego poprzez dobudowanie nowych słupów oświetleniowych	GDDKiA Miasto Skarżysko - Kamienna	2020-2021	48 000,00 (środki z budżetu miasta)	
36.	Budowa oświetlenia w ul. Kilińskiego	Rozbudowa oświetlenia ulicznego poprzez dobudowanie nowych słupów oświetleniowych	Miasto Skarżysko - Kamienna	2020-2030	21 000,00	
37.	Termomodernizacja i efektywne wykorzystanie energii w trzech ośrodkach subregionalnych. Oszczędność energii w sektorze publicznym ETAP II – termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w Skarżysku – Kamiennej (budynek Urzędu Miasta, ZPO nr 2 Bór, ZSP nr 4 Książęce, przedszkole nr 7 ul. Ziemna 29, SP nr 2 Pogorzale)	Docieplenie, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, wymiana c.o., montaż paneli fotowoltaicznych oraz wymiana instalacji elektrycznej	Miasto Skarżysko - Kamienna	2020-2021	7 230 179,00 (w tym nakłady poniesione do 31.12. 2019 r.: 177 521,00)	

Strategia Rozwoju Miasta Skarżyska – Kamiennej na lata 2020 – 2030

L.p.	Nazwa zadania/projektu	Zakres rzeczowy	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Planowany okres realizacji	Szacunkowy koszt zadania [zł]	Uwagi
	Termomodernizacja Bursy Szkolnej przy Zespole Placówek Edukacyjno-Wychowawczych – ul. Szkolna 15					
38.	Termomodernizacja 2 budynków w Osiedlu Górna Kolonia. Termomodernizacja 31 budynków w Osiedlu Zachodnie. Termomodernizacja 4 budynków w Osiedlu Kolejowym		Wspólnoty mieszkaniowe Miasto Skarżysko – Kamienna	2020-2030		
39.	Termomodernizacja budynku MOPS w Skarżysku - Kamiennej	Docieplenie ścian, wymiana brakującej stolarki okiennej oraz drzwiowej, wymiana instalacji centralnego ogrzewania, montaż paneli fotowoltaicznych	Miasto Skarżysko - Kamienna	2021-2025	Na chwilę obecną brak możliwości oszacowania kosztów	
40.	Budowa kanalizacji deszczowej na osiedlu Bzinek		Miasto Skarżysko – Kamienna	Do końca 2020	4 632 814,00(w tym nakłady poniesione do 31.12. 2019 r.: 1 989 937,00)	
41.	Budowa kanalizacji deszczowej na odcinku od skrzyżowania ul. Sokolej z ul. Żeromskiego do skrzyżowania ul. Niepodległości z ul. Zielną	Budowa kanalizacji deszczowej	Miasto Skarżysko - Kamienna	2023-2030	4 559 253,00(w tym nakłady poniesione do 31.12. 2019 r.: 2 559 253,00)	
42.	Zakup nowych autobusów	Zakup nowych autobusów spełniających wymogi EURO6	Miasto Skarżysko - Kamienna	2021-2027	15 000 000 ,00	
43.	Arka Bernatka 2.0 – budowa miejsca do rekreacji dla dzieci nad zalewem Bernatka,	Zadanie realizowane w ramach Budżetu Obywatelskiego 2019 Wyposażenie miejsca do rekreacji dla dzieci w zestaw zabawowy „Statek” oraz urządzenie zabawowe huśtawka wagowa	Miasto Skarżysko - Kamienna	2020	100 000,00	

Strategia Rozwoju Miasta Skarżyska – Kamiennej na lata 2020 – 2030

L.p.	Nazwa zadania/projektu	Zakres rzeczowy	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Planowany okres realizacji	Szacunkowy koszt zadania [zł]	Uwagi
44.	Aktywna Kamienna Etap I – Modernizacja placu zabaw im. A. Biernackiego przy ul. Franciszkańskiej,	Zadanie realizowane w ramach Budżetu Obywatelskiego 2019 Wymiana nawierzchni chodnika oraz posadowienie słupów oświetleniowych i ławek	Miasto Skarżysko - Kamienna	2020	100 000,00	
45.	Bór bezpiecznie i zdrowo V – doposażenie miejsca do rekreacji i aktywnego wypoczynku w piramidę ze zjeżdżalnią, park linowy oraz urządzenia towarzyszące	Zadanie realizowane w ramach Budżetu Obywatelskiego 2019 Doposażenie istniejącego miejsca do rekreacji i aktywnego wypoczynku w nowe urządzenia zabawowe dla dzieci (piramida ze zjeżdżalnią, park linowy, karuzela platformowa, stół do gry w tenisa stołowego)	Miasto Skarżysko - Kamienna	2020	100 000,00	
46.	Budowa infrastruktury wokół zalewu Bzin,	Budowa infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej wokół zbiornika Bzin	Miasto Skarżysko - Kamienna	2022-2027	60 000 000,00	Zadanie do realizacji w ramach RPO WŚ 2021 – 2027 lub Funduszu Norweskiego
47.	Rewitalizacja przestrzeni publicznej	Budowa parku na os. Przydworcowym, budowa placu zabaw i kortów tenisowych na Plantach, budowa ronda skrzyżowanie 3 Maja-Towarowa- Tunel PKP, budowa przestrzeni handlowej pro ECO (targu)	Miasto Skarżysko - Kamienna	2021-2027	20 000 000,00	
48.	Realizacja Projektu „Zintegrowany rozwój gospodarczo – turystyczny Miast Północy, będących dawnymi ośrodkami Staropolskiego Okręgu Przemysłowego”	*Zakres projektu opisany został pod tabelą	Miasta Północy – Gmina Końskie, Gmina Skarżysko – Kamienna, Gmina Starachowice,	2021-2030	280 000 000,00	

Strategia Rozwoju Miasta Skarżyska – Kamiennej na lata 2020 – 2030

L.p.	Nazwa zadania/projektu	Zakres rzeczowy	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Planowany okres realizacji	Szacunkowy koszt zadania [zł]	Uwagi
			Gmina Ostrowiec Świętokrzyski			
49.	Wykonanie prac modernizacyjnych w Muzeum im. Orła Białego (modernizacja terenu wystaw pod kątem wystawienniczym)	Zmiany w budynku wystawowym – wykonanie instalacji kontroli warunków klimatu w Muzeum, (Klimatyzacja, nawilżanie, osuszanie, modyfikacja wentylacji, elektryka, aparatura kontrolno-pomiarowa i automatyka, wyposażenie okien w filtry zabezpieczające przed promieniami UV).	Miasto Skarżysko - Kamienna	2021-2024	200 000,00	
50.	Budowa i modernizacja infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej w dzielnicach rewitalizowanych: Górna Kolonia Młodzawy, Skałka, Rejów, Zachodnie: Budowa Parku Jordanowskiego przy ul. Szkolnej. Górna Kolonia: Budowa boiska w miejscu byłego basenu: Górna Kolonia: Wybudowanie ścieżek rowerowych i szlaków spacerowych wraz z oświetleniem i uporządkowaniem zieleni (połączenie ścieżek z Rejowem). Skałka: Wybudowanie ścieżek rowerowych i uporządkowanie zieleni (wykonanie połączenia z osiedlem Skałka, Rejów, Górna Kolonia). Zachodnie: Wybudowanie ścieżek rowerowych i szlaków spacerowych wraz z uporządkowaniem zieleni. Połączenie z pozostałymi dzielnicami	Budowa i modernizacja infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej w rewitalizowanych dzielnicach miasta: Górna Kolonia Młodzawy, Skałka, Rejów, Zachodnie: Budowa Parku Jordanowskiego przy ul. Szkolnej. Górna Kolonia: Wybudowanie ścieżek rowerowych i szlaków spacerowych wraz z oświetleniem i uporządkowaniem zieleni (połączenie ścieżek z Rejowem). Skałka: Wybudowanie ścieżek rowerowych i uporządkowanie zieleni (wykonanie połączenia z osiedlem Skałka, Rejów, Górna Kolonia). Zachodnie: Wybudowanie ścieżek rowerowych i szlaków spacerowych wraz z uporządkowaniem zieleni. Połączenie z pozostałymi dzielnicami	Miasto Skarżysko - Kamienna	2020-2030	5 000 000,00	
51.	Modernizacja stadionu „Granat” na Rejowie,	Przebudowa trybun, remont płyty boiska	Miasto Skarżysko -	2021-2027	18 000 000,00	

Strategia Rozwoju Miasta Skarżyska – Kamiennej na lata 2020 – 2030

L.p.	Nazwa zadania/projektu	Zakres rzeczowy	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Planowany okres realizacji	Szacunkowy koszt zadania [zł]	Uwagi
			Kamienna			
52.	Wybudowanie placu zabaw oraz placu rekreacyjnego z wyposażeniem w Parku Miejskim	Budowa miejsca do rekreacji dla dzieci i dorosłych w Parku Miejskim	Miasto Skarżysko - Kamienna	2020 -2030	1 000 000,00	Teren jest własnością PKP. Zadanie zostanie zrealizowane po przekazaniu terenu przez PKP Gminie
53.	Budowa sceny letniej/muszli koncertowej z widownią w Parku Miejskim	Budowa sceny letniej/muszli koncertowej z widownią w Parku Miejskim	Miasto Skarżysko - Kamienna	2025-2030	2 500 000,00	Teren jest własnością PKP. Zadanie zostanie zrealizowane po przekazaniu terenu przez PKP Gminie
54.	Utworzenie szlaku miejsc pamięci.	Renowacja miejsc pamięci na terenie Skarżyska – Kamiennej (mogily, pomniki, miejsca wydarzeń historycznych), prowadząca do stworzenia szlaku miejsc pamięci wraz z aplikacją mobilną (nawiązanie do lokalnych Programów Ochrony Zabytków)	Powiat Skarżyski	2030	5 000 000,00	
55.	Budowa edukacyjnych ścieżek rowerowych (przybliżanie historii Zakładów Metalowych MESKO – producenta broni i amunicji)	Budowa ścieżek rowerowych, miejsc postojowych i tablic informacyjnych	MESKO S.A.	2022	1 500 000,00	
56.	Organizacja mobilnej wystawy z elementami interaktywnymi w celu prezentacji historii i osiągnięć MESKO S.A. na Ziemi Świętokrzyskiej	Wystawa opracowana na podstawie Izby Pamięci i Tradycji MESKO S.A., uzupełniona o nowoczesne elementy interaktywne	MESKO S.A.	2021	600 000,00	
57.	Budowa boisk wielofunkcyjnych przy placówkach oświatowych w Skarżysku – Kamiennej	Budowa boisk wielofunkcyjnych przy Szkole Podstawowej nr 1 (ul. Konarskiego 17), Zespole Placówek Oświatowych nr 3 (ul. Sportowa 30), Zespole Placówek Oświatowych nr 4 (ul. Norwida 3), Zespole Placówek Oświatowych nr 5 (ul. Zielna 29)	Miasto Skarżysko - Kamienna	2020	100 000,00 (w tym nakłady poniesione do 31.12. 2019 r.: 50 000,00)	

Strategia Rozwoju Miasta Skarżyska – Kamiennej na lata 2020 – 2030

L.p.	Nazwa zadania/projektu	Zakres rzeczowy	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Planowany okres realizacji	Szacunkowy koszt zadania [zł]	Uwagi
58.	Remont stadionu „Ruch”	Budowa stadionu lekkoatletycznego wraz z trybunami , budynkami administracyjnymi oraz parkingami	Miasto Skarżysko - Kamienna	2020-2029	15 000 000,00	
59.	Remont i rozbudowa basenu (zadanie realizowane w ramach projektu dofinansowanego z Funduszy Norweskich)	Przebudowa istniejącego basenu wraz z budową zjeżdżalni wodnej, dojazdami, miejscami postojowymi oraz chodnikami	Miasto Skarżysko - Kamienna	2021-2027	14 000 000,00	
60.	Remont budynku Miejskiego Centrum Kultury	Remont sceny letniej, remont dachu nad patio, cyklinowanie parkietu na patio, cyklinowanie podłogi na scenie głównej, przebudowa chodnika i odwodnienia liniowego przy scenie letniej, wymiana aparatury do uzdatniania wody w kaskadzie na placu, wykonanie mechanicznego usuwania osadu kamiennego na okładzinie granitowej oraz uzupełnienie ubytków okładziny granitowej w kaskadzie.	Miasto Skarżysko - Kamienna	2020-2030	490 000,00	
61.	Renowacja szlaków turystycznych	Odnowienie istniejących szlaków turystycznych na terenie Skarżyska - Kamiennej	Powiat Skarżyski	2030	5 000 000,00	
62.	Budowa kotła gazowego na terenie Centralnej Ciepłowni zastępującego istniejące źródło opalane węglem kamiennym		Celsium Sp. z o.o.	2021	2 000 000,00	Przygotowanie do realizacji
63.	Budowa kotła biomasowego o mocy 10 MWt w Skarżysku – Kamiennej		Celsium Sp. z o.o.	2022	10 000 000,00	W trakcie planowania
64.	Budowa farmy fotowoltaicznej o mocy 800 kW na terenie zrekultywowanego składowiska odpadów przy ul. Wierzbowej w Skarżysku – Kamiennej		Celsium Sp. z o.o.	2022	3 500 000,00	W trakcie planowania
65.	Budowa instalacji do termicznego		Celsium Sp. z	2026-2030	100 000 000,00	Koncepcja wstępna

Strategia Rozwoju Miasta Skarżyska – Kamiennej na lata 2020 – 2030

L.p.	Nazwa zadania/projektu	Zakres rzeczowy	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Planowany okres realizacji	Szacunkowy koszt zadania [zł]	Uwagi
	przekształcania odpadów komunalnych		o.o.			
66.	Likwidacja węzła grupowego przy ul. Prusa		Celsium Sp. z o.o.	2022-2026**	1 000 000,00	W trakcie planowania
67.	Przebudowa sieci ciepłowniczej wraz z budową przyłączy ciepłowniczych oraz budową indywidualnych węzłów cieplnych na osiedlu Milica Przylesie		Celsium Sp. z o.o.	2022-2026**	5 000 000,00	Koncepcja wstępna
68.	Likwidacja węzła grupowego przy ul. Piłsudskiego		Celsium Sp. z o.o.	2022-2026**	1 000 000,00	Koncepcja wstępna
69.	Likwidacja węzła grupowego przy ul. Konopnickiej		Celsium Sp. z o.o.	2022-2026**	1 000 000,00	Koncepcja wstępna
70.	Likwidacja niskiej emisji poprzez budowę sieci ciepłej i przyłączenie budynków wielorodzinnych zlokalizowanych w obrębie ul. Staffa i ul. Sportowej		Celsium Sp. z o.o.	2022-2026**	3 200 000,00	Koncepcja wstępna
71.	Wymiana sieci ciepłej wykonanej w technologii tradycyjnej na preizolowaną		Celsium Sp. z o.o.	2020-2030	Indywidualnie dla każdego projektu	W trakcie realizacji
72.	Modernizacja węzłów ciepłych centralnego ogrzewania i ciepłej wody użytkowej		Celsium Sp. z o.o.	2020-2030	Indywidualnie dla każdego projektu	W trakcie realizacji
73.	Doposażenie budynków w ciepłą wodę użytkową		Celsium Sp. z o.o.	2020-2030	Indywidualnie dla każdego projektu	W trakcie planowania
74.	Budowa instalacji fotowoltaicznych na dachach budynków wielorodzinnych obsługiwanych przez Celsium serwis Sp. z o.o.		Celsium Sp. z o.o.	2020-2030	Indywidualnie dla każdego projektu	W trakcie planowania
75.	Modernizacja i rozbudowa sieci i systemów skutecznej utylizacji odpadów przemysłowych oraz sanitarnych przez		MESKO S.A.	2025	11 000 000,00	

Strategia Rozwoju Miasta Skarżyska – Kamiennej na lata 2020 – 2030

L.p.	Nazwa zadania/projektu	Zakres rzeczowy	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Planowany okres realizacji	Szacunkowy koszt zadania [zł]	Uwagi
	MESKO S.A.					
76.	Modernizacja źródeł i sieci elektroenergetycznych przez MESKO S.A., gwarantująca pewność i stabilność dostaw mediów w stanie podwyższonego zagrożenia bezpieczeństwa		MESKO S.A.	2028	9 000 000,00	
77.	Utworzenie profesjonalnego Centrum Strzeleckiego przez MESKO S.A.	Obiekt sportowo - szkoleniowy z zapleczem hotelowym i gastronomicznym, zdolny do organizowania krajowych i międzynarodowych zawodów sportowych w zakresie szeroko rozumianego strzelectwa	MESKO S.A.	2024	14 000 000,00	
78.	Budowa terminala intermodalnego	Budowa terminala intermodalnego do przeładunku towarów z transportu szynowego na transport kołowy i odwrotnie	Miasto Skarżysko - Kamienna	2021-2027	150 000 000,00	
79.	Uzbrojenie terenu pod rozbudowę Dywizji Raketowej	Wybór, pozyskanie i techniczne uzbrojenie terenów, które pozwolą na dalszy rozwój tych linii biznesowych, które związane są z perspektywicznymi dla Mesko S.A. obszarami aktywności gospodarczej.	MESKO S.A.	2025	7 000 000,00	
80.	Wykonanie parkingu przy bramie na Zakład nr 2	Kompleksowa modernizacja recepcji i wjazdowego węzła komunikacyjnego placu nr 2	MESKO S.A.	2023	3 000 000,00	
81.	Organizacja alternatywnych dróg dojazdowych do Zakładu Nr 2	Przywrócenie dla placu nr 2 właściwych standardów przejezdności dróg alternatywnych w stosunku do dotychczasowej ul. Ekonomii.	MESKO S.A.	2022	700 000,00	
82.	Budowa Kampusu Naukowego przez MESKO S.A.,	Osiedle wraz z infrastrukturą towarzyszącą dla kadry naukowej, konstruktorów oraz technologów.	MESKO S.A.	2026	35 000 000,00	
83.	Budowa Parku technologicznego przez	Nowoczesne pracownie projektowe dla	MESKO S.A.	2027	18 000 000,00	

Strategia Rozwoju Miasta Skarżyska – Kamiennej na lata 2020 – 2030

L.p.	Nazwa zadania/projektu	Zakres rzeczowy	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Planowany okres realizacji	Szacunkowy koszt zadania [zł]	Uwagi
	MESKO S.A.	innowacyjnych i przełomowych technologii, związanych z przyszłym polem walki Obiekty i pomieszczenia dla Inkubatorów Rozwoju i Start-Up'ów, związanych głównie z profilem MESKO S.A.				
84.	Utworzenie świetlicy środowiskowej, punktu poradnictwa, ogniska dla dzieci i młodzieży w budynku socjalnym, którego budowa planowana jest przy ul. Źródlanej	Utworzenie świetlicy środowiskowej, punktu poradnictwa, ogniska dla dzieci i młodzieży w budynku socjalnym, którego budowa planowana jest przy ul. Źródlanej	Miasto Skarżysko - Kamienna	2020-2030	300 000,00	
85.	Utworzenie świetlicy środowiskowej, punktu poradnictwa, ognisk dla dzieci i młodzieży w budynku socjalnym, przy ul. Staffa i Struga	Utworzenie świetlicy środowiskowej, punktu poradnictwa, ognisk dla dzieci i młodzieży w budynku socjalnym, przy ul. Staffa i Struga	Miasto Skarżysko - Kamienna	2020-2030	300 000,00	
86.	Budowa dwupiętrowego budynku socjalnego między ul. Sportową a Staffa	Budowa budynku mieszkalnego z przeznaczeniem na lokale socjalne	Miasto Skarżysko - Kamienna	2021-2030	2 000 000,00	
87.	Teleporady (Psychologiczne, Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, telefoniczna porada prawna)	Projekt wprowadza możliwość realizacji porad z wykorzystaniem systemów teleinformatycznych. Teleporady byłyby realizowane w formie Punktu Konsultacji Telefonicznych Specjalistycznych przez psychologa, prawnika oraz terapeutę.	Miasto Skarżysko - Kamienna	2021-2030	Na chwilę obecną nie ma możliwości oszacowania dokładnych kosztów	
88.	Opieka wytchnieniowa	Projekt dedykowany jest dla dzieci z orzeczeniem o niepełnosprawności oraz osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności, których członkowie rodzin lub opiekunowie sprawujący bezpośrednią opiekę, wymagają wsparcia w postaci doraźnej, krótkotrwałej przerwy w sprawowaniu opieki oraz podniesienia	Miasto Skarżysko - Kamienna	2021-2030	Na chwilę obecną nie ma możliwości oszacowania dokładnych kosztów	

Strategia Rozwoju Miasta Skarżyska – Kamiennej na lata 2020 – 2030

L.p.	Nazwa zadania/projektu	Zakres rzeczowy	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Planowany okres realizacji	Szacunkowy koszt zadania [zł]	Uwagi
		swoich umiejętności i wiedzy w zakresie opieki na tym osobami.				
89.	Budowa Dziennego Domu Opieki Społecznej – lokale aktywizujące	<p>Projekt dedykowany jest dla seniorów, placówka została utworzona z myślą o podtrzymywaniu kondycji psychicznej i zapobieganiu osamotnienia dla osób samotnych.</p> <p>Zapewniałby kilkugodzinną opiekę, wyżywienie, aktywne spędzanie czasu, rozwijanie umiejętności, oraz nabywanie nowych, które zapobiegą wykluczeniu np. informatycznemu. Realizacja projektu zapewniłaby utrzymanie osób starszych w ich środowiskach zamieszkania, bez konieczności kierowania ich do placówek całodobowej opieki, a tym samym ograniczyłaby koszty Gminy ponoszone w związku z pobytem osób w domu pomocy społecznej.</p> <p>Budowa dziennego domu opieki społecznej wraz z bazą cateringową, opieką medyczną, zajęciami dla osób starszych, dom seniora</p>	Miasto Skarżysko - Kamienna	2021-2027	20 000 000,00	
90.	Utworzenie kolejnych Klubów Seniora	Utworzenie kolejnych Klubów Senior+, zapewniających jeden Klub na jedną dzielnicę miasta Skarżyska-Kamiennej.	Miasto Skarżysko - Kamienna	2020-2030	Szacunkowy koszt utworzenia 1 Klubu Seniora to ok. 190 tyś	
91.	Całoroczna ogrzewalnia dla osób bezdomnych	Utworzona ogrzewalnia służyłaby osobom bezdomnym przebywającym na terenie miasta Skarżyska-Kamiennej	Miasto Skarżysko - Kamienna	2020-2030	Na chwilę obecną nie ma możliwości	

L.p.	Nazwa zadania/projektu	Zakres rzeczowy	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Planowany okres realizacji	Szacunkowy koszt zadania [zł]	Uwagi
					oszacowania dokładnych kosztów	
92.	Miejsce kwarantanny dla osób bezdomnych	Utworzenie miejsca odbywania kwarantanny przez osoby bezdomne, w placówce przystosowanej dla osób potrzebujących z uwzględnieniem zasad i procedur określonych przez GIS.	Miasto Skarżysko - Kamienna	2020-2030	Na chwilę obecną nie ma możliwości oszacowania dokładnych kosztów	
93.	Kontynuacja projektu „Kreatywnie i Skutecznie”	Celem projektu jest zwiększenie aktywności społecznej i zawodowej oraz szans na zatrudnienie dla 90 osób (46 kobiet, 44 mężczyzn w tym 10 osób z niepełnosprawnością) zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym zamieszkujących na terenie miasta Skarżyska-Kamienna.	MOPS w Skarżysku - Kamiennej	Okres realizacji projektu 01.06.2019 – 31.05.2022	Całkowity koszt projektu – 3 367 597,14 zł Z czego dofinansowanie UE 2 862 445, 54 zł	

*Projekt obejmuje zadania z zakresu gospodarki, komunikacji, turystyki i kultury opierając się na wartościach historycznych i wykorzystując atuty Staropolskiego i Centralnego Okręgu Przemysłowego oraz położenia na północnym skraju województwa świętokrzyskiego. Celem projektu jest kompleksowe rozwiązanie problemów gospodarczych i turystycznych Miast obszaru północnej części województwa – miast tracących swoje dotychczasowe funkcje. W oparciu o przedwojenną infrastrukturę Staropolskiego i Centralnego Okręgu Przemysłowego, podobną historię i tradycje, Miasta Północy pragną stworzyć jednolitą koncepcję rozwoju. Rozwiązane zostaną problemy gospodarcze poprzez wyjście ze wspólną ofertą dla przedsiębiorców, rozwój infrastruktury na dawnych terenach przemysłowych oraz odbudowę i wykorzystanie do celów turystycznych zbiorników wodnych. W oparciu o wspólną przeszłość i obiekty zabytków techniki oraz zasoby przyrodnicze powstanie nowoczesna infrastruktura kulturalna i turystyczna pozwalająca na ukazanie historii i dziedzictwa regionu.

** W przypadku pozyskania dotacji planowany termin realizacji zadania zostanie przyspieszony

5. Środowiskowe uwarunkowania realizacji inwestycji ujętych w „Strategii ...”

W celu ograniczenia lub wyeliminowania ewentualnego negatywnego oddziaływania na środowisko inwestycji ujętych w „Strategii ...” proponuje się zastosowanie rozwiązań wymienionych w poniższej tabeli.

Tabela 16. Proponowane środki i zalecenia niwelujące ewentualne niekorzystne oddziaływania na środowisko

Element środowiska przyrodniczego	Proponowane środki/zalecenia
Zdrowie ludzi	<ul style="list-style-type: none"> – Oznakowanie obszarów, gdzie prowadzone będą prace budowlane w celu zwiększenia bezpieczeństwa ludzi podczas wykonywania tych prac, – Stosowanie sprawnego technicznie sprzętu oraz bezwzględne przestrzeganie przepisów BHP, – Ograniczanie czasu pracy maszyn budowlanych do niezbędnego minimum w celu zmniejszenia emisji spalin oraz hałasu, – Stosowanie systemów zabezpieczających rusztowania oraz maszyny i urządzenia podczas remontów i innych prac budowlanych
Świat zwierząt	<ul style="list-style-type: none"> – Wykonywanie inwentaryzacji budynków przed przystąpieniem do prac budowlanych pod kątem występowania gniazd ptaków oraz nietoperzy, – Prowadzenie prac poza okresem lęgowym ptaków oraz rozrodu nietoperzy czy innych gatunków ważnych ze względów przyrodniczych, których występowanie stwierdzono, – W sytuacji braku możliwości prowadzenia prac w okresie pozalęgowym odpowiednio wcześniej należy zabezpieczyć budynki przed możliwością zakładania w nich lęgowisk, – Prowadzenie prac budowlanych i modernizacyjnych w możliwie najkrótszym czasie
Świat roślin	<ul style="list-style-type: none"> – Wprowadzanie nowych obszarów zieleni urządzonej, dostosowanej do warunków siedliskowych oraz nawiązującej do otoczenia, – Zachowanie wysokiej kultury prowadzenia robót budowlanych, z poszanowaniem wymagań ochrony środowiska, – Prowadzenie ręcznych wykopów w sąsiedztwie systemów korzeniowych w czasie wykonywania prac budowlanych, – Zabezpieczenie pni drzew narażonych na otarcia ze strony sprzętu budowlanego (np. włókniny i obudowy drewniane), – Maksymalnie ograniczać rozmiary placów budowy
Wody powierzchniowe i podziemne	<ul style="list-style-type: none"> – Zabezpieczenie placów budowy (skład materiałów, odpadów) w sposób zapobiegający kontaktowi z wodami opadowymi i gruntowymi, – Zbieranie w sposób selektywny powstających odpadów i gromadzenie ich czasowo, do momentu wywozu na składowisko odpadów lub innego zagospodarowania, – Kontrola szczelności instalacji paliwowych pojazdów i maszyn wykorzystywanych w czasie prac budowlanych celem zapobieżenia możliwości miejscowego skażenia środowiska gruntowego substancjami ropopochodnymi, – Zapewnienie zaplecza socjalnego oraz przenośnych toalet dla pracowników budowy oraz regularne opróżnianie toalet z wykorzystaniem samochodów asenizacyjnych wyposażonych w odpowiedni sprzęt, – Zachowanie szczególnej ostrożności w czasie prowadzenia prac w sąsiedztwie cieków i zbiorników wodnych
Jakość powietrza	<ul style="list-style-type: none"> – Zachowanie wysokiej kultury prowadzenia robót w szczególności poprzez: systematycznie sprzątanie placów budowy, zraszanie wodą placów budowy (zależnie od potrzeb), ograniczenie do minimum czasu pracy silników spalinowych maszyn budowlanych

Powierzchnia ziemi	<ul style="list-style-type: none"> – Przed rozpoczęciem prac ziemnych należy zebrać warstwę gleby (humus), a po zakończeniu prac rozplantować na powierzchni terenu, – Przestrzeganie prawidłowej gospodarki odpadami
Krajobraz	<ul style="list-style-type: none"> – Zintegrowanie nowych przedsięwzięć inwestycyjnych z istniejącą rzeźbą terenu
Klimat	<ul style="list-style-type: none"> – Ograniczanie czasu pracy maszyn budowlanych do niezbędnego minimum celem ograniczenia emisji spalin, – Stosowanie nowoczesnego i sprawnego technicznie sprzętu, – Stosować urządzenia o niskich parametrach emisji zanieczyszczeń
Zabytki i dobra materialne	<ul style="list-style-type: none"> – Przewidziane w „Strategii ...” zadania inwestycyjne nie będą dotyczyć obiektów zabytkowych, – W wyniku realizacji przedsięwzięć nastąpi rozwój i odnowienie infrastruktury technicznej, odnowienie obiektów publicznych w wyniku termomodernizacji, – W wyniku realizacji inwestycji wzrośnie atrakcyjność gminy dla przyszłych inwestorów oraz zwiększy się standard życia lokalnej społeczności

W trakcie planowania prac budowlanych, Inwestor zobowiązany jest do wyboru koncepcji zapewniającej minimalizację potencjalnych oddziaływań na środowisko oraz warunków życia i zdrowia mieszkańców, zarówno na etapie realizacji jak i późniejszej eksploatacji.

Przygotowanie i prowadzenie prac docieplenia budynków w ramach termomodernizacji powinno w szczególności uwzględniać ochronę ptaków i nietoperzy gniazdujących w ścianach budynków. Elementem podstawowym przed przystąpieniem do prac jest ekspertyza stwierdzająca obecność ptaków i nietoperzy lub ich brak w danym obiekcie.

Konieczność uwzględniania obecności ptaków i nietoperzy podczas remontów budynków wynika z przepisów prawa polskiego i wspólnotowego. Dotyczy to kilku grup przepisów – związanych z zakazem znęcania się nad zwierzętami, z ochroną gatunkową, a także z uregulowań dotyczących odpowiedzialności za szkody powodowane w środowisku. Większość ptaków gniazdujących w budynkach, a także wszystkie nietoperze w Polsce objęte są ścisłą ochroną gatunkową.

W przypadku modernizacji budynków będących schronieniem ptaków czy nietoperzy wykonawca prac powinien podjąć środki zaradcze – dostosowując terminy i sposób wykonywania prac do okresów lęgu ptaków oraz rozrodu lub hibernacji nietoperzy, zabezpieczając z wyprzedzeniem szczeliny przed zajęciem je przez ptaki i nietoperze, itp.

Jeśli przy prowadzeniu prac wykonawca planuje czasowe lub stałe zniszczenie gniazd lub siedlisk gatunków chronionych musi uzyskać zezwolenie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, jednocześnie składa propozycję kompensacji przyrodniczych. Po uzyskaniu pozytywnej decyzji Dyrektora RDOŚ można przystąpić do likwidacji lub zabezpieczenia miejsc, w których gniazdują ptaki i przebywają nietoperze (usuwanie gniazd z budynków dozwolone jest w okresie od 16 października do końca lutego).

Inwestor zobowiązany jest, by po remoncie użyteczność zinwentaryzowanego siedliska pozostała nieuszczerplona – np. tworząc odpowiednią liczbę alternatywnych schronień i miejsc lęgowych. Zastępcze schronienia dla ptaków i nietoperzy (w postaci skrzynek

podciepleniowych i natynkowych) są dostępne i stosowane podczas prac termomodernizacyjnych budynków.

6. Powiązanie „Strategii Rozwoju Miasta Skarżyska – Kamiennej na lata 2020-2030” z dokumentami strategicznymi krajowymi i regionalnymi

Wizja i misja miasta oraz plan ich realizacji wyrażony w sformułowanych celach strategicznych i operacyjnych wymaga zgodności z dokumentami wyższego szczebla o charakterze strategicznym. Polityka rozwoju miasta musi więc uwzględniać i wpisywać się w koncepcję rozwoju określoną w obowiązujących dokumentach nadrzędnych.

Do dokumentów, z których wynikają główne wytyczne i wyzwania dla lokalnego planowania strategicznego należą:

- Poziom Unii Europejskiej: Strategia Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu,
- Poziom kraju: SOR - Strategia na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 roku), Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030, Krajowa Polityka Miejska 2023,
- Poziom województwa: aktualizacja Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do 2020 r.,
- Poziom ponadlokalny: Strategia Rozwoju Powiatu Skarżyskiego na lata 2015 – 2023.

Główne wytyczne dla planowania strategicznego wynikają ze **Strategii Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu**. W dokumencie tym podkreślono, że dzięki wspólnemu działaniu państw członkowskich nastąpi przyspieszenie wyjścia z kryzysu gospodarczego, natomiast gospodarka Unii Europejskiej stanie się inteligentna (*smart*) i zrównoważona (*sustainable*). Strategia zajmuje się strukturalnymi słabościami europejskiej gospodarki oraz kwestiami gospodarczo społecznymi, a jednocześnie ma na względzie długofalowe problemy, takie jak globalizacja, rosnące zapotrzebowanie na ograniczone zasoby i starzenie się społeczeństw. Główne wyzwania związane z realizacją *Strategii Europa 2020*, wynikają z zapisanych w niej celów priorytetowych, do których w dokumencie zaliczono:

- rozwój inteligentny (rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji),
- rozwój zrównoważony (wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej),
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu (wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną).

Kontynuacją zapisów Strategii Europa 2020 jest 5 głównych celów Polityki Spójności na lata 2021-2027. Zgodnie z tymi zapisami wyzwania rozwojowe dotyczą:

- bardziej inteligentnej Europy (przez innowacje, cyfryzację, transformację gospodarczą oraz wsparcie dla małych i średnich przedsiębiorstw),

- bardziej przyjaznej dla środowiska bezemisyjnej Europy (wdrażającej porozumienie paryskie i inwestującej w transformację sektora energetycznego, w odnawialne źródła energii oraz walkę ze zmianami klimatu),
- lepiej połączonej Europy (ze strategiczną infrastrukturą transportową i sieciami cyfrowymi),
- europy o silniejszym wymiarze społecznym (inwestującej w wysokiej jakości zatrudnienie, edukację, umiejętności, integrację społeczną i równy dostęp do opieki zdrowotnej),
- europy bliżej obywateli przez wspieranie oddolnych strategii rozwoju i zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich w całej Unii Europejskiej.

Polityka rozwoju na poziomie kraju realizowana jest w oparciu o dokumenty długo – i średniookresowe. Dla tworzenia lokalnych strategii rozwoju szczególne znaczenie mają: Strategia na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 roku), Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030, Krajowa Polityka Miejska.

SOR - Strategia na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) została przyjęta przez Radę Ministrów 14 lutego 2017 r. Jest to główna krajowa strategia rozwojowa, określająca podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, regionalnym i przestrzennym. Głównym celem Strategii (...) jest *tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym*. Celami szczegółowymi są:

- trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną (główne obszary koncentracji działań: reindustrializacja, rozwój innowacyjnych firm, małe i średnie przedsiębiorstwa, kapitał dla rozwoju, ekspansja zagraniczna),
- rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony (główne obszary koncentracji działań: spójność społeczna, rozwój zrównoważony terytorialnie),
- skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarstwu (główne obszary koncentracji działań: prawo w służbie obywatelom i gospodarce, system zarządzania procesami rozwojowymi, w tym instytucje publiczne, e-państwo, finanse publiczne, efektywność wykorzystania środków Unii Europejskiej).

SOR realizowana jest przez podejście projektowe (180 projektów strategicznych i flagowych). Strategia ma na celu wdrażanie nowych inteligentnych rozwiązań ze szczególnym uwzględnieniem obszarów transportu, cyfryzacji, kapitału społecznego, bezpieczeństwa narodowego, energii oraz środowiska, dzięki współpracy podmiotów publicznych oraz świata nauki i biznesu.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR) uchwalona została przez Radę Ministrów 17 września 2019 r. Dokument ten przedstawia cele polityki regionalnej oraz

działania i zadania, jakie do ich osiągnięcia powinien podjąć rząd, samorządy: wojewódzkie, powiatowe i gminne oraz pozostałe podmioty uczestniczące w realizacji tej polityki w perspektywie roku 2030. KSRR rozwija postanowienia Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) określone w filarze rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony. W KSRR wskazuje się Obszary Strategicznej Interwencji istotne z punktu widzenia realizacji polityki regionalnej, które zostaną uwzględnione w krajowych i regionalnych strategiach rozwoju (m.in. poprzez wskazanie dedykowanych im działań). Są to dwa typy obszarów: miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze i obszary zagrożone trwałą marginalizacją. Oprócz tego KSRR wskazuje również wschodnią Polskę i Śląsk jako OSI wymagające ukierunkowanego wsparcia z poziomu kraju (Program Polska Wschodnia, Program dla Śląska). Jednocześnie na poziomie regionalnym samorząd województwa może wyznaczać swoje obszary strategicznej interwencji, takie m.in. jak obszary przemysłowe, zdegradowane czy tzw. wewnętrzne peryferia, o ile będzie to wiązało się z zapewnieniem konkretnych instrumentów wsparcia lub mechanizmów uzgodnień. *Głównym celem polityki regionalnej jest efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów terytoriów i ich specjalizacji dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju kraju, co tworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiągnięciu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym.* Cel główny polityki regionalnej do roku 2030 realizowany będzie w oparciu o uzupełniające się trzy cele szczegółowe:

- Cel szczegółowy 1: Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym,
- Cel szczegółowy 2: Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych,
- Cel szczegółowy 3: Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.

Krajowa Polityka Miejska 2023 (KPM) przyjęta została uchwałą Rady Ministrów w dniu 20 października 2015 r. Strategicznym jej celem jest wzmocnienie zdolności miast i obszarów zurbanizowanych do kreowania zrównoważonego rozwoju i tworzenia miejsc pracy oraz poprawy jakości życia mieszkańców.

Cel strategiczny można opisać celami szczegółowymi, których realizacja przyczyni się do tego, że polskie miasta będą:

- *sprawne* – stworzenie warunków do skutecznego, efektywnego i partnerskiego zarządzania rozwojem na obszarach miejskich, w tym w szczególności na obszarach metropolitalnych,
- *zwarte i zrównoważone* – wspieranie zrównoważonego rozwoju ośrodków miejskich, w tym przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom niekontrolowanej suburbanizacji,
- *spójne* – odbudowa zdolności do rozwoju poprzez rewitalizację zdegradowanych społecznie, ekonomicznie i fizycznie obszarów miejskich,
- *konkurencyjne* – poprawa konkurencyjności i zdolności głównych ośrodków miejskich do kreowania rozwoju, wzrostu i zatrudnienia,

- *silne* – wspomaganie rozwoju subregionalnych i lokalnych ośrodków miejskich, przede wszystkim na obszarach problemowych polityki regionalnej (w tym na niektórych obszarach wiejskich) poprzez wzmacnianie ich funkcji oraz przeciwdziałanie ich upadkowi ekonomicznemu.

KPM koncentruje się na najistotniejszych obszarach funkcjonowania miasta, które podzielono na dziesięć wzajemnie przenikających się wątków tematycznych tj.:

- kształtowanie przestrzeni,
- partycypacja publiczna,
- transport i mobilność miejska,
- niskoemisyjność i efektywność energetyczna,
- rewitalizacja,
- polityka inwestycyjna,
- rozwój gospodarczy,
- ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu,
- demografia,
- zarządzanie obszarami miejskimi.

W KPM podkreśla się, że działania na rzecz niskoemisyjności i efektywności energetycznej powinny wpisywać się w całościową politykę prowadzoną przez władze miejskie, mającą jednoznacznie sformułowane, przemyślane cele, uwzględniające uwarunkowania ich realizacji, racjonalizację kosztów i koordynację przedsięwzięć inwestycyjnych.

W działaniach podejmowanych przez miasta na rzecz niskoemisyjności i efektywności energetycznej punktem odniesienia powinny być dokumenty przygotowywane i przyjmowane przez samorzady – plany gospodarki niskoemisyjnej, które powinny być zgodne z programami ochrony powietrza i założeniami do planów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe. Władze miast powinny podejmować działania na rzecz poprawy efektywności energetycznej w odniesieniu do budynków do nich należących – zarówno już istniejących, jak i nowo wznoszonych. Budynki wchodzące w skład majątku samorządów powinny być priorytetowym obszarem działań zarówno ze względu na możliwość bezpośredniego osiągnięcia konkretnych rezultatów, jak i efektu promocyjnego – edukacyjnego, jaki osiąga się, gdy władze miejskie zalecając mieszkańcom w dokumentach strategicznych określony sposób postępowania, konsekwentnie realizują go w pierwszym szeregu w odniesieniu do własnych obiektów.

Na poziomie wojewódzkim kluczowe znaczenie dla lokalnej strategii ma strategia rozwoju województwa oraz regionalny program operacyjny (oba dokumenty są ze sobą spójne). Dokumentami obowiązującymi w 2020 r. są: **aktualizacja Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020** oraz **Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego 2014 – 2020**. Wizja województwa sformułowana w strategii regionalnej brzmi: *Świętokrzyskie – region zasobny w kapitał i gotowy na wyzwania*. Misją województwa jest: *pragmatyczne dążenie do najpełniejszego i innowacyjnego wykorzystania przewag i szans, odwrócenia niekorzystnych tendencji demograficznych oraz podniesienia jakości życia*

mieszkańców przy jednoczesnej dbałości o stan środowiska. Koncentracja powyższej misji będzie się odbywała na drodze realizacji następujących sześciu celów strategicznych:

- koncentracja na poprawie infrastruktury regionalnej,
- koncentracja na kluczowych gałęziach i branżach dla rozwoju gospodarczego regionu,
- koncentracja na budowie kapitału ludzkiego i bazy dla innowacyjnej gospodarki,
- koncentracja na zwiększeniu roli ośrodków miejskich w stymulowaniu rozwoju gospodarczego regionu,
- koncentracja na rozwoju obszarów wiejskich,
- koncentracja na ekologicznych aspektach rozwoju regionu.

Aktualnie trwają prace nad Strategią Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+. Będzie to podstawowy i najważniejszy dokument określający obszary, cele i kierunki polityki rozwoju regionu na najbliższe lata.

Uzupełnienie dla Strategii regionalnej stanowi Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego (RPOWŚ) w obecnie obowiązującej perspektywie tj. 2014-2020 jak i w przyszłej obejmującej lata 2021-2027.

Strategia Rozwoju Powiatu Skarżyskiego na lata 2015 – 2023 określa priorytety i cele polityki rozwoju społeczno – gospodarczego prowadzonego na obszarze powiatu. Pożądany obraz powiatu skarżyskiego, we wszystkich istotnych wymiarach jego rozwoju wyrażony został w wizji, która brzmi: *Powiat skarżyski – dynamicznie rozwijające się miejsce z perspektywami, inspirujące i otwarte, wykorzystujące swoje zasoby oraz atrakcyjne inwestycyjnie*. Cel nadrzędny zdefiniowany jako *Dynamiczny rozwój powiatu skarżyskiego, z wykorzystaniem zasobów endogennych, inwestycji oraz aktywności mieszkańców*, ma zostać zrealizowany dzięki celom strategicznym wyznaczonym dla poszczególnych obszarów:

- Obszar – Inwestycje i przedsiębiorczość w powiecie skarżyskim

Cel strategiczny: Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej obszaru powiatu oraz wspieranie możliwości rozwoju firm

- Obszar – Aktywne i uczestniczące społeczeństwo w powiecie skarżyskim

Cel strategiczny: Aktywni mieszkańcy, przejawiający inicjatywę w życiu społecznym

- Obszar – Turystyka w powiecie skarżyskim

Cel strategiczny: Zwiększenie atrakcyjności turystycznej powiatu w oparciu o walory naturalne i przyrodnicze

- Obszar – Infrastruktura techniczna, rewitalizacja i ochrona środowiska w powiecie skarżyskim

Cel strategiczny: Nowoczesna i przyjazna środowisku infrastruktura w powiecie skarżyskim

- Obszar – opieka zdrowotna i społeczna w powiecie skarżyskim

Cel strategiczny: Sprawnie funkcjonujący system opieki zdrowotnej i społecznej.

7. Wdrażanie i finansowanie „Strategii ...”

7.1. System wdrażania

Strategia Rozwoju Miasta Skarżyska – Kamiennej realizowana będzie w horyzoncie czasowym 2020-2030 po jej zatwierdzeniu przez Radę Miasta. System wdrażania „Strategii ...” zakłada realizację wielu działań przewidzianych do zrealizowania w ramach wyznaczonych celów. Koordynacja wdrażania „Strategii ...” leży po stronie samorządu miasta. Po przyjęciu przez Radę Miasta, za jej prawidłowe wdrożenie odpowiedzialny będzie organ wykonawczy tj. Prezydent Miasta.

Przy opracowywaniu „Strategii ...” przyjęto zasadę, że zidentyfikowane kierunki działań nie powinny ograniczać się w swoich założeniach wyłącznie do zadań leżących w kompetencjach ustawowych samorządu gminnego. Uwzględniono także kierunki działań, które wykraczają poza bezpośrednie strefy kompetencji samorządu gminnego i których realizacja należeć będzie np. do samorządu powiatowego, podmiotów prywatnych czy organizacji pozarządowych. W obszarach takich rola gminy jest mocno ograniczona.

Fundamentalną zasadą określającą sposób postępowania w trakcie wdrażania „Strategii ...” jest zasada partnerstwa, rozumiana jako aktywna i otwarta współpraca równo traktowanych podmiotów, reprezentujących różnorodne środowiska i instytucje realizujące i wspierające realizację działań na rzecz rozwoju gminy.

Współpraca i partnerstwo są kluczem do skutecznego wdrożenia działań ujętych w „Strategii ...”, gdyż na zakres interwencji „Strategii ...” składają się również zadania wykraczające poza formalne kompetencje samorządu gminnego. Aktywność samorządu gminnego w realizacji zadań ujętych w „Strategii ...” może przejawiać się w trzech wymiarach:

- **Podległość** – obejmuje kierunki działania mieszczące się w zakresie bezpośrednich, formalnych kompetencji samorządu gminnego i podległych mu jednostek,
- **Współzależność** – obejmuje kierunki działania, w odniesieniu do których samorząd gminny posiada wpływ pośredni. W tym wymiarze gmina występuje w roli inicjatora/koordynatora działań innych podmiotów,
- **Oddziaływanie** – obejmuje działania wykraczające poza obszar bezpośrednich kompetencji lub pośredniego wpływu samorządu gminnego. Zadania te znajdują się w gestii samorządu powiatowego, podmiotów prywatnych czy organizacji pozarządowych.

7.2. Podmioty zaangażowane we wdrażanie „Strategii ...”

Kluczową rolę w procesie realizacji celów Strategii Rozwoju Miasta Skarżyska- Kamiennej na lata 2020-2030 odgrywał będzie Prezydent Skarżyska – Kamiennej. Prezydent odpowiada za ogólną koordynację procesu wdrażania i monitorowania „Strategii ...”.

Instytucjami wspomagającymi w procesie wdrażania „Strategii ...” będą:

- Rada Miasta Skarżyska – Kamiennej,

- Pracownicy gminnych jednostek organizacyjnych, placówek oświatowych, instytucje powiatowe (Zarząd Powiatu, Powiatowy Urząd Pracy itp.),
- Przedsiębiorcy, przedstawiciele sektora gospodarczego, instytucje otoczenia biznesu, instytucje szkoleniowe, sektor finansowy (banki, instytucje pożyczkowe i kredytowe),
- Organizacje pozarządowe z terenu miasta, w tym działające dla rozwoju miasta, rządowe, samorządowe o ponadlokalnym zasięgu (regionalnym i krajowym).

Instytucjami partnerskimi, wspomagającymi miasto w procesie wdrażania „Strategii ...” staną się zarządcy określonych instrumentów i programów, w ramach których mogą być finansowane zadania:

- Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego,
- Agencja Rozwoju Regionalnego,
- Urząd Wojewódzki,
- Wojewódzki Urząd Pracy (WUP),
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (WFOŚiGW),
- Starostwo Powiatowe,
- Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad (GDDKiA),
- Zarząd Dróg Wojewódzkich,
- Zarząd Dróg Powiatowych,
- Inne.

7.3. Finansowanie działań

Strategia Rozwoju Miasta Skarżyska – Kamiennej na lata 2020-2030 określa podstawowe cele i kierunki działania miasta na przestrzeni najbliższych 10 lat. W znacznym stopniu okres ten pokrywał się będzie z nową perspektywą finansową Unii Europejskiej na lata 2021– 2027.

Przed samorządem gminnym stoi perspektywa pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych na realizację zaplanowanych w powyżej wskazanym okresie działań. W dużej mierze od pozyskania zewnętrznych funduszy pomocowych zależy realizacja większości zadań ujętych w „Strategii ...”. Budżet gminy, ze względu na ciągle rosnącą liczbę zadań do wykonania, niejednokrotnie nie wystarcza na realizację wszystkich zakładanych celów.

Część zadań ze względu na znaczne koszty, może być realizowana tylko przy wsparciu środków zewnętrznych. Dlatego też konieczne jest aplikowanie o środki unijne (lub pochodzące z alternatywnych programów) aby zwiększyć zdolność inwestycyjną gminy i skutecznie realizować zaplanowane działania. Środki unijne będzie można pozyskiwać w ramach Programów strategicznych do roku 2020, wśród których szczególne miejsce będzie zajmował Regionalny Program Operacyjny.

Głównymi źródłami finansowania „Strategii ...” będą:

- Środki własne – z budżetu gminy na realizację zadań własnych gminy,
- Środki budżetu państwa,
- Fundusze celowe,

- Zewnętrzne środki publiczne – dostępne przede wszystkim w ramach programów finansowanych z Unii Europejskiej (m.in. Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego)

Do wspólnotowych środków i instrumentów publicznych, które wspierają realizację zadań samorządów należą:

- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, który wspiera realizację działań zmierzających do zmniejszania różnic w rozwoju gospodarczym pomiędzy regionami Unii Europejskiej,
- Europejski Fundusz Społeczny, który współfinansuje działania związane z polityką zatrudnienia i rozwoju zasobów ludzkich,
- Fundusz Spójności, który stanowi instrument polityki spójności gospodarczej i społecznej, współfinansujący projekty w dziedzinie środowiska naturalnego.

Głównym źródłem finansowania części działań zaplanowanych w „Strategii ...” będą środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej przy współudziale środków z budżetu Miasta Skarżyska - Kamiennej, które przy współfinansowaniu inwestycji ze środków unijnych będą stanowić tzw. wkład własny.

Osiąganiu zakładanych w „Strategii ...” celów będą sprzyjały także następujące instrumenty finansowe:

- Krajowe fundusze celowe - Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Fundusze Ministerstwa Sportu,
- Fundusze Ministerstwa Edukacji i Nauki,
- Fundusze Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz inne źródła finansujące projekty w obszarze kultury,
- Fundusze Ministerstwa Spraw Wewnętrznych,
- Fundusze Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji.

Konsekwentna realizacja założeń „Strategii ...”, umiejętne wykorzystanie lokalnych zasobów oraz wychwytywanie wszystkich pojawiających się w otoczeniu szans na pozyskanie środków finansowych na realizację zaplanowanych zadań z pewnością przyspieszy zarówno społeczny jak i gospodarczy rozwój Skarżyska - Kamiennej.

8. Monitoring

8.1. System monitorowania i ewaluacji „Strategii ...”

Istotnym wymogiem stawianym dokumentom szczebla strategicznego jest wewnętrzny system monitorowania oraz ewaluacji postępów we wdrażaniu oraz osiągnięciu założonych celów.

Proces monitoringu „Strategii ...” polega na systematycznym zbieraniu i analizowaniu informacji ilościowych i jakościowych dotyczących wdrażania „Strategii ...”. Ma on na celu zapewnienie zgodności realizacji zadań z uprzednio zatwierdzonymi założeniami i celami

„Strategii ...”. Istotą monitoringu jest wyciąganie wniosków z tego, co zostało i nie zostało zrealizowane oraz modyfikowanie dalszych działań w sposób umożliwiający osiągnięcie zakładanych celów w przyszłości.

Ewaluacja „Strategii ...” dotyczy oceny realizacji przyjętej „Strategii ...” pod względem skuteczności, efektywności, użyteczności i trwałości wdrażanych działań zgodnych z celami nakreślonymi w „Strategii ...”. Pomaga w planowaniu kolejnych działań dostarczając informacji niezbędnych do podjęcia decyzji. Odpowiada na pytanie: Czy i w jaki sposób udało się osiągnąć zamierzone cele?

„Strategia ...” nie jest dokumentem zamkniętym, który miałby obowiązywać cały czas w niezmiennym kształcie i nie należy jej w ten sposób postrzegać. „Strategia ...” powstała w określonych warunkach społecznych, ekonomicznych i politycznych, które ulegają ciągłej zmianie. Dlatego też wyznaczone w „Strategii ...” cele i kierunki działań wymagają ciągłego monitoringu zmian wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań rozwoju danej jednostki, ciągłej obserwacji oraz oceny pozytywnych i negatywnych doświadczeń przy wdrażaniu „Strategii ...”, wdrażania rozwiązań naprawczych, korygujących odstępstwa od uprzednio przyjętych planów. Zatem warunkiem efektywnego wdrażania działań służących osiągnięciu celów zapisanych w „Strategii ...” jest posiadanie wiedzy na temat postępów osiągniętych w zakresie wdrażania kierunków interwencji oraz zdolność do reagowania na pojawiające się różnice pomiędzy przyjętymi założeniami a uzyskiwanymi efektami realizacji kluczowych zadań.

Informacje pozyskane w procesie monitoringu powinny stanowić podstawę ewaluacji przyjętych w „Strategii ...” założeń, ponieważ monitorowanie to sposób mierzenia tego, co się dzieje, natomiast ewaluacja pozwala nam stwierdzić, co to oznacza.

Dla Strategii Rozwoju Miasta Skarżyska – Kamiennej na lata 2020 - 2030 przyjmuje się następujące typy ocen:

- *mid-term* (ocena w połowie okresu realizacji) - powinna badać stopień osiągniętej skuteczności na podstawie zebranych w trakcie monitoringu wskaźników,
- *ex-post* (ocena na zakończenie) - pozwala, na podstawie końcowych danych, na porównanie oczekiwanych celów z celami faktycznie osiągniętymi.

Monitoring pozwoli na uzyskanie konkretnych mierników osiągnięcia założonych w „Strategii ...” celów. Wybór właściwych mierzalnych wskaźników spowoduje efektywne monitorowanie procesów wdrażania „Strategii ...”.